

máj 2018

novinky z radnice

život a kultúra trnavy

foto: Marius Koprda

Pavol Tomašovič

Májová energia

Vôňa rozkvitnutých kvetov, sviežosť zelených lúč, vtáci štebot a lúče slnka prinášajúce definitívny dotyk leta – aj takto možno vnímať máj. Nazývame ho aj mesiacom lásky. Symbolizuje totiž energiu života prinášajúcu radosť, krásu a symbiózu s presahujúcim celkom. Je schopná meniť svet, prekonávať prekážky a v trpezlivosti čakať na správnu chvíľu.

No predovšetkým sa dokáže deliť, obetovať a nečakať, že s tým začne až ten druhý. Tam, kde je prítomná, obohacuje, udržuje i dáva životu zmysel.

Máj odkrýva nielen krásu pre naše zmysly, ale je podnetom aj pre našu myseľ a konanie.

Vniesť energiu, vôňu a symbiózu do darovanej chvíle.

Tak, ako v každej dobe, aj do dnešnej spoločnosti je dôležité priniesť májový vánok dôvery a lásky.

Karel Čapek vo svojej knihe O věcech obecných čili Zóon politikon píše, že „demokracia ako program je optimizmus, láska, srdečnosť, dôvera, životná schopnosť a čulosť, je to činná dôvera, že aj keď veci nestoja dobre, dá sa spolupracovať k lepšiemu...“.

Naša predstava demokracie je zanesená frustráciou a skepsou z reality vlastných sklamaní. Akoby naša láska zostala iba na začiatku a na povrchu zaľúbenia, v ktorom sme vsadili viac na formu, vysnívaný vzhľad a očakávania skôr od iných či systému než od seba. Rýchlosť a množstvo podnetov, ktoré nami prenikajú, vytlačili trpezlivosť nedočkavosťou predstáv o raji na zemi. Tu a teraz, pre mňa.

Tak ako všetko i lásku sme nechali prejsť procesom privatizácie. Chceme ju mať iba pre seba a trpíme jej nedostatkom. No láska, podobne ako demokracia, je projekt spoločný. Nepredstaviteľný bez iných. Obidve sú životným poriadkom, podobne ako príroda prinášajúca radosť i krásu. Nemožno ich izolovať, vlastniť a násilne uplatňovať.

Dá sa do nich iba vstúpiť, ochotne prispieť vlastnou krásou, láskou a porozumením. Kvety odtrhnuté iba pre seba, láska nároková si pozornosť či demokracia presadzovaná na úkor poriadku a spravodlivosti vädnú a hynú v akejkoľvek väze či forme.

Ak si chceme skutočne vychutnať radosť zo života, tešiť sa z harmónie spolužitia s ľuďmi i prírodou, je dôležité nanovo vstúpiť do životného princípu lásky a dôvery.

Napriek sklamaniam, bolesti i úzkosti nájdime odvahu vykročiť z uzavretého sveta, seba, médií či obchodných ponúk do reálneho prostredia kvitnúcich stromov, kvetov a konkrétnych medziľudských vzťahov. To je priestor, v ktorom možno autenticky cítiť vôňu, chuť, dotyk i teplo života. Nechajme máj, jeho energiu a dôveru vstúpiť medzi nás.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnava

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redaktorka: Miroslava Kuracinová Valová

Redakčná rada: Dušan Vančo, Martin Jurčo

Redakcia: Radnica, Hlavná 1,

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 344

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Grafická úprava: Andrej Grossmann

Tlač: Bittner print, s. r. o.

Ivanská cesta 2C, 821 04 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

.....

Novinky z radnice nájdete

aj na nzs.trnava.sk

(eu), vizualizácie: Ateliér DV

Dolná brána mestského opevnenia sa v náznaku vracia na pôvodné miesto

Šesťdesiatosem trnavských mešťanov a iných vážených obyvateľov Trnavy podpísalo 23. septembra 1818 petíciu proti zbúraní Dolnej a Hornej brány mestského opevnenia adresovanú mestskému magistrátu. Ich snaha bola márna, veže sa čoskoro bez stopy vytratili z veduty mesta. Po dvoch storočiach trnavský magistrát rozhodol o navrátení Dolnej brány na pôvodné miesto. V súčasnosti sa usku- točňuje druhá etapa prác na jej prezentácii, ktorá má byť hotová v polovici mája.

Dolnú bránu naposledy zakreslil mestský architekt Anton Grün n v januári 1819, následne bola asa- novaná. Základové konštrukcie brány aj barbakanu boli odkryté počas archeologických výskumov v rokoch 2015 a 2016.

V rámci prvej etapy prác na pre- zentácii nálezov boli v minulom roku osadené mikropilóty, ktoré budú chrániť pred poškodením kanalizačný zberač z pešej zóny na Námestie SNP a železobetónová základová doska, ktorá by doká- zala uniesť Dolnú bránu aj v jej pôvodnej výške.

Na základe konzultácie s Krajským pamiatkovým úradom bolo roz- hodnuté, že múry Dolnej brány majú byť vyťahnuté do výšky jed- ného metra a stredoveký barbakan do výšky 60 centimetrov. Nadväzu- júce úseky hradobného múru majú byť prezentované svetločervenou dlažbou z tehál typu klinker na úrovni terénu.

Na celej ploche budúcej pre- zentácie boli odkopané súčas- né povrchy za účelom zistenia skutočnej šírky a technického stavu pozostatkov základovej konštrukcie. Murárske práce na novej výmurovke brány zrealizuje s použitím vápennej malty ume- lecko-remeselný pracovník pod dohľadom reštaurátora. Vybrané a očistené tehly dobrej kvality budú opätovne použité. Koruna muriva bude vytvorená zo starej tehly kladenej po obvode napev- no. Na vnútornej ploche koruny muriva má byť použitá stará ostro pálená tehla, spevnená v škárach živicovou kamienkovou zmesou, ktorá umožní vsakovanie vody do podkladového kameniva. Zrážková

voda bude odvádzaná vnútorným odvodňovacím žlabom. Súčasťou prezentácie bude úprava pôvodnej „vlčej jamy“, s vrchnou vrstvou z dekoračného kameniva. Počíta sa aj s náznakovou konštrukciou voľakedajšieho mosta nad vlčou jamou z dubového dreva, ktorú vytvorí umelecký tesár ovládajúci prácu s historickými konštruk-

ciami. Drevo musí byť ručne opracované a namorené. Spojie budú doplnené kovovými prvkami z dielne umeleckého kováča. Podľa uzatvorenej zmluvy vynaloží mestská samospráva na prezenta- ciu Dolnej brány 179 880,55 eur. Zbúranie Dolnej a Hornej brány pred dvesto rokmi malo stáť trnav- ský magistrát 600 zlatých. ■

(eu)

Trnava patrí k prvým mestám na Slovensku, ktoré zakladajú lúčne porasty priateľské k opel'ovačom

Vyššie tisícšesťsto štvorcových metrov plôch na viacerých miestach Trnavy sa tento rok má zmeniť na kvitnúcu lúku. Aj keď je v suchej a horúcej trnavskej klíme mimoriadne ťažké zakladať a udržiavať lúčne porasty v dobrej kondícii, mestská samospráva už tretí rok pokračuje v snahe zaradiť sa k svetovým mestám ako napríklad Vancouver, Viedeň, Londýn, New York či Johannesburg a medzi prvými na Slovensku súčasne s bratislavskými mestskými časťami Karlova Ves a Nové Mesto aplikuje v praxi myšlienku manažmentu mestskej zelene priateľskej k opel'ovačom.

Kvitnúce porasty letničiek budú tento rok na troch záhonoch na Študentskej ulici, na Tajovského pri zdravotnom stredisku, na Čajkovského a na okružnej križovatke Trstínskej a Cukrovej ulice. Letničky kombinované s dvojročkami a trvankami majú byť vysiate na Hospodárskej – Zelenom kríčku a Kamennej ceste.

Kráša rozkvitnutých lúčnych porastov je len jedným z motívov mestskej samosprávy na ich zakladanie. Dôležitým dôvodom je podpora biodiverzity, lebo v porastoch nájdu útočisko rôzne druhy hmyzu, ktoré v nízko kosených trávnikoch neprežijú, drobné vtáctvo a najmä vymierajúce opel'ovače – čmeliaky a včely, ktorým sa lepšie darí v zeleni mestskej záhrady a parkov

než za mestom v poľnohospodárskych monokultúrach ošetrovaných pesticídmi. Dôkazom je aj prekvapujúce zistenie v rámci projektu Mestské včely, ktorý už niekoľko rokov realizuje a šíri po Slovensku Centrum environmentálnej a etickej výchovy Živica, že medzi mestskými včelami je chutnejší, čistejší a má silnejšie antibakteriálne účinky. Ďalším významným dôvodom na zakladanie plôch s menšou frekvenciou kosenia v Trnave je fakt, že nízko kosené trávniky sa v letných horúčavách nedokážu zregenerovať, strácajú schopnosť zadržiavať zrážkovú vodu, ktorá bez úžitku odtече do kanalizácie, prehrievajú sa a ohrievajú vzduch rovnako intenzívne ako betónové alebo asfaltové plochy.

Trnava rozkvitá už od včasnej jari. V čase uzávierky tohto vydania sme zaznamenali na sociálnej sieti aj v regionálnej tlači obdivné príspevky a fotografie rozkvitnutých záhonov a trávnatých plôch. Táto krása vznikala už minulý rok na jeseň, keď mestská samospráva dala vysadiť na mnohých miestach mesta vyše 75 500 cibúľ jarných kvetov. V týchto dňoch vrcholila príprava výsadby mobilnej zelene aj záhonov v centre mesta, kde sa opäť môžeme tešiť aj na nové kombinácie kvetov a farieb. Väčší a bohatší ako kedykoľvek predtým má byť aj mobilný záhon na Trojičnom námestí, jeho inštalovanie v naplánovanej podobe však závisí od úspešnosti verejnej súťaže, z ktorej má vziť dodávateľ drevených konštrukcií. ■

(eu)

Aj Májovým kvetom tvoríme novú tradíciu zelenej a kvitnúcej Trnavy

Dni sa dĺžia, slnku sa nechce ísť spať a my naberáme novú energiu z prírody. Dočkali sme sa, už je to tu. Populárny trnavský kvetinový rínek Májový kvet od 9. do 11. mája opäť zmení historické centrum Trnavy na záhradu rozkvitnutú kvetmi všetkých druhov a farieb.

Hovorí sa, že kto sa stará o záhradu, stará sa o šťastie. A kto by odolal možnosti priniesť si sadenice šťastia domov, starať sa o ne a tešiť sa z ich krásy? Záhrada nie je podmienkou, ľudia s láskou k prírode dokážu zmeniť na záhradu aj obyčajný balkón. Možno ste to už zažili aj vy: tie okamihy inšpirácie, v ktorých sa začína nejedna pestovateľská vášeň alebo koníček na celý život. Ale ak ste také šťastie ešte nemali, aspoň to

skúste. Prechádzka po Májovom kvete určite stojí za to. Na svoje si prídu nielen záhradkári. Pripravený je aj kultúrny program, v ktorom si nájdu niečo pre seba všetky generácie. Zvláštne pozvanie platí pre mamičky s deťmi, veď Májový kvet pôvodne vznikol pri príležitosti Dňa matiek. Najmä pre ne sú určené vystúpenia detičiek z trnavských materských a základných škôl v pásmach s názvom Deti sú

naše kvety, obľúbené keramické dielne či interaktívne podujatia Knižnice Juraja Fándlyho. Víťaniní sú aj manželka alebo čerstvo zamilovaný muž, lebo je známe, že vyznanie lásky sa dá najlepšie vyjadriť kvetmi. Z ponuky stolárskych výrobkov študentov trnavskej Strednej odborného školy obchodu a služieb si budeme môcť vybrať niečo na zútulnenie našich záhradných či balkónových oáz odpočinku.

Tí, ktorí si potrpia na dobré vybavenie záhradnej kôlne, možno nájdú práve na rínku narádie, ktoré im bude dlhé roky dobre slúžiť. A kto si stále nie je istý, či dokáže zvoliť ten správny strih pre svoje ovocné stromčeky, môže využiť poradenstvo s praktickými ukážkami. Nebude chýbať ani živá hudba rôznych žánrov v podaní zná-

mých trnavských muzikantov a folklórnych súborov. Pre milovníkov pichľavej krásy kaktusov je určená výstava klubu Islaya na nádvorí radnice.

Srdečne vás pozývame, prídte na Májový kvet. Spoločne nadvižeme na stáročnú tradíciu trhov v našom meste a prispejeme k vytváraniu novej tradície zelenej a rozkvitnutej Trnavy. ■

(red)

Kapitulská ulica v máji znova ožije Trnavským rínkom

Prípravy na obľúbený mestský trh Trnavský rínek vrcholia.

Už v sobotu 12. mája od 9.00 do 17.00 h môžeme prežiť príjemný deň na Kapitulskej ulici a Námestí sv. Mikuláša.

Trnavský rínek v máji oslávi už svoj 6. Ročník. Pravú trhovú atmosféru okúsime opäť v najstaršej a zároveň najkrajšej časti Trnavy. Trnavský rínek tu už má svoju tradíciu a aj tentoraz na ňom nájdeme produkty výhradne od slovenských a lokálnych prvovýrobcov a predajcov.

Podľa slov jednej z organizátoriek trhu Júlie Č. Oravcovej sa môžeme tešiť na 120 predajcov – zatiaľ najviac za celú históriu rínku.

„Hlavná časť gastro zóny spolu so sedením bude situovaná na Mikulášskom námestí a v hornej časti Kapitulskej ulice. Veríme, že si vyberie každý. Pri výbere gastropredajcov sme mysleli aj na vegetariánov, celiatikov či vegánov. Na námestí vás budú lákať parené buchty, chuťovo vyvážené hot-dogy, slovenské jedlá poňaté na streetfood-ový spôsob, poctivé piešťanské oblátky, remeselné pívá, lokálne vína, jablčné mušty a skvelé koláče. Nájdete tam mnoho nových značiek, ktoré na Trnavskom rínku ešte neboli. Samozrejme, objavia sa tam aj známe mená, ktoré sú už u pravidelných návštevníkov nášho trhu obľúbené.“

Jedným z cieľov Trnavského rínku je i podpora miestnych aktívnych neziskových organizácií.

„Na Trnavskom rínku budú môcť návštevníci kúpiť ich produktov podporiť napríklad Azylový dom Tamara, Krízové stredisko, trnavský Útulok pri kaplnke alebo sa oboznámiť s prácou pracovníkov a pracovníčok Detského domova z Trnavy. Pre organizácie je to možnosť prezentovať svoju činnosť, porozprávať sa s obyvateľmi Trnavy, a tak získať motiváciu aj potrebnú pozitívnu spätnú väzbu,“ vysvetľuje spoluorganizátorka Mírka Hlinčíková.

Organizátori nezabudli ani na pestrý program počas celého dňa. Deti potešia bábkové divadielka, rôzne kreatívne dielne v parku či maľovanie na tvár. Väčší návštevníci a návštevníčky rínku zas pokrejú pri príjemnej jazzovej a prvorepublikovej hudbe či rezkých cigánskych rytmoch. Veríme, že to všetko dotvorí príjemnú atmosféru Trnavského rínku.

„Západoslovenské múzeum pripravilo počas Trnavského rínku o 14. hodine voľné komentované vstupy so sprievodcom do Domu hudby Mikuláša Schneidera Trnavského a o 15. hodine do Múzea knižnej kultúry. V parku bude pripravený i stan pre rodičov, ktorý posluží na prebaľovanie a kŕmenie bábätiok,“ dodáva Matúš Hlinčík. ■

Opäť hľadáme najkrajší balkón, predzáhradku a vertikálnu zeleň

Komisia životného prostredia a prírodných hodnôt Mesta Trnava aj tento rok vypisuje súťaž, v ktorej budú hlavnými aktérmi rozkvitnuté trnavské balkóny, predzáhradky a vertikálna zeleň. Zeleň v mestách však plní nielen estetickú úlohu. Jej významnými prínosmi sú okysličovanie, zvlhčovanie a ochladzovanie vzduchu, zadržiavanie prachu a hluku. Priaznivé pôsobenie zelene na naše zdravie sa prejavuje aj znižovaním krvného tlaku a odštieňovaním stresu. Jednoducho, príroda lieči, a preto by sme ju mali vnášať do našich miest všade, kde to je možné. Mesto Trnava sa môže pochváliť mnohými nadšencami, ktorí rok čo rok úspešne uplatňujú aj na malých plochách balkónov či predzáhradiek svoje záhradnícke umenie. Víťaz v súťaži o najkrajšiu kvetinovú výzdobu balkóna dostane 100 eur, druhý v poradí 70 eur a tretie miesto je ocenené sumou 40 eur. Autor najkrajšie upravenej predzáhradky získa sumu 150 eur, druhé miesto bude odmenené sumou 100 eur a tretí v poradí dostane 80 eur. Za najkrajšiu vertikálnu zeleň čaká súťažiaceho odmena vo výške 120 eur. Súťažné návrhy treba podávať do 10. októbra 2018. Prihlásiť sa môže každý, stačí len poslať fotografie výsadby balkóna, predzáhradky, múra či plota, pergoly alebo altánku s popínavou zeleňou s menom, adresou a číslom telefónu súťažiaceho.

Prihlášku do súťaže je možné podať osobne v podateľni mestského úradu, poslať na adresu Mestský úrad v Trnave, odbor stavebný a životného prostredia, Trhová 3, alebo alena.dostalova@trnava.sk. Komisia životného prostredia a prírodných hodnôt vyhodnotí súťažné návrhy do 10. novembra 2018. Najkrajšie fotografie zverejníme na trnava.sk. ■

(red)

Dni zdravia: Diskusie s odborníkmi o najhorúcejších zdravotných problémoch.....

Mesto Trnava a Kancelária Zdravé mesto pozývajú všetkých, ktorých zaujíma zdravý životný štýl a uvedomelý prístup k svojmu fyzickému i psychickému zdraviu, na Dni zdravia 2018, ktoré sa uskutočnia od 28. mája do 1. júna 2018 na nádvorí radnice na Hlavnej ulici 1.

Podľa slov koordinátorky podujatia Anety Holešovej sa tohtoročné Dni zdravia ponosú v znamení edukácie v oblastiach najhorúcejších zdravotných problémov súčasnosti. „Päť podvečerov o 18. hodine na radničnom nádvorí bude voľnejšie koncipovaných ako diskusia, aby sa otvoril čo najširší priestor na otázky publika. Odborníci z rôznych oblastí medicíny nás uvedú do problematiky prepojenia fyzického a psychického zdravia a zároveň poskytnú tipy, ako čo najlepšie udržať rovnováhu medzi telom a psychikou, a tak predísť zdravotným problémom.“

Dni zdravia sa začnú 28. mája o 16.30 h bubnovačkou pod radnicou a koncertom skupiny La3no Kubano. O 18.00 h sa uskutoční prvý z diskusných večerov z oblasti psychiatrie. MUDr. Ivan Karbula vysvetlí rozdiel medzi psychiatrickou a psychologickou pomocou a načrtne diagnózy, ktorých počet v ostatných rokoch stúpa. V utorok chirurg MUDr. Radovan Škuta priblíži onkologické i benígne ochorenia, ako aj tabuizované

ochorenia spojené s hrubým črevom. Venovať sa bude aj včasnej diagnostike ochorení a prevencii. V stredu 30. mája bude pódium na radničnom nádvorí patriť Mgr. Michalovi Rafajdúsovi, ktorý predstaví školu zdravého pohybu a bude sa venovať najmä otázke, či sa v súčasnosti naozaj šport rovná zdraviu.

Imunologička MUDr. Viera Karľubíková 31. mája vysvetlí rozdiel medzi intoleranciou a potravinovou alergiou. A keďže sa blíži obdobie, keď sú alergici najviac ohrození hmyzom, poskytnú cenné návody, ako predísť uštipnutiu a čo treba robiť, keď k nemu dôjde.

Posledný diskusný večer navštívi radničné nádvorie doc. MUDr. Jozef Hašto, PhD. a porozpráva nám o psychickom vývine dieťaťa, dôležitosti raného vzťahu dieťaťa s matkou, a tiež o tom, ako tento vzťah ovplyvňuje náš dospelý život.

Program Dní zdravia 2018 poskytne širokú paletu výberu pre všetky vekové kategórie a zameria sa na rôzne zdravotné otázky. Okrem

diskusných večerov na radničnom nádvorí sú pripravené aj sprievodné podujatia. V Centre voľného času Kalokagatia bude Deň zdravia pre deti, na Športovom gymnázium J. Herdu v Trnave bude cieľovou skupinou mládež. V rámci Dní zdravia nebudú chýbať ani tradičné poradenstvo, preventívne merania a odbery vzoriek vody a zeleniny.

Naše zdravie úzko súvisí so zdravím ľudstva a planéty, preto sa Dni zdravia po prvý raz zamerajú aj na jeden z negatívnych fenoménov neudržateľného spotrebného spôsobu života. Bodku za celým podujatím dá v júni Slow Fashion Market, trh s oblečením, ktorý dbá na kvalitu a ohľaduplnosť k životnému prostrediu. SlowFashion predstavuje akýsi nový fenomén vo vnímaní módy, ktorý sa zaoberá udržateľnosťou v odevnom priemysle. „Pomalá móda“ predstavuje lokálne značky, miestnych dizajnérov, ktorí bojkotujú masovú produkciu oblečenia a sezónne módné kúsky. Pre návštevníkov bude pripravený výber toho najzaujímavejšieho zo slovenskej scény slow fashion. ■

(red)

Pred radnicou bude znova Dvor nádeje.....

Všetkých Trnavčanov srdečne pozývame na tohtoročný Dvor nádeje, ktorý bude otvorený 30. mája o 9.30 h pred trnavskou radnicou.

Podujatie, ktoré sa stalo tradičnou súčasťou Dní zdravia, je zamerané na prezentáciu talentov a záujmovej činnosti detí aj dospelých s rôznym zdravotným znevýhodnením, ktorí recitovaním, spevom či tancom chcú rozveseliť celé naše mesto. „Tentokrát sa podujatie bude niesť v duchu podnázvu Najkrajšie želanie, keď sa všetci preniesieme do

rozprávkového orientu a spolu si budeme tajne, ale i verejne vyslovať svoje najkrajšie želania. Samozrejme, na kúzelnom koberci priletí medzi nás i rozprávkový Aladin, prinesie zázračnú lampu a spolu uvítame hostí, známeho slovenského speváka Pavla Opatovského a detskú tanečnú skupinu Orientálne slniečko. Okrem kultúrneho progra-

mu sa zúčastnené špeciálne školy a zariadenia predstavia i výrobkami svojich klientov či rodičov detí, ktoré budú ponúkané v predajných stánkoch. Veríme, že nás pridete podporiť a vychutnáte si úžasnú atmosféru naplnenú láskou, porozumením a toleranciou,“ povedala jedna z organizátoriek podujatia Sylvia Záhorová. ■

(jž)

Vyplnením dotazníka pomôžeme zmapovať potreby ľudí so zdravotným znevýhodnením

Mesto Trnava pripravilo dotazníkový prieskum zameraný na zisťovanie potrieb ľudí so zdravotným znevýhodnením a ich rodín žijúcich v Trnave v oblasti sociálnych služieb. Pre verejnosť je dotazník k dispozícii v elektronickej verzii na webovej stránke mesta a v tlačenej verzii u informátorov na radnici, Hlavná 1 a na Mestskom úrade v Trnave, Trhová 3, kde bude možné vyplnený dotazník aj odovzdať. Dotazníkové zisťovanie bude prebiehať do 20. mája 2018.

Zmapovanie potrieb rodín so zdravotne znevýhodneným členom je prvým a zásadným krokom pri plánovaní sociálnych služieb pre túto cieľovú skupinu. Na rozdiel od zdravej populácie, pre človeka so zdravotným postihnutím je náročné a v niektorých prípadoch až nemožné samostatne zvládať bežné každodenné aktivity. Zdravotné postihnutie preto výrazne ovplyvňuje nielen život jednotlivca, ale celej jeho rodiny a najbližšieho okolia. Sociálne služby sú v tomto kontexte nástrojom, ktorý ľuďom so zdravotným znevýhodnením pomáha dôstojným spôsobom

naplňať ich právo na osobnostný rozvoj, život v komunite, či účasť na rodinnom a verejnom živote. Prostredníctvom dotazníka chce mestská samospráva zistiť, v akej situácii sa nachádzajú rodiny, ktoré sa starajú o svojho zdravotne znevýhodneného člena, s akými problémami sa musia denne vyrovnávať, čo potrebujú, aby sa kvalita ich života zlepšila. Vítané sú názory, podnety či očakávania pozitívnych zmien v oblasti služieb pre ľudí so zdravotným znevýhodnením. Výstupy z dotazníka samospráva použije pri plánovaní nových a skvalitňovaní existujúcich

služieb v meste, ako aj pri určovaní potrebnosti kapacít jednotlivých druhov služieb v rámci komunitného plánovania sociálnych služieb. Dotazník bude distribuovaný jednotlivým poskytovateľom sociálnych služieb pôsobiacim na území Trnavy, občianskym, záujmovým združeniam i ďalším subjektom, ktoré združujú ľudí so zdravotným postihnutím. Podnety na skvalitnenie sociálnych služieb v meste môžu obyvatelia mesta zasielať aj po termíne uzávierky tohto zisťovania na adresu komunitneplanovanie@trnava.sk. ■

(red)

Trnava sa pripojila k podpore integrácie cudzincov na lokálnej úrovni

Mesto Trnava podpísalo v marci tohto roka Memorandum o spolupráci pri realizácii projektu konzorcia mimovládnych organizácií s názvom KapaCITY – podpora integrácie cudzincov na lokálnej úrovni. Hlavným cieľom projektu je rozvoj odborných, sieťovacích, koordinačných, advokačných a komunikačných kapacít lokálnych aktérov v oblasti integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín.

Ďalším cieľom projektu je vytvorenie know-how a mechanizmov na lokálnej úrovni, ktoré zabezpečia implementáciu integračných opatrení aj po skončení projektu či napríklad vypracovanie nových alebo revíziu existujúcich integračných plánov pre štátnych príslušníkov tretích krajín na úrovni samospráv, miest a obcí. Do projektu sú zapojené viaceré samosprávy – okrem Mesta Trnavy aj Bratislava, Banská Bystrica, Košický samosprávny kraj a Únia miest Slovenska. Projekt bude trvať 3 roky a prinesie samosprávam a ich oby-

vateľom poznatky a informácie potrebné na realizáciu účinných mestských politík s cieľom zabezpečiť bezproblémové spolužitie všetkých obyvateľov. V rámci prvej aktivity projektu sa budú uskutočňovať pravidelné konzultačné a sieťovacie stretnutia zamestnancov samospráv a ďalších lokálnych aktérov integrácie zamerané na diskusiu a výmenu skúseností o možnostiach spolupráce s MVO, spolkami a združeniami cudzincov. Projekt je spolufinancovaný Európskou úniou z Fondu pre azyl, migráciu a integráciu a z Fondov

pre oblasť vnútorných záležitostí. Projekt realizujú Konzorcium mimovládnych organizácií – Liga za ľudské práva, Centrum pre výskum etnicity a kultúry, Nadácia Milana Šimečku a OZ Marginal. S viacerými z nich už mesto Trnava v minulosti spolupracovalo. Konzorciu mimovládnych organizácií sa podarilo získať finančné prostriedky v sume 652 919,10 Eur na roky 2018 – 2020.

Viac informácií o projekte nájdete na stránke Ligy za ľudské práva (www.hrl.sk), ktorá je hlavným realizátorom projektu. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Projektom Stihnem – nestihnem chcú znížiť počet smrteľných stretov chodcov s vlakom ...

Každý týždeň zvereňujú Železnice Slovenskej republiky štatistiky nehodovosti na tratiach. Okrem samovrážd, ktoré tvoria značnú časť stretov chodca s vlakom, zahynie tretina ľudí pod kolesami vlaku len preto, že prechádzali miestami, kde je to zakázané. Typickým takýmto úsekom je trať 116 zhruba od hlavnej trnavskej stanice k železničnej zastávke Trnava predmestie. Aj preto železnice v spolupráci s políciou pripravili projekt Stihnem – nestihnem, ktorý sa zameriava na prevenciu nehôd chodcov na tratiach. Projekt spustili 10. apríla pri železničnom priecestí neďaleko trnavského Kamenného mlyna.

Nebola to náhoda. Práve okraj sídliska Prednádražie a trať kopírujúca cestu lákajú mnohých chodcov prechádzať do Kamenného mlyna priamo od sídliska cez trať. „Keď sa pozrieme naľavo aj napravo, je tu niekoľko priechodov vytvorených chodcami, cez ktoré prechádzajú železničnú trať ľudia so psami a dokonca i detskými kočíkmi.

Len na tejto trati sa od roku 2010 stalo 13 nehôd, pričom tri boli na blízkom priecestí a jedenásť ľudí zomrelo,“ vysvetľuje generálny riaditeľ ŽSR Martin Erdössy. Projekt Stihnem – Nestihnem je zameraný na kontrolu nelegálnych prechádzaní cez železničnú trať. „Zrážka s mnohotonovým kolosom, ktorého brzdná dráha je v závislosti od dĺžky a hmotnosti vlaku niekoľko sto metrov, má väčšinou fatálny následok. Aj počas predstavovania tohto projektu sme videli chodcov prechádzajúcich od sídliska na cintorín do Kamenného mlyna. Nepozornosť sa prejavuje najmä v takýchto častiach miest, kde sú obchodné centrá, je tu cintorín, parčík a rekreačná zóna mesta. Často sa stáva, že si chodec v oblúku trate nevšimne vlak, šmykne sa alebo sa mu niekde zasekne noha,“ hovorí riaditeľ Odboru bezpečnosti a inšpekcie GR ŽSR Marián Bošňák.

Železnice ako správca koľají a železničnej infraštruktúry s políciou vybrali celkovo 82 nelegálnych priechodov na celom Slovensku. Začali už minulý rok a kontroly budú opakovať každý štvrtok. Na spomínaných miestach budú hliadky železničnej polície v najfrekvencovanejšom čase monitorovať pohyb osôb. Podobne aj na 37

priecestiach, kde vodiči najčastejšie porušujú predpisy. Ide najmä o prechádzanie priecestím rýchlosťou vyššou ako 30 kilometrov za hodinu. „Každý previnilec, ktorý bude prichytený pri priestupku, v rámci jeho riešenia dostane aj informačný leták. Tam je podrobne a zrozumiteľne vysvetlené, ako správne prechádzať cez železničné priecestie a kde a ako je dovolené prechádzať cez železničnú trať,“ pripomína hovorkyňa železníc Martina Pavlíková.

A ktoré obávané lokality si zobrali na mušku v Trnave? Prvý úsek je na kilometri 2,550, kde prechádzajú chodci cez trať zo sídliska Prednádražie na cintorín Kamenný mlyn, druhý na kilometri 3,819 na úseku zastávky Trnava predmestie. Ďalšími lokalitami sú úrovňový priechod medzi nástupištami železničnej stanice a služobný priechod vonkajšieho výpravcu medzi 1. a 2. nástupišťom, priechod chodcov z nástupišť č. 1 a č. 2 vedľa koľají smerom na sídlisko na Ul. Ludmily Podjavorinskej.

Pri tejto nedávnej kontrolnej akcii zaznamenali príslušníci železničnej polície desiatky priestupkov. „Celkovo na Slovensku je ich päťtisíc, ale je to len zlomok z toho, čo sa reálne deje na železnici. Mnohokrát to riešime nielen uložením sankcie, ale najmä dohovoráním a napomenutím. Vystupujem v Bratislave na hlavnej stanici každý deň a vidím: prechádzanie cez koľaje, naskakovanie na vlak, tlačenie sa na okraji nástupišťa. Výsledkom sú spomínané smutné štatistiky,“ pripomína riaditeľ odboru ŽP prezídia policajného zboru Marek Petruš a dodáva, že pri mnohých takýchto akciách aj príslušníci Železničnej polície zabránili tragédii. Napríklad, zabránili chodcovi, aby vstúpil do koľajiska tesne pred prechádzajúcim vlakom alebo nedávno poskytnutím prvej pomoci zachránili život človeku, ktorého zachytil vlak. Ako zdôrazňuje Marek Petruš, potrebná je aj dopravná výchova v školách, ktorá by sa netýkala len riadenia motorového vozidla. ■

Martin Jurčo, foto: autor

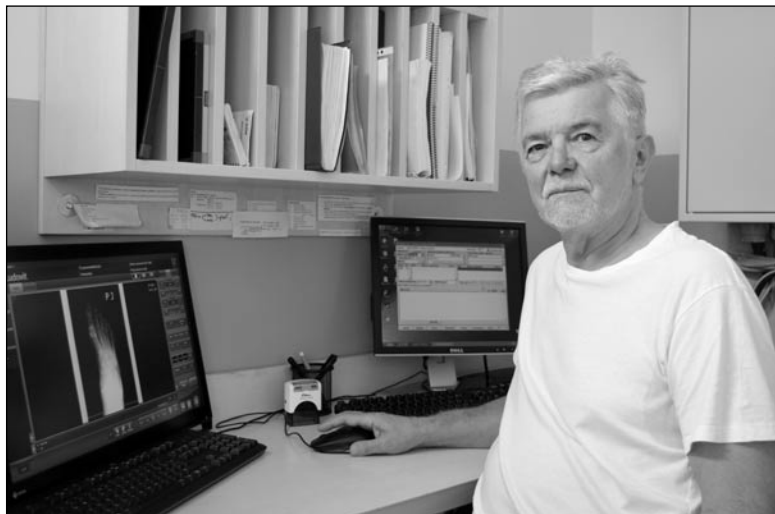
Trnavská rádiológia sa významne podieľa na záchrane pacientov po mozgovej porážke.....

Dnes sa pristavíme pri rádiológii. V dejinách trnavského zdravotníctva sa o nej veľa nedočítame, pretože ide o veľmi mladý medicínsky odbor a existuje naprieč všetkými oddeleniami a medicínskymi odborními. Zjednodušene by sme mohli povedať, že jej predchodcom bolo röntgenologické oddelenie, ktoré v trnavskej nemocnici fungovalo od roku 1947.

Od konca 40. rokov sa vyšetřovanie röntgenom vykonávalo na prízemí neskoršieho chirurgického pavilónu, ktoré ho aj najviac využívalo. Samostatné oddelenie centrálneho röntgenu vzniklo v roku 1958 a jeho prednostom sa stal Ladislav Dudák. Ten viedol spočiatku aj onkologické oddelenie. Ambulantných pacientov vyšetřovali v poliklinike, röntgenologické oddelenie slúžilo pacientom z nemocnice. Röntgenologická terapia, napríklad pri onkologických ochoreniach, sa vykonávala na prízemí vtedajšieho kožného oddelenia. Už samostatné oddelenie malo skiaskopické, skiagrafické a tomografické prístroje a zariadenia pre nádorovú terapiu. Postupne vznikli aj detašované pracoviská zamerané na konkrétne oblasti medicíny – na urológiu, chirurgii a ďalších.

Dnešná Rádiologická klinika Fakultnej nemocnice v Trnave od toho obdobia prešla významným rozvojom. Len za posledných 40 rokov sa postupnou elektronizáciou dosiahli najväčšie pokroky práve pri zobrazovacej a diagnostickej technike. A skutočne míľovými krokmi kráčala klinika dopredu za ostatných päť rokov. Potvrdil nám to aj prednosta spomínanej kliniky Vincent Žákovič.

Vincent Žákovič (nar. 22. februára 1948 v Dolných Krškanoch) je absolventom Lekárskej fakulty UK (1975), jeho prvým pracoviskom bola Rádiologická klinika Dérerovej fakultnej nemocnice na Kramároch v Bratislave. Potom postupne aj v súvislosti s budovaním špecializácie prešiel na Rádiologickú kliniku FN v Bratislave, aj na polikliniku na vtedajšej Šmidkeho ulici v bratislavskom Ružinov. Pracoval

aj ako expert na rádiologickom oddelení nemocnice v Tripolise v Líbyi (1984 – 1990). Po návrate nastúpil na Rádiologickú kliniku v Národnom ústave pre tuberkulózu a respiračné choroby v Podunajských Biskupiciach. V roku 1993 absolvoval trojmesačný kurz na Ultrazvukovom inštitúte Thomas Jefferson University Hospital vo Filadelfii, v roku 1996 aj kurz z CT vyšetřovania v Univerzitetnej nemocnici v Edinburgu v Škótsku. Z Podunajských Biskupíc prešiel spolu s prof. Jozefom Bilickým do novootvoreného oddelenia rádiológie v Nemocnici Cyrila a Metoda v Petržalka. Po päťročnej prieluke v železničnej poliklinike v Bratislave sa stal v roku 2008 primárom oddelenia na Rádiologickej klinike Fakultnej nemocnice v Trnave a od roku 2014 je jej prednostom. Trnava sa vďaka významnému špičkovému pracovisku stáva aj platformou na výmenu skúseností pre lekárov, rádiologických technikov i sestry z celého Slovenska. Jedno z takýchto podujatí bolo v marci

v Trnave pod názvom Trnavské dni rádiológie.

■ Čo je to rádiológia a čo si všetko môžeme pod týmto pojmom predstaviť?

- Je to jeden z najmladších medicínskych odborov, ktorý vďaka svojmu vzniku prof. Röntgenovi. V roku 1895 objavil neznáme x-lúče, ktoré boli po ňom pomenované. Čo je zaujímavé, už v roku 1897 sa na Slovensku v Kežmarku nachádzal prvý rádiologický röntgenový prístroj. Skromná ordinácia vidieckeho lekára Vojtecha Alexandra sa stala zárodok medicínskej röntgenológie. Tam bola otvorená aj prvá ambulancia. Kedyś röntgenológia – to bol klasický röntgen, ktorým sa robili snímky hrudníka, skeletu, gastrointestinálneho traktu i ciev prostredníctvom kontrastných látok. Na začiatku bola teda konvenčná rádiológia. Neskôr, s rozvojom techniky, vznikli vyšetřenia ciev, tzv. angiografické vyšetřenia, kde sa hlavne zisťovalo, či má pacient zúžené alebo defor-

mované cievy. Revolučným krokom bol začiatkom 70. rokov vznik CT-prístrojov, tomografie. Znamenalo to revolúciu v pohľade do človeka. Predtým v neurorádiológii nebolo možné vyšetriť mozog bez nejakej agresie, robili sa špeciálne vyšetrenia tzv. balónikovaním, čo bolo nepríjemné a bolestivé. CT je schopné zobrazit štruktúry mozgu, hrudnej dutiny, brušnej dutiny, čo má obrovský diagnostický význam hlavne pre včasnú diagnostiku. Potom bol úspechom nástup ultrazvukových vyšetrení, ktoré nám veľmi dobre diagnostikujú najmä gastrointestinálny trakt – žlčník, pankreas, pečeň, podobne aj gynekologické štruktúry. Ďalším významným pokrokom bol vznik magnetickej rezonancie. Využíva zmeny sily magnetického poľa a dáva nám veľmi dobré obrazy štruktúr mäkkých tkanív, ktoré vieme rozlíšiť oveľa detailnejšie ako pri CT. Využíva sa najmä pri ochoreniach mozgu a chrbtice. Najnovšie sa zavádzajú aj funkčné vyšetrenia, teda systémom pozitron emisnej tomografie (PET). Pomocou značkových látok vieme zistiť niektoré aktivity tkanív v organizme, povedzme, pri metastázach. Pomocou týchto „petiek“ sme schopní objaviť ložiská. Všetky tieto diagnostické vymoženosti vznikli vďaka rozvoju techniky a elektroniky. Kým röntgen ukazoval orgány dvojrozmerné, tieto prístroje nám ukazujú tri rozmery. A to je výhoda nielen v diagnostike, ale aj v liečení – napríklad chirurg presne vie, ako a kde má zasiahnuť.

■ Tento veľký pokrok prišiel v priebehu posledných desaťročí. Rádiológia teda zasahuje v podstate do všetkých medicínskych odborov.

– Dobrý rádiológ musí mať znalosti zo všetkých oblastí medicíny. Nemusí byť v nich špičkový, ale musí ich ovládať, musí komunikovať s klinikmi na tieto témy. Teraz je tendencia tzv. multidisciplinárneho prístupu k liečbe pacienta. Čo to znamená? Diagnostika, laboratórne techniky a liečba musia dosiah-

nuť čo najväčší medicínsky efekt spolupracou odborníkov z viacerých oblastí.

■ Hovorili ste, že rádiológia je jednou z najmladších disciplín. Prirodzeným pokračovaním zavádzania CT prístroja alebo magnetickej rezonancie bol aj vznik rádiologických oddelení v nemocniciach. Ako to vyzerá v trnavskej nemocnici s rádiológiou?

– Keď som sem prišiel, boli tu štyria lekári, dnes nás je dvanásť. Kedysi sa veľa nedalo robiť, ale postupne sme sa rozširovali, ako sa rozširovala aj prístrojová vybavenosť. Fungujeme ako nelôžkové oddelenie, ale máme ako oddelenie intervenčnej rádiológie niekoľko lôžok na chirurgickej klinike. Môžem sa pochváliť, že v priebehu štyroch rokov rádiologická klinika v Trnave veľmi postúpila. Vybudovalo sa napríklad nové pracovisko intervenčnej rádiológie. Náš primár Andrej Klepanec patrí k špičkovým intervenčným rádiológom. Snaha medicíny je ísť na miniinvazívne výkony, ktoré pacientovi čo najmenej ubližujú. Intervenčná rádiológia v tom pomáha najviac. Pri poškodení ciev a žíl, napríklad v dolných končatinách, dochádza k rôznym zmenám, zužujú sa, môžu sa uzavrieť, pacientovi hrozí odumretie a amputácia. Angioplastikami pomáhame zachrániť končatinu na 3 – 4 roky. Ďalšia významná vec, ktorá sa robí ako jedna z mála na Slovensku práve v Trnave v spolupráci s neurologickým oddelením, je vytvorenie programu záchrany pacientov s mozgovými porážkami. Všetci praktickí lekári, ale aj neurológovia v širokom okolí Trnavy boli informovaní, že hneď ako zistia u pacienta príznaky mozgovej porážky, treba ho priviezt' k nám. Urobí sa mu CT vyšetrenie ciev a ak sa zistí, že sa mu uzavrela nejaká cieva, je prevezený rýchlo pomocou k nám a tu sa vykoná tzv. mozgová trombektómia: s pomocou špeciálneho inštrumentu sa dostaneme až do mozgovej cievy a trombus vybe-

rieme. To znamená, že ak pacienta k nám dovezú včas, je chránený pred hroziacim ochrnutím. Tieto výkony sa u nás robia prakticky denne. Sme jedným z mála takýchto pracovísk na Slovensku a máme najvyšší počet odliečených pacientov s týmto ochorením na Slovensku. Spomeniem aj paliatívne výkony: Robí sa tzv. cieľená chemoembolizácia. Špeciálny inštrumentom sa zavedie hadička až k nádoru, do jeho cievy, ktorá ho vyživuje. Do tejto cievy sa podávajú malé guľôčky obalené liečebnou látkou. Zároveň sa uzavrie cieva až natoľko, že sa zníži vyživovanie nádoru a ešte sa miesto lieči cytostatikom. Je to neporovnateľne pozitívnejší zásah do organizmu ako pri celkovej chemoterapii, ktorá má oveľa viac nežiaducich účinkov. Pri tomto výkone spolupracujeme s našou onkologickou klinikou. Denne robíme punkcie výpotkov cieľene pod ultrazvukom, vyberanie tzv. vody v tele napríklad v brušnej dutine. Pripomeňme, že už u nás začalo pracovať aj moderné mamologické pracovisko v spolupráci s gynekológmi, chirurgmi a onkológmi, ktoré poskytuje komplexnú diagnostiku a liečbu pacientiek s ochoreniami prsníkov.

■ Sú teda už všetky tieto výkony bežné? Dostane sa k nim každý pacient?

– Každý pacient, ktorý má indikáciu pre takýto zásah. Nemáme tu ani čakacie doby. Indikovaný pacient je riešený okamžite. Chceli by sme do budúcnosti získať vlastné pracovisko magnetickej rezonancie. To, ktoré je v nemocnici, našej klinike nepatrí. Využívajú ho všetky pracoviská. Potom by sme mali všetky metódy, ktoré sa na pracoviskách rádiológie používajú, pod vlastnou kontrolou a všetko by bolo oveľa operatívnejšie. Vychovávame si mladých lekárov, ktorí sa o rádiológiu zaujímajú a dokonca aj rádiologických asistentov.

■ Vy ste pôvodne študovali chemickú priemyslovku, od ktorej je ďaleko k medicíne.

– Dokonca som študoval potravi-

nárske zameranie. Ale bola tam biológia, čo ma vždy zaujímal. Mal som túžbu pracovať v medicíne, aj keď nikto v našej rodine nebol lekárom. A nebolo pre mňa ani jednoduché dostať sa na medicínu. Prvým pracoviskom sa začala moja rádiologická kariéra. Rovnako ako v chirurgii, máme vzory aj v rádiológii. Takým bol docent Ľudovít

Krajčovič, šéf kliniky na Kramároch, v Martine prof. Lányi. Odborný rast pokračoval špecializáciou a vždy to bolo práve v rádiológii. Dokonca aj v Lýbii a v Edinburgu mi pomohli skúsenosti, aby som u nás neskôr vedel učiť mladých rádiológov. Potom som začal pracovať na rôznych pracoviskách. V roku 2005 ma oslovil vtedajší

riaditeľ trnavskej nemocnice Martin Tabaček. Otvorením novej budovy chirurgických disciplín, a teda aj rádiológie s novými prístrojmi, tu bola možnosť rozvíjať oveľa viac tento náš odbor. Môžem povedať, že sa to podarilo. A zaujímavé to bolo pre mňa aj preto, že sa tu dá spolupracovať so všetkými disciplínami medicíny. ■

Ing. Marko ENGLER, PhD., foto: autor

Z Trnavy do Kútov vlakom už 120 rokov

Denne premávajú osobné vlaky z Trnavy cez Smolenice a Senicu do Kútov, od rána do večera takmer každé dve hodiny, v pracovné dni popoludní každú hodinu. Dnes je to samozrejmosť, nad ktorou sa pozastaví už len málokto. Pred sto dvadsiatimi rokmi to však bola nielen pre obyvateľov Trnavy úžasná novinka, ktorá výrazne ovplyvnila život ľudí v širokom okolí.

Železnica predstavovala v druhej polovici 19. storočia mimoriadne dôležitý dopravný prostriedok, ktorý v tom čase nemal konkurenciu. V tých časoch dokázal prepraviť veľké množstvo tovaru alebo cestujúcich prakticky bez závislosti na počasi, čo na vtedajších, takmer výlučne nespevných cestách, nebolo ani zďaleka natoľko možné. S rozvojom priemyslu a výstavbou veľkých tovární bolo potrebné prepravovať čoraz väčšie objemy najmä uhlia, dreva a kameňa, a z nových tovární aj rôzne druhy výrobkov. Preto sa železnica stala veľmi žiadaná a mnoho vplyvných podnikateľov a zemepánov bojovalo o jej postavenie práve vo svojich regiónoch. Videli v tom možnosť majetkového zisku. Tiež vojenské konflikty a snaha vládcov pripraviť sa na obranu alebo útok či rýchly presun vojsk – aj z týchto dôvodov mala myšlienka výstavby železníc podporu. V deväťdesiatych rokoch 19. storočia viedla cez Trnavu železnica z Bratislavy do Trenčína a Žiliny, ktorá mala v Trnave odbočku do Serede. Jej predchodcom bola konšká železnica z Bratislavy cez Trnavu do Serede. Prostredníctvom tejto železnice mala Trnava koľajové spojenie prakticky s celou Európou. V tom čase však zostal ešte jeden dôležitý dopravný smer prechádzajúci cez Trnavu bez železničného spojenia. Obchodníci stáročia využívali tzv. Českú cestu (Via Bohe-

Osobný vlak z Kútov do Trnavy vychádza z tunela cez Malé Karpaty

mia) – dôležitú obchodnú spojnicu nielen medzi českými a uhorskými mestami. V oblasti Bukovej a Trstína, kde boli priaznivejšie terénne podmienky, prekonávala hrebeň Malých Karpát. Ďalšou vážnou prekážkou bola rieka Váh, ktorú obchodníci prechádzali brodením najmä pri Hlohovci a Seredi. A Trnava ležala práve medzi spomenutými terénnymi prekážkami. Aj keď sa železničné spojenie medzi Ponitím a južnou Moravou plánovalo už dlhšie, k realizácii sa dospelo až v samom závere 19. storočia. Vtedy už bola z pohľadu územia súčasného Slovenska základná sieť hlavných železníc dokončená a nastávalo obdobie výstavby kratších tratí, často s jed-

noduchším vybavením pre ľahšie a kratšie vlaky. Ich výstavba bola finančne menej náročná než výstavba hlavných tratí. Železničná sieť sa tak začala dopĺňať tzv. miestnymi železnicami. To bola príležitosť na vybudovanie trate z Nitry cez Trnavu do Břeclavi. Koncesiu na výstavbu získala spoločnosť Uhorskej severozápadnej miestnej železnice (Magyar Északnyugati NÉ h. é. v.) nariadením Uhorského kráľovského ministerstva obchodu č. 15016/97.III.6 (t. j. zo 6. marca 1897) pre Ing. Júliusa Auspitzu a spol. z Budapešti. Podľa nej sa mali priamo postaviť trate Lužianky (Sarluska-Uzbég) – Hlohovec – Leopoldov a Trnava – Jablonica – Kúty – krajinská

hranica (smer Břeclav) a umožniť peážna doprava (peážna doprava – využitie tratí iných železničných spoločností na základe zmluvy) na tratiach v tom čase už po zoštátnení vo vlastníctve Uhorských kráľovských železníc (MÁV) v úsekoch Nitra – Lužianky a Leopoldov – Trnava. Na krajinskej hranici nadväzovala na trať do Břeclavi, odkiaľ bolo možné spojenie dôležitými hlavnými traťami z Viedne do Brna, Prahy a Prerova. Podľa vyššie spomenutých úsekov sa rozdelila aj samotná stavba železnice. Prvý úsek predstavoval prestavbu trate Nitra – Lužianky (miestnej železnice) podľa parametrov pre hlavnú trať prvej triedy, teda na väčšie zaťaženie a vyššiu rýchlosť. Náklady na prestavbu hradil štát, pretože spojenie Nitry s traťou Galanta/Bratislava – Leopoldov – Trenčín – Žilina malo aj strategický význam (napr. tým vzniklo spojenie dôležitých vojenských pevností a posádok). Podľa parametrov pre trať prvej triedy sa budoval aj nový úsek Lužianky – Hlohovec – Leopoldov. Trať medzi Leopoldovom a Trnavou si nevyžiadala prestavbu, pretože už vtedy bola hlavnou železnicou. Železničné stanice Leopoldov a Trnava sa postupne rozširovali s narastajúcou intenzitou prepravy (napríklad Trnava získala novú staničnú budovu v roku 1896, Leopoldov začiatkom 20. storočia). Až úsek Trnava – Kúty sa budoval podľa predpisov pre miestne železnice. Zvršok sústavy „i“ so vzdialenosťou podvalov 97 cm umožňoval maximálnu nápravovú hmotnosť 12 t a najvyššiu rýchlosť 40 km/h. Aj keď prevažná časť trate prechádzala len mierne vlnenou krajinou, prechod cez pohorie Malé Karpaty bolo potrebné prekonať dlhými sklonmi do 11 promile, mnohými oblúkmi s polomerom 275 m a tunelom s dĺžkou 900 m. Na nových úsekoch (vrátane trate Jablonica – Brezová pod Bradlom, ktorá bola postavená krátko nato ako odbočka miestnej železnice) sa spolu vybudovalo 13 železničných staníc a 2 zastávky, na piatich sta-

Osobný vlak smerujúci do Trnavy pod zámkom v Smoleniciach

Mimoriadny parný vlak, ktorý bol vypravený z Kútov do Trnavy pri príležitosti 100. výročia trate Trnava – Kúty v roku 1998

nicích bolo možné čerpať vodu. Každá stanica a zastávka bola vybavená prijímacou budovou, na staniciach bolo vybudovaných 16 skladov a sýpok, ďalej nakladacie rampy, strážne domčeky a ďalšie nutné vybavenie staníc podľa miestnych potrieb. Na širšej trati postavili 32 strážnych domčekov, 147 úrovňových priecestí, z ktorých 50 bolo vybavených závorami a tiež 212 mostov a priepustov. Výhrevne sa využili už existujúce, ktoré vlastnila MÁV, okrem Jablonice. Miestami bolo potrebné postaviť násypy vysoké až 20,2 m a zárezy hlboké až 16,4 m. Úsek Lužianky – Hlohovec odovzdali do prevádzky 18. decembra 1897 a úsek Hlohovec – Leopoldov 31. marca 1898, po dokončení mosta cez Váh. Už 14. decembra

1897 odovzdali do užívania úseky Trnava – Smolenice a Jablonica – Kúty, po dokončení tunela cez Malé Karpaty 11. júna 1898 aj úsek Smolenice – Jablonica. Posledný úsek Uhorskej severozápadnej miestnej železnice z Kútov do Břeclavi (v tom čase s názvom Lundenburg) odovzdali do prevádzky 8. septembra 1900. Celková dĺžka nových úsekov tratí dosiahla na uhorskom území 100 km. Dodatočne ku koncesii postavila a prevádzkovala rovnaká spoločnosť aj odbočku miestnej železnice Jablonica – Brezová pod Bradlom s dĺžkou 11,7 km, ktorú odovzdali do užívania 6. septembra 1900. Vybudovaním novej železnice získala Trnava nielen rýchlejšie a kratšie spojenie na Nitru, ale najmä na južnú Moravu, odkiaľ viedli dôležité

železničné trate na Brno, Prahu, Berlín alebo severne na Přerov, Ostravu a Halič. To už bolo zaujímavé aj pre podnikateľov, ktorým nová železnica zlacnila a zrýchliła prepravu výrobkov ďaleko za hranice krajiny. Súčasne podnietila aj rozvoj priemyslu v okolí novej trate. Napríklad v Smoleniciach sa nakladali výrobky z chemickej továrne patriacej grófskemu rodu Pálffy zo Smoleníc (chemická továrň pri Horných Orešanoch z roku 1883 a jej pobočka na Dobrej Vode z roku 1901) alebo v Boleráze vznikla škrobáreň. Cukrovar v Trnave využíval miestnu železnicu na zvoz repy z polí pod Malými Karpatmi.

Zatiaľ čo nákladné vozne putovali k svojim adresátom aj stovky kilometrov ďaleko, preprava osôb sa uskutočňovala osobnými vlakmi s nutnosťou prestupovania. Do prvej svetovej vojny premávali na trati Trnava – Kúty osobné vlaky na celej trase z Nitry cez Hlohovec a Trnavu až po Kúty alebo napríklad len na úseku Trnava – Kúty. V Trnave alebo v Kútoch bolo potom možné prestúpiť na iné vlaky. Po prvej svetovej vojne prevzali po MÁV prevádzku Československé štátne železnice (ČSD). Tie čelili niekoľkým hospodárskym krízam a tiež začínajúcej automobilovej konkurencii. Preto zaviedli začiatkom 30. rokov prevádzku niektorých osobných vlakov motorovými vozňami, ktoré boli rýchlejšie než parné vlaky a mali menšie prevádzkové náklady (umožňovali napríklad prevádzku len vodičom, kurič nebol potrebný). Tiež sa postupne menili aj smery niektorých vlakov – namiesto z Nitry vychádzali niektoré vlaky zo Serede alebo Galanty, pričom z Trnavy niektoré končili už v Senici. Počet vlakov v medzivojnovom období postupne narastal, okrem osobných narastala aj preprava nákladov. To si vyžiadalo výmenu koľají za únosnejšie ešte pred druhou svetovou vojnou. Počas vojny sa trať Trnava – Kúty stala strategicky dôležitou pre nemeckú brannú moc, ktorá od Slovenských železníc požadovala zvýšenie prie-

Výstava parných rušňov na stanici v Trnave pri príležitosti 100. výročia trate Trnava – Kúty v roku 1998

rustnosti celej trate ako aj možnosť prevádzky dlhších vlakov. Preto boli medzi Trnavou a Kútmí predĺžené dopravné koľaje vo všetkých staniách a postavené nové výhybne (Nemčanka, Biňovce, Buková, Dúbava, Hlboké, Dojč a Čáry). Výhybne však boli uzavreté a používali sa len v prípade zvýšeného počtu vojenských transportov.

Po druhej svetovej vojne trať Trnava – Kúty naďalej slúžila aj na prechod diaľkových nákladných vlakov, spomenuté výhybne však boli zrušené. Doprava narastala a v polovici 60. rokov sa začala pripravovať elektrifikácia trate Kúty – Bratislava – Nové Zámky, ktorá vyžadovala počas elektrifikačných prác odkloniť z nej niektoré nákladné vlaky na trať cez Jablonicu a Trnavu. Znovu preto došlo k vybudovaniu nových výhybní. Koľaje boli opäť vymenené za únosnejšie, čo umožnilo prevádzku ťažkých motorových rušňov, ktoré nám vtedy dodával Sovietsky zväz. V 70. rokoch sa už aj trať Trnava – Kúty pripravovala na elektrifikáciu, ktorá bola slávnostne odovzdaná do užívania v roku 1982. V 80. rokoch po trati premávali aj sezónne medzinárodné rýchliky z Nemecka do Rumunska alebo Bulharska. Pripravovalo sa aj zdvojkolajnenie trate v súvislosti s vytvorením tzv. III. hlavného ťahu z Košíc cez Lučenec, Zvolen, Kozárovce, Hlohovec, Trnavu do Břeclavi a ďalej cez južnú Moravu. K tomu už pre politické zmeny nedošlo. Pokles prepráv po roku 1989 bol

značný aj na trati Trnava – Kúty, osobná doprava však zostala zachovaná a s obľubou ju okrem denného dochádzania za prácou alebo do škôl využívajú aj turisti, ktorí sa z Trnavy pohodlne dopravujú do Smoleníc, Bukovej alebo Cerovej, odkiaľ vedie niekoľko značkových turistických trás pohorím Malé Karpaty.

Nákladná doprava sa dnes postupne opäť zvyšuje najmä vďaka súkromným prepravcom. Preto je možné stretnúť medzi Trnavou a Kútmí dlhý nákladný vlak vedený moderným viacsystémovým elektrickým rušňom. Trať bola modernizovaná novým zabezpečovacím zariadením, pomocou ktorého môže dispečer v Jablonici ovládať chod vlakov na celej trati od Trnavy až po Kúty. Málokto si dnes uvedomí, že vlaky medzi Trnavou a Kútmí premávajú už 120 rokov. Klub priateľov železníc Trnavy a okolia sa rozhodol pripomenúť si toto okrúhle výročie mimoriadnou jazdou historického motorového osobného vlaku, aký premával na trati Trnava – Kúty v 50. až 70. rokoch. Vlak sa vydá na svoju cestu z Trnavy v sobotu ráno 9. júna 2018 a absolvuje celú cestu po Kúty a späť do Trnavy. Bude stáť aj na niektorých staniách, kde sa očakáva malý kultúrny program. Okrem jazdy mimoriadneho vlaku pripravil Klub priateľov železníc Trnavy a okolia aj príležitostnú publikáciu o histórii trate a tiež pamätný odznak. ■

Štefan Zachar, foto: archív CHSSM v Trnave

Príspevok k trnavským osmičkovým výročiam

Stoosemdesiat rokov Cirkevného hudobného spolku svätého Mikuláša a 60. výročie úmrtia Mikuláša Schneidera Trnavského

Rok 2018 prináša významné výročia aj na poli kultúry nášho mesta. V tieni pre Trnavu najvýznamnejšieho výročia povýšenia na slobodné kráľovské mesto sú tu aj dve ďalšie. Pre väčšinu súčasných, najmä mladších Trnavčanov nie sú rovnako známe, ale navzájom úzko súvisia. Tým prvým a známejším je 60. výročie úmrtia hudobného skladateľa, národného umelca Mikuláša Schneidera Trnavského. Zomrel 28. mája 1958 po veľmi plodnom tvorivom živote. Trnavčania ho v ankete zvolili za Občana Trnavy 20. storočia. Je o ňom známe, že významná časť jeho činného života a bohatej hudobnej tvorby sa spájala s duchovnou hudbou a s farským Chrámom svätého Mikuláša v Trnave. V ňom pôsobil ako regenschori od svojich tridsiatich dvoch rokov takmer do konca života, dlhých 43 rokov. Post mu bol zverený farským dekrétom v roku 1913. Ani nie po roku prerušil jeho pôsobenie na chóre na 4 roky armádny povolávací rozkaz na I. svetovú vojnu.

Jeho pôsobenie na chóre Baziliky sv. Mikuláša priamo súvisí s druhým avizovaným, oveľa starším jubileom. Je ním 180. výročie existencie terajšieho Cirkevného hudobného spolku svätého Mikuláša, medzi Trnavčanmi známeho pod familiárnym názvom „Schneidrovci.“ Práve Mikuláš Schneider Trnavský zanechal v histórii spolku výnimočnú výraznú stopu ako skladateľ, direktor, organizátor aj pedagóg či osobnosť v spolkovom živote.

Dávny a priamy predchodca tohto telesa vznikol 4. augusta roku 1838 s nemeckým názvom Kirchenmusik-Verein der Stadtpfarkirche des heiligen Nikolaus in der königliche Freistadt Tyrnau (v preklade Cirkevný hudobný spolok pri farskom kostole sv. Mikuláša v slobodnom kráľovskom meste Trnave – ďalej

len Kirchenmusik-Verein). Založenie tohto spolku sa uskutočnilo na základe dohody Magistrátu mesta Trnavy a Farského úradu v Trnave. Pre lepšie porozumenie vtedajšieho diania a okolností vzniku Kirchenmusik-Verein-u, žiada sa v skratke spomenúť predchádzajúce bezprostredné súvislosti, ktoré ovplyvnili hudobné dianie v meste. Bolo to dokončenie budovy trnavského mestského divadla v roku 1831 – prvého „kamenného“ divadla na území Slovenska. Súčasne s ním vznikol Divadelný spolok. V roku 1833 následne vzniklo profesionálne hudobné teleso Musik-Verein (Hudobný spolok), ktorý mal zároveň aj úlohu vzdelávania mladých hudobníkov. V jeho účinkovaní časom nastávali aj rôzne problémy a napokon v roku 1848 zanikol. Jeho pozíciu plne zaujal Kirchenmusik-Verein v roku 1838. Ani tomuto spolku sa v priebehu celého jeho pôsobenia nevyhýbali lepšie aj kritickejšie obdobia. Spôsobovali ich rôzne personálne otázky a zmeny, ale súviseli aj so spoločenským dianím či štátoprávnym vývojom. Na postoch dirigentov, kľúčových sólistov aj inštrumentalistov sa vystriedalo viacero osobností, o ktorých sa už v starších ročníkoch Noviniek z radnice písalo. Celú problematiku podrobne spracovala PhDr. Edita Bugalová, PhD., v publikácii *Hudobná Trnava a Mikuláš Schneider Trnavský / SSV 2011*. Očami súčasníkov sa dajú v činnosti spolku vnímať obdobia: 1. stará éra pred Mikulášom Schneiderom; 2. doba maestra Mikuláša Schneidera; 3. obdobie pamätníkov a nositeľov jeho odkazu, resp. pôsobenie Schneiderovcov v období totality; 4. činnosť spolku po páde totality až po súčasnosť. Z terajšieho pohľadu je potrebné spomenúť, že aj keď bola v období komunis-

Ľudia a udalosti

■ **1. 5. 1873** – Na železničnej trati Bratislava – Trnava sa po rekonštrukcii začala parná prevádzka (145. výročie).

■ **1. 5. 2013** – V Trnave umrel hudobník, spisovateľ, novinár a pedagóg MARIÁN MRVA, nositeľ Uznania za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnavy za rok 2011 (5. výročie).

■ **2. 5. 1838** – V Sládečkovciach umrel historik, pedagóg a biskup JOZEF VURUM, trnavský rodák a zakladajúci člen Slovenského učeného tovarišstva (180. výročie).

■ **3. 5. 1933** – V Užhorode sa narodil astronóm, univerzitný profesor a odborný publicista ANTON HAJDUK, prvý rektor obnovenej Trnavskej univerzity (85. výročie).

■ **4. 5. 1923** – V Šahách sa narodil historik, archivár, pedagóg a odborný publicista RICHARD MARSINA, od roku 1992 profesor Trnavskej univerzity a iniciátor vzniku jej Katedry histórie (95. narodeniny).

■ **6. 5. 1988** – V Bratislave umrel hudobný skladateľ, zakladateľ slovenskej operety a priekopník slovenskej populárnej hudby GEJZA DUSÍK, rodák zo Zavara a čestný občan Trnavského samosprávneho kraja, ktorý študoval na gymnáziu v Trnave (30. výročie).

■ **7. 5. 1553** – MIKULÁŠ OLÁH bol vymenovaný za ostrihomského arcibiskupa so sídlom v Trnave (465. výročie).

■ **10. 5. 1918** – V Trnave sa narodil spisovateľ, redaktor a publicista ALFRED WETZLER, autor autobiografického románu o svojom úteku z koncentračného tábora a Čestný občan mesta Trnava in memoriam, ktorého

Ľudia a udalosti . . .

tickej vlády činnosť neželaných organizácií a spolkov zrušená, že pôsobenie Schneiderovcov sa ani vtedy neskončilo. Po smrti maestra Mikuláša Schneidera Trnavského prevzal post dirigenta pán učiteľ Daniel Bulla, aj keď musel opustiť učiteľskú službu. Vtedy v zbere a orchestri účinkovali mnohí študenti aj dôchodcovia, a napriek rizikám aj zopár pedagógov a štátnych zamestnancov. Významnou osobnosťou v súbore bol doc. Fedor Svätý. V jeho naštudovaní odznelo niekoľko náročných diel a zastával aj post organistu. Bolo mu udelené čestné občianstvo Trnavy. V mladosti boli členmi orchestra aj Richard Vandra, profesor Kráľovského konzervatória v Bilbao a virtuóz hry na violončelo, alebo MUDr. Alojz Rakús. Zo zboru vyšli aj operné sólistky, sestry – pani Kittnarová a Mayerová alebo viaceré učiteľky hudby v ZUŠ-kách, medzi nimi dlhoročná riaditeľka – pani Arnoldová. Známou udalosťou v živote spolku bolo oficiálne obnovenie spolkovej činnosti v roku 1993. Cirkevný hudobný spolok svätého Mikuláša v Trnave sa prihlásil k priamemu nástupníctvu svojho historického predchodcu. Podľa stanov, a nielen formálne, fungujú zvolené spolkové orgány, ktoré riadia a usmerňujú jeho program a zvyšovanie umeleckej kvality. Súbor pravidelne každú

nedeľu liturgickými spevmi sprevádza sväte omše v Bazilike svätého Mikuláša a príležitostne usporadúva aj koncertné vystúpenia. Spolok zaznamenal 10. októbra 2015 nevšednú generačnú udalosť. Dlhoročný dirigent pán Vymazal po dovŕšení úctyhodného veku 80 rokov odovzdal dirigentskú funkciu svojmu nástupcovi. Farský úrad v Trnave prostredníctvom vdp. Vojtku dekrétom poveril funkciou dirigenta mladého vzdelaného hudobníka Daniele Ruzziera, absolventa Conservatorio di musica G. Tartini di Trieste a Università degli studi di Trieste (Taliansko). Pod jeho vedením súbor naštuďoval nové skladby (P. Procházka – Ave Maria so sólistom SND D. Čapkovičom, K. Jenkins – Ave verum Corpus, C. Franck – Panis angelicus) a obnovil staršie, niektoré aj dlho neuvedené diela (F. Händel – Canticum Jubilo, A. Bruckner – Locus iste, Fr. Brühler – Pastores, omše: A. Řihovský – Missa Loretta a Missa in honor St. Ludmilae, E. Horák – Missa VII), viaceré diela z tvorby Mikuláša Schneidera Trnavského (Slovenská omša z Can Catholici, Ave verum, Ave Maria, Regina Coeli). Dobrou novinou je príchod nových mladých spevákov aj instrumentalistov. Je to priaznivý signál, že súbor môže v dobrej výkonnosti vstúpiť aj do tretej stovky existencie a odovzdať štafetu ďalším generáciám. ■

pamiatku pripomína pamätná tabuľa v priestoroch synagógy (100. výročie).

■ **10. 5. 1928** – V Bratislave umrel spisovateľ, novinár a vydavateľ FRANTIŠEK GALGÓCY-KRUPIANSKY, rodák z Hornej Krupej, ktorý sa v Trnave vyučil za typografa (90. výročie).

■ **10. 5. 1948** – V Trnave sa narodila poetka a učiteľka BEATA VARGOVÁ (70. narodeniny).

■ **11. 5. 1988** – Výsadná listina uhorského kráľa BELA IV. z roku 1238 o povýšení Trnavy na slobodné kráľovské mesto bola vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku (30. výročie).

■ **14. 5. 1923** – V Lieskovi pri Zvolene sa narodil učiteľ, zakladateľ Trnavského detského speváckeho zboru a jeho dlhoročný dirigent JÁN IVAN (95. výročie).

■ **15. 5. 1923** – V Trnave sa narodil lekár a odborný publicista JOZEF HUPKA, priekopník fyziatrie, balneológie a liečebnej rehabilitácie na Slovensku (95. výročie).

■ **16. 5. 1658** – V Bratislave umrel profesor Trnavskej univerzity a prvý dekan jej filozofickej fakulty TOMÁŠ JÁSBERÉNYI, ktorý spolupracoval na založení Trnavskej univerzity a pri jej otvorení mal slávnostný prejav (360. výročie).

■ **19. 5. 1918** – V Rožňave sa narodil jazykovedec, vysokoškolský pedagóg a redaktor LADISLAV RYBÁR, ktorý v rokoch 1967 – 83 pôsobil na PdFUK v Trnave (100. výročie).

■ **21. 5. 1923** – V Trnave sa narodil filozof, historik a spisovateľ LUBOMÍR GLEIMAN,

*Erika Juríková – Martina Miškeje, Trnavská univerzita,
Katedra klasických jazykov*

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity XXXII.

Jozef Bartakovič – neznámy obdivovateľ baníctva

Onedlho sa Trnava zaplní slávnostne oblečenými ľuďmi zo všetkých kútov Slovenska, ktorí sa spolu s rodinnými príslušníkmi zídu, aby oslávili úspešné ukončenie vysokoškolského štúdia dcéry, syna či príbuzného. Výnimočnosť chvíle podčiarkne slávnostná promócia za účasti akademických funkcionárov, na ktorej si noví magistri, inžinieri a doktori prevezmú vysokoškolské diplomy a vypočujú príhovory. V osemnástom storočí k tomuto aktu patrilo aj vydávanie špeciálnych publikácií, v ktorých mladší študenti gratulovali starším k dosiahnutiu akademického titulu, tzv. promočných tlačí. Medzi takýmito tlačami, ktoré vyšli v akademickej tlačiarňi historickej Trnavskej univerzity, zaujme rozsahom nevelké dielko venované od študentov triedy poetiky novobakalárom. Hoci v ňom meno autora nie je uvedené, odborná literatúra ho pripisuje inak neznámemu Jozefovi Bartakovičovi.

Didaktická báseň s názvom Metallurgiká čiže Ťažba zlata a striebra (Metallurgicon sive de cultura fodinarum auri et argenti) z roku 1748 umeleckou formou podáva obraz o banskej činnosti na území Slovenska, ktorá patrila v 18. storočí aj vďaka technickým vynálezom Banskoštiavničana Jozefa Karola Hella medzi najuznávanejšie a najpokrokovejšie v Európe. Bartakovič v 598 veršoch zložených v daktylskom hexametri opisuje základy banskej ťažby, počnúc spôsobom vyhľadávania vhodných miest pre ťažbu nerastných surovín, pokračujúc konkrétnym opisom banských činností a končiac trojjazyčným latinsko-

-maďarsko-nemeckým slovníkom odborných banských pojmov. Autor práce sa nepochybne inšpiroval známym spisom o baníctve od Juraja Agricolu, ktorý vyšiel po prvý raz v roku 1556 a následne v mnohých ďalších vydaniach. V úvode si básnik určuje cieľ, a to poučiť všetkých, ktorí sa rozhodli venovať sa baníctvu. Priznáva však, že v tomto prípade ide o rozsiahlu problematiku, preto ju nemôže obsiahnuť celú a obmedzí sa len na všeobecné poznatky. O tom, že Bartakovič sa na písanie diela dôsledne pripravil, svedčí aj jeho vlastný heuristický výskum. V básni sa odvoláva na diela iných autorov, ktoré dôsledne cituje, ale zároveň spomína, že osobne navštívil opisované banské mestá. Vyjadruje nadšenie z toho, čo videl, a priestory v baniach poeticky prirovnáva k tej časti podsvetia, kde žijú blažené duše. Celkovo je v diele menovaných sedem slovenských banských miest: Pukanec, Banská Belá, Kremnica, Ľubietová, Banská Bystrica, Banská Štiavnica a Nová Baňa. Skôr ako sa v básni začne venovať konkrétnej baníckej práci, svoju pozornosť upriamuje na teórie o vzniku kovov a stručne sumarizuje myšlienky starších prírodných filozofov. Didaktickému dielu však nechýba ani moralizujúci tón. Autor pranieruje morálne poklesky spoločnosti, v ktorej žije, a konštatuje, že súčasné pomery prekonajú nerestami všetky predchádzajúce veky. Kritizuje, že zlato ľudia trestuhodne zneužívajú, ale zároveň nepopiera jeho dôležitosť. Medzi konkrétnymi radami smerovanými k ťažiarovi zaujme odporúčanie, aby k práci pristupoval z čestných dôvodov a bol

Ľudia a udalosti.....

ktorý pôsobil ako univerzitný profesor v USA a v Kanade, kde aj umrel (95. výročie).

■ **21. 5. 1998** – Trnava mala 70 485 obyvateľov, z toho 34 267 mužov a 36 218 žien (20. výročie).

■ **23. 5. 1943** – V Trnave sa narodil hádzanár a pedagóg LADISLAV BEDNÁRIK, v rokoch 1969 – 2009 učiteľ telesnej výchovy na Gymnázium J. Hollého (75. výročie).

■ **25. 5. 1923** – V Trnave sa narodil profesor matematiky a v rokoch 1968 – 71 riaditeľ Gymnázia Jána Hollého FRANTIŠEK NEITZ, dlhoročný predseda stolnotenisevského oddielu Lokomotíva Trnava (95. výročie).

■ **28. 5. 1953** – V Bratislave sa narodil trnavský arcibiskup a predseda Spolku sv. Vojtecha v Trnave JÁN OROŠCH (65. narodeniny).

■ **28. 5. 1958** – V Bratislave umrel národný umelec, hudobný skladateľ, organista a dirigent MIKULÁŠ SCHNEIDER TRNAVSKÝ, rodák z Trnavy a čestný občan Trnavského samosprávneho kraja, ktorému roku 1998 udelili Cenu mesta Trnava in memoriam za celoživotné dielo. Jeho pamiatku v Trnave pripomína pomník, ulica nesúca jeho meno a pamätná tabuľa na dome, kde býval (60. výročie).

■ **31. 5. 1923** – V Trnave sa narodil prvotligový futbalista, reprezentant, majster športu a politický väzeň MICHAL BENEDIKOVIČ, hráč ŠK Rapid Trnava a ŠK Bratislava, s ktorým ako jeho kapitán dvakrát vybojoval titul majstra ČSR (95. výročie).

P.R.

predovšetkým čestný a zbožný. Inak rozhnevaní bohovia dajú najavo svoju nespokojnosť a prekvapia ho nejednou katastrofou. Ďalšie odporúčania sa týkajú získavania vedomostí. Tie sa majú prijímať nielen z literatúry, ale hlavne od starších a skúsených baníkov. Najdôležitejšie je vybrať si pre ťažbu správny čas a miesto, a to podľa znamení, ktoré poskytuje samotná príroda. Za najhlavnejšie autor považuje neúrodnosť pôdy zapríčinenú hlavne zložením pôdy a prítomnosťou škodlivých výparov, ktoré vychádzajú zvnútra zeme na povrch a bránia vegetácii v raste. Zloženie zeme, v ktorej sú vzácne kovy, vplýva aj na sfarbenie lístia a kmeňov stromov, ako aj na ich tvar. Jedným z dôkazov existencie ložiska je absencia námrazy a snehovej pokrývky, ktorej príčinou sú práve teplé výpary. Dôležitým ukazovateľom náleziska je farebne sfarbená voda s charakteristickou chuťou. Bartakovič sa zmieňuje i o prúťiku, s ktorým niektorí baníci vyhľadávajú žily. V druhej časti básne autor napomína ťažiara, aby si pred začiatkom banských prác vybavil potrebné povolenia a získal informácie od majiteľa pozemku. Nemenej dôležitým faktorom je vhodná voľba zamestnancov – ideálni sú skúsení, s dobrým zdravotným stavom a psychickými dispozíciami na vykonávanie prác v podzemí. Kvalitná práca však musí byť aj primerane finančne ohodnotená, pretože náležitá motivácia robotníkov sa pozitívne prejaví na výsledku. Ďalej prichádzajú na rad rozhodnutia technického rázu: ako bude baník žilu viesť, pričom nesmie zabudnúť na vysoké riziko pri banskej činnosti. Opomenúť by nemal ani vhodné vetracie zariadenie a časté odčerpávanie vody pomocou žlabov, aby sa nestalo, že stenu banskej šachty prerazí podzemný prúd a zatopí ju. Šetriť by ťažiar nemal ani na technickom zariadení. Len čo sa zaistí bezpečnosť, ťažiar má prikrčiť k dielu.

Len skúsenosť umožňuje vopred vedieť, či je žila bohatá a ťažba bude zisková. Úspech možno predpokladať na základe výsledku skúšobného tavenia vzorky horniny, tzv. skúšky ohňom. Vykonávali ju odborníci zviazaní prísahou v uzatvorenej miestnosti. Tavba prebiehala v skúšobnej peci a pracovný postup bol rovnaký ako pri hutnej výrobe. Výsledok skúšky sa stal podstatným pre rozhodnutie ťažiara pokračovať v ťažbe žily. Jozef Bartakovič vo svojej náučnej básni apeluje na vyváženosť teoretických znalostí i praktických skúseností u každého, kto sa chce venovať ťažbe zlata a striebra. Nemenej pozoruhodná je i forma spracovania odbornej látky, ktorá je popretkávaná mytologickými vsuvkami, čo svedčí o autorovom básnickom nadaní. Epos, ktorý dosiaľ nebol preložený do slovenčiny, je umeleckým obrazom banskej činnosti na území Slovenska v 18. storočí a oslavou ľudského umu. Dnešného čitateľa okrem iného zaujme podrobným popisom technických detailov: „Síce objavujú sa hrozne jedovaté výpary z roztokov a naháňajú strach, ale zaiste krotíte mechmi nezdravé ovzdušie, čistý vzduch vháňate a odvádzate škodlivý. Zariadenie je vybavené dvomi potrubiami, jedno odčerpáva nedôstojnú záhubu, druhé prináša život. K čomu slúžia nielen mechy a vyhávajú špinavý vzduch, aj prúdiace vody podivuhodným spôsobom prečisťujú bane. Z vrcholu brala prudko padá voda a mohutným zariadením vstupuje v hĺbinách do dutých komôr zostrojených priamo na tento účel. Prúdiaca voda spôsobuje vo vežiach prúdenie vzduchu. Nevydrží byť zatvorený na jednom mieste, z dutého výklenku uniká každou škárou, usilovne sa túla kade-tade, vtrhne všade a potrubím vyhádza lenivého protivníka. Tento sa rozhybe a odchádza otvormi, opúšťa otcinu. Čo možno dodať k tomu, že jedinečne a dômyselne privádzate nadol čerstvý vzduch?

Hlboká chodba žasne nad svojím potrubím, hybké krídlo otáča sudom, malým otvorom strojí vánku úklady, vtiagne ho a vpustí do chodby. Na inom mieste mechy a lopatky rozháňajú nečisté výpary, takýmto spôsobom si podrobujú husté jedy. Do hĺbin je vedená dlhá tyč zo železa. Takto spustená na ostrom hrote má dutú nádobu a vonkajším prúdením vzduchu rozkrúti ramená rad-radom opatrené lopatkami. Týmto pohybom odchádzajú skazonosné výpary, zdravý vzduch vstúpi a uľahčí namáhavú prácu. Ak by ma niekto chcel počúvať celé veky, nestihol by som popísať jednotlivé zariadenia. Akými spôsobmi vťahuje zaplavujúce vody rozpínajúce sa teplo v peciach! Génus zostrojil znamenitý vynález, mosadzné zariadenie, ktoré šliape po vode a nahnutým hrdlom zbiera striedavými zdvihmi nečisté vody. Dva otvory nepoznajú oddych, ženú sa, otriasajú, nasávajú, vypúšťajú, ako strašné morské obludy s veľkým telom chrlia slané prúdy na belasom mori – hladina duní údermi padajúcej vody. A toto náročné predstavenie sa deje bez príčinenia rúk.“ ■

Použitá literatúra:

- Minárik, Jozef: *Baroková literatúra svetová, česká, slovenská*. Bratislava: SPN 1984.
- Miškeje, Martina: *Metallurgicon*. (Preklad a výklad diela). Diplomová práca. Trnavská univerzita 2002.
- Miškeje, Martina: *Metallurgicon sive de cultura fodinarum auri et argenti*. Promočná tlač trnavskej univerzity z roku 1748. Sambucus 2005, s. 131–144.
- Zelliger, Aloysius. Pantheon Tyrnaviense. Tyrnaviae 1931.

Súťažná otázka: Na základe čoho sa pred začiatkom ťažby určovala ziskovosť a výnosnosť banskej žily? Správne odpovede zasielajte do 20. mája 2018 na adresu: Katedra klasických jazykov, Trnavská univerzita, Filozofická fakulta, Hornopotočná 23, 918 43 Trnava alebo emailom na klasjaz@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Viktor Michalec – fotograf Trnavy

Patril medzi najmladších fotografov z generácie vyučenej ešte počas prvej ČSR. Bol jedným z posledných súkromníkov, ktorí ešte stihli na základe živnosti otvoriť vlastný podnik a viesť ho. Viktor Michalec si otvoril fotoateliér v máji 1946, o dva roky neskôr bol síce zoštátnený, ale ešte ho viedol sám. Ateliér aj so zariadením definitívne odovzdal až v januári 1954.

Viktor Michalec sa narodil 15. marca 1918 slovenským rodičom v Amerike – vo Philadelphii. V roku 1922 sa rodina presťahovala späť na Slovensko. Detstvo prežil v Trnave, tu chodil aj do školy. V rokoch 1932 – 1935 študoval v trojtriednej pokračovacej škole pre učňov živnosti fotografickej. Prax získaval u člena živnostenského spoločenstva – trnavského fotografa Vojtecha Strnáta na Hornopotočnej ulici. Tovarišskú skúšku zložil 4. novembra 1935 a dostal tovarišský list. Potom v rokoch 1935 – 1946 pracoval u Strnáta ako tovariš. Živnostenské spoločenstvo mu vydalo 13. apríla 1946 živnostenský list. Samostatný fotoateliér si otvoril 15. mája 1946 najskôr pri dome, kde s rodinou býval – na ulici Čsl. brigády 7 (dnes Bučianska cesta). Reklama na tento fotoateliér sa nachádza v publikácii *Spriveodca Trnavou* z roku 1946. Ponúka v nej okrem bežných fotografických služieb aj výrobu reklamy do kina. Bola premietaná ako statická obrazová reklama pred filmom.

Do fotoateliéru s výkladom na Štefánikovu 27 oproti kinu Apollo sa presťahoval v roku 1949. V tomto roku zanikli obchodné komory a fotografické podniky prešli pod krajské úrady. Krajský úrad doručil Viktorovi Michalcovi v roku 1950 výmer, ktorým jeho fotografický ateliér zatriedili do „skupiny A“ a zároveň mu nariadili znížiť ceny o 15 percent. Svoj bývalý súkromný fotoateliér viedol už iba ako zamestnanec.

V roku 1953 vznikol Hospodársky a verejnoprospešný kombinát ako komunálna správa, pod ktorú patrili aj fotoateliéry. Táto inštitúcia prevzala napokon všetky už

Viktor Michalec s rodičmi a starším bratom po návrate z Ameriky

Mladý fotograf pri dome na Bučianskej ceste

Manželka Valéria s dieťaťom pri radnici v Trnave

Viktor Michalec

Sestra Anna ako učnica pri ateliérovom fotoaparáte

Pri úprave novomanželov na svadobnú fotografiu

Fotoateliér na Bučianskej ceste

Fotoateliér na Štefánikovej ulici

Reklama na fotografiách Viktora Michalca

Reklama fotoateliéru z roku 1946

zoštatnené podniky, ktoré dovtedy ešte prevádzkovali aj odborníci so živnosťou pred rokom 1948 – de facto ich pôvodní majitelia. V januári 1954 odovzdal Viktor Michalec svoju prevádzku – Komunálny podnik mesta Trnava – stredisko č. 3232, všetok tovar, zariadenie, tržby, agendu, kancelárske potreby a materiál fotoateliéru do rúk Viľama Petroviča, tiež fotografa, no zároveň predstaviteľa novej správy, čo bola vlastne akási delimitácia majetku pri zmene nadriadenej inštitúcie.

Fotoateliér na Štefánikovej ulici ako samostatná prevádzka zanikol. Viktor Michalec prešiel ako pracovník do kolektívu fotografov v novom fotoateliéri Komunálnych služieb mesta Trnavy na rohu ulice Februárového víťazstva a Radlinského. Pôsobil tam v rokoch 1954 – 1964 ako vedúci prevádzky. V rokoch 1964 – 1986 bol fotografom vo Výskumnom ústave kukurice v Trnave.

Fotografická tvorba Viktora Michalca sa začala formovať už počas štúdií u Strnáta, kde sa naučil bežnému komerčnému foto grafovaniu. Ponuka jeho samostatného fotoateliéru bola tiež zameraná komerčne – išlo najmä o ateliérové portréty na zákazku,

Ateliérová fotografia

Pomník M. R. Štefánika a pohľad na hlavnú ulicu začiatkom päťdesiatych rokov 20. storočia

svadobné fotografie, fotografie na preukazy, či fotografie kolektívov. V ateliéri nemal veľa doplnkov, na zachovaných fotografiách možno rozoznať záves, dva stĺpy, vzorový koberec, kreslo, biele hranolo-

vé podstavce, dobový gramofón a rádio, vazy, porcelánovú sošku, kvety a hračky z prelomu štyridsiatych a päťdesiatych rokov. Viktor Michalec používal ako súkromník značku svojho fotoateliéru

Pohľad na Trnavu od domu Michalčovských za Bučianskou cestou

v dolnej časti fotografií. Paspartované fotografie signoval ceruzkou vpravo dolu na paspartu. Po znárodnení sa už ako autor fotografií neprezentoval. Podľa dvojice stĺpov a prvkov z jeho zariadenia sa však dajú Michalčove portrétné fotografie identifikovať, i keď nie sú označené.

Viktor Michalec absolvoval v polovici päťdesiatych rokov kurz farebnej fotografie, ktorej sa začal venovať aj v praxi – najmä v portrétnej fotografii. Popritom sa zachovali aj fotografie, ktoré zachytili udalosti v meste či dobové pohľady na Trnavu. Rád sa túlal mestom a fotoaparátom zachytával nostalgii starých čias. Jeho kúzelné zábery z historického centra z obdobia ešte pred búraním vlastní mnohí Trnavčania. Západoslovenské múzeum predstavilo v roku 1990 tvorbu tohto fotografa prostredníctvom vyše 100 fotografií Trnavy na autorskej výstave. Následne ju zakúpilo do svojich zbierok ako kolekciu k obrazovým dejinám mesta. Nachádzajú sa v nej zábery z Trnavy z päťdesiatych až osemdesiatych rokov 20. storočia. Viktor Michalec zanechal doma rodinný archív, ale aj bohatý archív negatívov z Trnavy, ktoré spracováva do elektronickej podoby jeho syn Jozef Michalec. ■

Zdroj:

Dobové dokumenty, fotografie a informácie o otcovi Viktorovi poskytol Jozef Michalec

Fotoateliér Komunálnych služieb

Vedúci Viktor Michalec a kolektív fotoateliéru okolo roku 1957

Haulíkova ulica

Miroslav Beňák

Továreň so sladkou vôňou

História a architektúra Figara – Fischerovej továrne na čokoládu

Priemyselné pamiatky sú stopami mladšej histórie nášho mesta. Napriek tomu, že Trnava nebola veľkým priemyselným mestom ako napríklad Bratislava, dodnes sa nám tu zachovalo viacero významných tovární s mimoriadne zaujímavou architektúrou. Netvorili však „genius loci“ Trnavy len svojou vizuálnou podobou. Sychravú jesennú atmosféru dopĺňal charakteristickou zemitou vôňou cukrovar, zo sladovní sa šírila vôňa sladu. Továrňou s najsladšou a najpríjemnejšou vôňou je však dodnes Figaro, výrobná fungujúca viac ako 110 rokov. Pod názvom

Figaro si predstavíme hlavne legendárne produkty: Snehulky, Trnavské furé, roksové tyčinky a mnohé ďalšie. Za povšimnutie však stojí aj príbeh továrne, ktorej výrobné zameranie bolo na Slovensku naozaj ojedinelé, jej vývin a architektonické „vrstanie“ do jestvujúcej zástavby.

Vznik

Továreň na čokoládu založil Adolf Fischer z Vrbového spolu so synmi Jánom a Hugom. 18. januára 1905 požiadali vtedajší zastupiteľský zbor o uvoľnenie pozemku na juhozápadnom konci mesta pri železnici na jej výstavbu.¹ V roku 1907 už továreň fungovala.

Prakticky hneď po otvorení v nej pracovalo 160 ľudí, prevažne ženy,² no majitelia zamestnávali aj maloleté deti. V archívnych materiáloch sa viackrát objavujú žiadosti, v ktorých majiteľ žiadal mesto o povolenie zamestnávať deti mladšie ako 12 rokov. V roku 1910 mu vyhovel pod podmienkou, že zamestnanie

Pohľad na hlavnú výrobu od železnice (zdroj: M. Beňák)

Továreň okolo roku 1915 na starej pohľadnici (zdroj: I.D.C. Holding)

nebude na úkor školy a telesného vývinu dievčat.³ Rada detskú prácu odsúhlasila aj neskôr, pod podmienkou, že deti budú pravidelne dochádzať do školy, budú vykonávať len ľahšie práce a nesmú pracovať v suteréne.⁴

Fischerove čokoládovne mali v čase svojho vzniku naozaj výborné

podmienky na rozbeh úspešného podnikania, lebo vtedy existovala na území Slovenska len jediná „konkurencia“,⁵ a to závod Stolwerck v Bratislave, založený v roku 1895 – 1896. Počas socializmu obe fabriky fungovali pod spoločnou hlavičkou Figaro, n. p. Čokoládovňa vo svojich začiat-

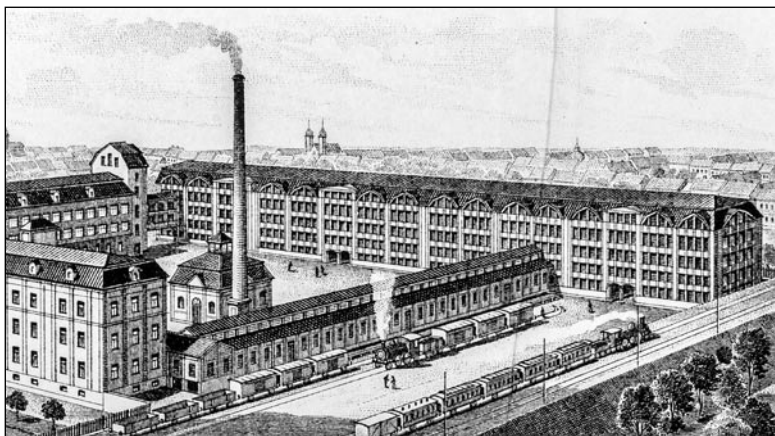
¹ GERGELY, L., JURKASOVÁ, M., MARKO, A., VACULÍK, F.: *75 rokov Figaro Trnava*; Figaro, n. p., 1981.

² Ref. pozn. 1.

³ ŠOKA Trnava, MG Trnava 5330/1910.

⁴ ŠOKA Trnava, MG Trnava, záp. mest. rady – uzn. 422/1912; uzn. 404/1914.

⁵ FRANKO, M.: *90 rokov „Trnavskej“ električky*; Západoslovenská energetika, a. s., Bratislava, 2012.

Veduta fiktívneho vyobrazenia továrne na hlavičkovom papieri zo začiatku 20. rokov 20. storočia (zdroj: ŠOKA - MÚ Trnava – technické oddelenie – fascicel Figaro)

Pohľad na dvor. Vľavo sa nachádza sklad, v strede strojovňa a za ňou hlavná výrobná budova pokračujúca do krídla vpravo (zdroj: M. Beňák)

Budova skladu (zdroj: M. Beňák)

koch bola len malou továrničkou, ak ju porovnáme s tou dnešnou. Spočiatku mala pomerne nízke kapacitné možnosti výroby. Navyše, v roku 1909 v továrni vypukol požiar. Výroba sa, našťastie, rýchlo obnovila. V rokoch 1910, 1914 a ešte výraznejšie počas prvej svetovej vojny⁶ sa zväčšovali výrobné kapacity továrne a ročná produkcia sa zvyšovala.

Rozvoj továrne po prvej svetovej vojne

Zlatý vek rozvoja čokoládovne však nastal po prvej svetovej vojne. Čokoládovňa mala naozaj pestrú sieť odbytísk, od roku 1920 vyvážala na Balkán, do Talianska, Rakúska a Maďarska, ale aj do zámoria a od roku 1926 do Holandska.⁷ Optimizmus majiteľov zo zvýšeného odbytu cukrovíniek viedol k investovaniu do zväčšovania továrne, čo sa im nakoniec stalo osudným. Fischerovci sa prerátali, odbyt nebol taký vysoký, ako čakali, a o tovareň nakoniec prišli. Stala sa majetkom bývalej Slovenskej banky a v 30. rokoch sa meno Fischerovcov vytratilo aj z jej názvu. Tovareň bola premenovaná na dodnes známe Figaro, akciová tovareň na čokoládu v Trnave.⁸

Architektúra a stavebný rozvoj továrne

Obdobia rozširovania továrne sa prejavili v tom, čo môžeme na nej aj dnes obdivovať – v urbanizme a architektúre. Tá je naozaj veľmi pestrá, lebo každá jedna etapa priniesla svojský rukopis. Obzvlášť vďaka medzivojnovému obdobiu, ktoré v dejinách architektúry stojí akosi na pomedzí medzi tradičnou a modernou architektúrou. Postupný rast továrne je zaujímavý aj z hľadiska urbanizmu prislúchajúcej lokality. Areál čokoládovne bol pôvodne malý. V začiatkoch existencie podniku stála len hlavná výrobná budova do výšky prvého poschodia, ktorá je prakticky dodnes „srdcom“ továrne. Bola orientovaná pozdĺž Hospodárskej cesty (Dohnányho ulice), tak ako ju poznáme v súčasnosti.

⁶ Ref. pozn. 1.

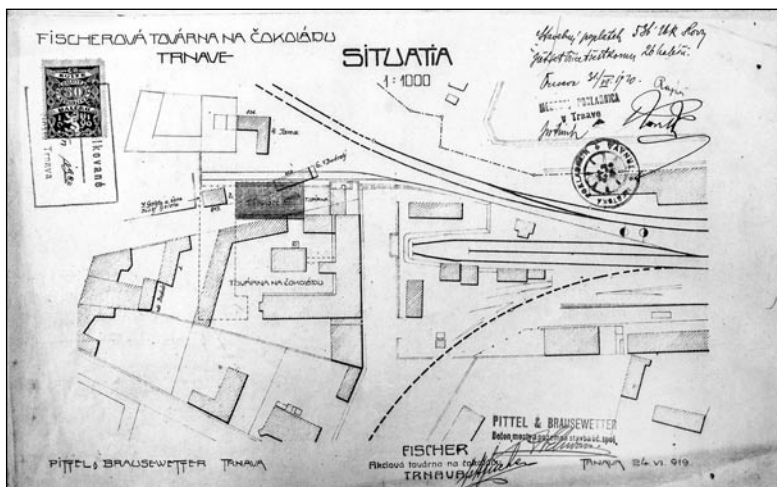
⁷ ŠIMONČIČ, J.: *Dejiny Trnavy* – zväzok prvý; Mesto Trnava, 2010.

⁸ Ref. pozn. 1.

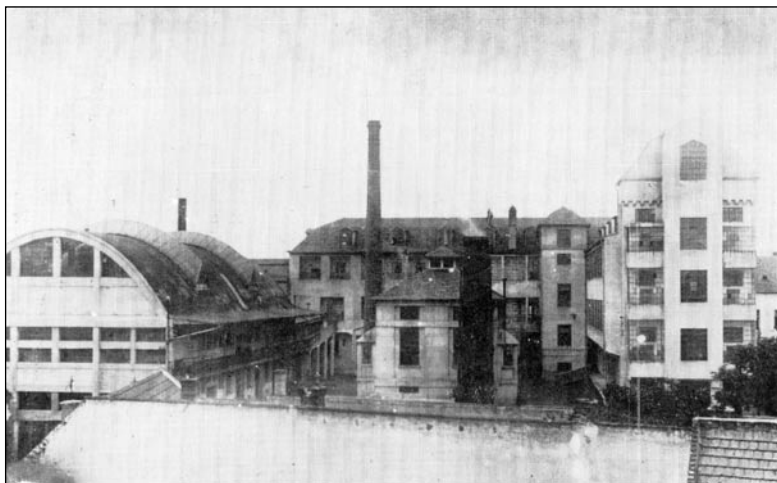
V roku 1915 k nej zo severu pribudla obytno-administratívna budova, „tá s tým nápisom Figaro“, ktorá vytrča pred líniu fasád továrne viditeľných z dnešnej Kollárovej ulice a okolo ktorej prechádza peší nadchod do železničnej stanice. Na jej prízemí boli kancelárie a priestory vrátnice, lebo vstup do areálu bol v minulosti aj z Hospodárskej cesty. Na poschodí sa nachádzal byt majiteľa továrne Adolfa Fischera a jeho rodiny, ktorí sa sem presťahovali z Vrbového.⁹

Zaniknutá Mesačná ulica a elektrina pre mesto

Pôvodný továrenský areál, ležiaci na lichobežníkovom pôdoryse, mal obmedzené možnosti rozvoja, lebo takmer z každej strany ho obopínala jestvujúca zástavba. Zo severu a východu to boli parcely s obytnými domami, z juhu tvar areálu definovala dnes už neexistujúca Mesačná ulica. Tá sa ťahala diagonálne od dnešného vjazdu do areálu z Ulice Andreja Žarnova (v minulosti Emmerovej ulice) zhruba po dnešný podchod pod železnicou. Fischerovci toto obmedzenie rozvoja vyriešili kúpou viacerých parciel aj so zástavbou na Mesačnej ulici vrátane časti ulice.¹⁰ Tieto ústretové kroky mesta voči Fischerovej čokoládovni mali byť výhodné aj pre samotné mesto, ktoré vtedy zastupoval prvý mešťanosta Jozef Slezák. Továreň sa kúpno-predajnou zmluvou zaviazala na dva roky k odovzdávaniu elektrického prúdu zo svojej novozriadenej elektrocentrály.¹¹ Už v roku 1912 mala vlastný parný pohon a neskôr v roku 1922 dynamo s výkonom 180 kW, 240 V. Fischerova čokoládovňa sa tak stala po cukrovare ďalšou fabrikou, ktorá sa týmto spôsobom mala podieľať na elektrifikácii mesta.¹² Odpredajom časti týchto parciel a následným rozširovaním areálu Mesačná ulica prakticky zanikla, nejaký čas ešte existovala jej „slepá“ vetva z Emmerovej ulice, až

Výkres situácie z roku 1919 k výstavbe skladu. Vidno na nej postupne zanikajúcu Mesačnú ulicu (zdroj: ŠOKA - MÚ Trnava - technické oddelenie - fascichel Figaro)

Výrobné objekty továrne z konca 20. rokov 20. storočia. V popredí vidno dom, ktorý bol neskôr zbúraný kvôli rozširovaniu továrne (zdroj: Gergely, Jurkasová, Marko, Vaculík, 1981)

napokon zmizla úplne.

Fiktívna továreň

O veľkorysých plánoch majiteľov rozširovať továreň po prvej svetovej vojne svedčia jej viaceré vyobrazenia na pohľadniciach a vedutách. Zobrazujú fiktívne, nerealizované podoby areálu. V oboch prípadoch objekty spolu vytvárajú akýsi uzavretý vnútroblok s veľkým továrenským dvorom, ktorý „vymazal“ Mesačnú ulicu. Zaujímavá je veduta továrne na hlavičkovom

papieri, kde možno vidieť fiktívne severovýchodné krídlo, ktoré tvorí obrovská etážová budova. Nebolo to však „úplne od vecí“. Na tomto mieste mala stať podľa dokumentácie budova výroby keksov, ktorá však už ostala len v rovine plánov.

Výrazná prestavba továrne v 20. rokoch 20. storočia

Ale naspäť do reality. Spomínaný veľký rozmach továrne a investície majiteľov sa prejavili hlavne v stavebnej činnosti. Z 20. rokov

⁹ Ref. pozn. 1.

¹⁰ ŠOKA Trnava, MÚ Trnava – technické oddelenie – fascichel Figaro

¹¹ Ref. pozn. 10.

¹² FRANKO, M.: *90 rokov „Trnafskej“ elektriky*; Západoslvenská energetika, a. s., Bratislava, 2012.

20. storočia pochádza výrazná stavebná etapa, keď bol vytvorený vnútorný dvor v tej podobe, ako ho poznáme aj dnes.

Už v roku 1918 sa uvažovalo o nadstavbe hlavnej výrobnéj budovy o jedno poschodie a do- stavbe severného krídla. Podľa archívnych materiálov to mala realizovať známa stavebná firma Pittel a Brausewetter, ktorá v tomto období už mala v Trnave vlastnú pobočku. Nadstavba a prístavba sa však realizovali pravdepodobne až o niečo neskôr v 20. rokoch, spolu s ostatnými objektmi.

Rozsah nadstavby sa dá aj dnes dobre určiť – kým staršia časť má klenuté okná a v minulosti bola viac zdobená, nadstavba má okná rovné a celkovo majú modernejší výraz. Nová architektúra napriek tomu nadväzuje na stvárnenie pôvodnej stavby a celá budova pôsobí jednotne. Pôvodná rovná strecha bola nadstavaná o jedno podlažie. Nad ním je ešte „falošná“ mansardová strecha, keďže pod strechou sa v skutočnosti nachádza veľká betó- nová škrupina v tvare valenej klenby. V hlavnej výrobnéj budove sa vyrábali a spracovávali karamel, cukríky, furé, bola tu pražiareň kakaových bôbov, oddelenie dražé kartonáž, ako aj samotná výroba čokolády a pečiareň. Na hlavnú budovu nadväzovalo severné krídlo so skladmi, expedíciou, baliarňou a laboratóriami.

V roku 1920 žiadala firma P&B mesto o stavbu ďalších dvoch ob- jektov – kotolne a strojovne, čiže „energetického srdca“ továrne. Kotolňu možno vidieť z trate želez- nice, kde dobre vidno vystupujúcu hmotu, pod ktorou sa nachádzajú náspyňníky na uhlie. Na tomto mies- te bolo vyústenie Mesačnej ulice na Hospodársku cestu. Strojovňa je samostatná stavba v centre dvora, obkolesená „úč- kom“ ostatných budov. Projekty sa objavujú už v roku 1919. Je dvoj- podlažná, cez zapustené prízemie a poschodie prechádzalo strojné

Obytný dom na Emmerovej ulici (dnešnej Ul. Andreja Žarnova) (zdroj: M. Beňák)

Administratívno-sociálna budova postavená v 40. rokoch (zdroj: M. Beňák)

zariadenie. Medzi kotolňou a stro- jovňou bol v minulosti ešte komín. V rokoch 1925 – 1927 k strojovni ešte pristavali chladiareň.¹³ Na kotolňu nadväzuje budova skla- du. Postavila ho firma P&B v roku 1921, no jeho počiatky sa začali črtiť už v júni 1919 na situačnom výkrese. Sklad zabral najväčšiu časť voľakedajšej Mesačnej ulice.¹⁴

Architektúra objektov z 20. rokov 20. storočia

Architektúra objektov čokoládovne z medzivojnového obdobia je v po-

rovní s pôvodnou architektúrou hlavnej výrobnéj budovy o niečo strohejšia. Na fasádach sa dekór zjednodušil na zvýraznenú tek- toniku stavieb – do popredia sa dostávali konštrukčné prvky, ako sú mohutné pilastre medzi oknami a vodorovné rímly. Objekty si aj tak zachovávajú akýsi monumen- tálny charakter.

Vo dvore sú najvýraznejšími stav- bami strojovňa a sklad. Charakte- ristickým prvkom sú veľké okná, pri strojovni orientované na výšku. Architektonicky sa spomedzi

¹³ ŠOKA Trnava, OÚ Trnava 8 502/1938 adm.

¹⁴ Ref. pozn. 10.

všetkých objektov tejto etapy vy-
myká budova skladu. Jej najdomi-
nantnejším prvkom je polvalcová
strecha s betónovou valenou klen-
bou. Výraz klenby strechy v prie-
čelí umocňujú aj okná s tabuľovým
zasklením a zvýraznený skelet na
fasáde. Fasáda je aj tu bez ozdôb,
zjednodušený dekór tvorí samotná
konštrukcia. Tu už cítiť rodiace sa
funkcionalistické tendencie v ar-
chitektúre. „Špecialitou“ objektu sú
3,2 metra vyložené konzolové pre-
strešenia, nadväzujúce na strechu
po oboch stranách. Do továrenského
dvora je ešte orientovaná 1,5 m
široká ochodza – pavlač.
Spomínané konzoly a pavlače ako
komunikačné priestory k jednot-
livým prevádzkam orientované do
továrenského dvora sú špecifikom
Fischerovej čokoládovne. Na ob-
jekte hlavnej výroby a jej severného
krídla sú presklené.

Obytný dom na Emmerovej ulici

Rozširovanie továrne v 20. rokoch
sa napokon netýkalo len výrobných
objektov, ale aj obytných budov.
V roku 1921 postavili na Emme-
rovej ulici (dnes Andreja Žarnova)
nový obytný dom pre Fischerovcov
a administratívnych pracovníkov
továrne, ktorý stojí dodnes. Majiteľ
mal veľký byt na prvom poschodí,
okrem neho boli v budove ďalšie
tri dvojizbové a dva jednoizbové
byty pre zamestnancov. Na prízemí
bol veľký sklad a na najvyššom
poschodí bolo spoločné vybavenie
bytov – práčovňa a mangľovňa.
V porovnaní s továrenskými bu-
dovami, ktoré sú trochu strohšie,
obytný dom pôsobí viac eklekticky,
má združené okná, loggiu, ktorá
sa svojím obľým zaklenutím viac
ponáša na arkádu, a rôzne re-
liéfy medzi oknami. Najvrchnejšie
podlažie je odčlenené výraznou
rímsovou. Projekt domu pochádza
z roku 1920 a navrhol ho trnavský
architekt Július Sprentzl. Staviteľom
mal byť Ludevít Bartek¹⁵.
Július Sprentzl je podpísaný aj

Sklad z obdobia socializmu a funkcionalistická prístavba k výrobné a laboratóriám zo 40. rokov (zdroj: M. Beňák)

Dnešný vstup z ulice Andreja Žarnova (zdroj: M. Beňák)

pod dokumentáciu celej továrne
z roku 1921,¹⁶ kde je riešený vý-
robný areál komplexne. To trochu
komplikuje určenie autorstva ar-
chitektúry medzivojnovnej etapy, aj
keď viaceré indicie smerujú k firme
P&B, ktorá sa podieľala minimálne
na konštrukciách továrne.

Etapa čistého funkcionalizmu v 40. rokoch

Po tejto výraznej etape prestavieb
prišli krízové 30. roky. Boli bez
väčšej stavebnej činnosti. Až za-
čiatkom 40. rokov bolo severné
krídlo továrne rozšírené prístavbou
„prevodzovne“¹⁷ Ide o vksnú bielu
funkcionalistickú budovu viditeľnú
z Kollárovej ulice. Zaujímavé je, že
prístavba neslúžila na rozšírenie

kapacity výroby, ale na „prevzduš-
nenie“ priestorov expedičnej miest-
nosti a laboratórií. Počas vianočnej
a veľkonočnej sezóny tu bývalo veľ-
ké množstvo robotníkov. Autorom
prístavby bol staviteľ Martin Plačko
z Bratislavy. Menilo sa v nej strojný
vybavenie, ktoré dodali hlavne ne-
mecké a české firmy.¹⁸

Neskôr, v rokoch 1942 – 1943, bola
postavaná nová funkcionalistická
administratívna a sociálna budova¹⁹
na východnej strane továrne, ktorá
uzatvorila továrenský dvor do akého-
si vnútrobloku a vytvorila ďalší dvor
– akési predpolie zo strany Ulice An-
dreja Žarnova.
Štyridsiate roky priniesli realizáciu pod-
jazdu pod železničnou traťou, s čím
súvisela aj úprava továrenského dvora.

¹⁵ Ref. pozn. 10.

¹⁶ Ref. pozn. 10.

¹⁷ Ref. pozn. 1.

Areál Figara pôsobí navonok vďaka funkcionalistickej budove „prevozovne“ z každej strany inak. Kým z Hospodárskej / Dohnányho ulice má vďaka hlavnej výrobní budove historizujúci vzhľad, z Kollárovej ulice vyzerá ako moderná fabrika. K čistejšej funkcionalistickej hale v 70. rokoch pribudol nový sklad,²⁰ typická modernistická stavba s výraznou lesklou montovanou fasádou z hnedých panelov a okien v kombinácii s tehlovým / terakotovým obkladom v parteri, čo ešte viac umocnilo tento výraz. Z južnej strany od trate zasa Figaro pôsobí ako typický továrenský areál – je tu vidno vyústenia technológií, ktoré chrlia von voňavé pary. Na Ulici Andreja Žarnova sú prevažne historické objekty, ktoré sa stali súčasťou

Figara až neskôr, pri odkupovaní nehnuteľností v okolí továrne. Obytný dom postavený v 20. rokoch pre majiteľa a zamestnancov továrne tu korešponduje s historickým charakterom ulice.

Figaro nie sú len cukrovinky, v Trnave ide o názov významnej časti priemyselného dedičstva nášho mesta. Dodnes fungujúci areál je takmer nedotknutý, autenticky zachovaný a stále je dobre čitateľný jeho kontinuálny architektonický vývin od prvých objektov cez rozšírenie areálu v 20. rokoch, ktoré tvorí gro architektúry areálu, až po prístavby v 40. rokoch a počas socializmu.

Návšteva tohto areálu zanechala vo mne veľmi silný dojem. Figaro neodmysliteľne patrí ku koloritu

južného predmestia, z vonkajška je dobre známe. Vnútro areálu, teda továrenský dvor, bol však pre mňa neznámy, skrytý svet, ktorý svojou vnútroblokovou zástavbou evokuje skôr industriálny kláštor s kaplnkou v strede v podobe strojovne. Do dvora orientované pavlače a prísna klauzúra, vychádzajúca z hygienických predpisov potravinárskej výroby, túto atmosféru znásobujú. Paralelu v urbanizme Figara preto môžeme v Trnave s istým zveličením hľadať skôr v kláštorňoch a univerzitných komplexoch. Továrňu zatiaľ funguje, aj keď sa už dlhšie hovorí o presune výroby. To určite otvorí otázku, čo s ňou. Preto je už teraz potrebné uvedomovať si jej hodnoty a jedinečnosť, aby sme o ňu neuvážanými krokmi neprišli. ■

*Skrátený príspevok zo zborníka
Sladké dedičstvo Trnavského kraja,
Ponvagli Sládkovičovo, 2018*

¹⁸ ŠOKA Trnava, OÚ Trnava administratívne spisy, Inv. č./sign: 10 367/1941.

¹⁹ Ref. pozn. 1.

²⁰ Ref. pozn. 1.

(*mkv, TS Ponvagli*)

Vyšiel zborník Sladké dedičstvo Trnavského kraja . . .

Cukrovary, kávoviná a pečivárne, čokoládovňa... Niektoré zanikli, iné prekvitajú. Všetky však majú za sebou zaujímavú históriu, na ktorú spomínali odborníci a nadšenci v Mestskom múzeu v Sereďi v septembri 2017 na seminári Sladké dedičstvo Trnavského kraja. Z podujatia, ktoré sa uskutočnilo v rámci Dní európskeho kultúrneho dedičstva, vznikol zaujímavý rovnomený zborník, ktorý v apríli uviedli v seredskom Mestskom múzeu do života autori aj sponzori vydania – zástupcovia s témou súvisiacich miest a obcí. Jedným z podporovateľov bolo aj Mesto Trnava.

Organizátorom podujatia aj vydavateľom zborníka je sládkovičovské, alebo „diószegské“ občianske združenie Ponvagli, ktoré sa dlhodobo zaoberá regionálnou históriou so zameraním najmä na históriu miestneho cukrováru a rodiny baróna Karla Kuffnera de Diószegh. Odborným garantom projektu bol Krajský pamiatkový úrad v Trnave. Nášho mesta sa týkajú dva príspevky v zborníku: Dlhoročný zamestnanec trnavského cukrováru a záujemca o históriu Miroslav Franko píše o dejinách trnavského cukrovarníctva a architekt Miroslav Beňák predstavuje svoje poznatky o vzniku, vzáňaní, ale aj architektonickom vývoji Figara – pôvodne Fischerovej továrne na

čokoládu.

Publikácia prehľadne zhrňa históriu štyroch cukrovárov v Trnavskom kraji a troch fabriek vyrábajúcich sladkosti, a tak pripomína bohatú históriu tohto segmentu potravinárskeho priemyslu v našom regióne. Popisuje aj súčasný stav jednotlivých podnikov. Okrem spomenutých príspevkov nájdeme v publikácii aj štúdie Slovenský cukrovarnícky priemysel a 110 rokov výroby cukru v Sereďi od Dušana Janička, Barón Karl Kuffner de Diószegh a diószegský cukrovar autorky Evy Sudovej, História vičkovského cukrováru od Miroslava Beňáka, História smerigovej a Továrňu na kávovinu v Sereďi od Márie Dikovej, ktoré

priblížili mnohé dnes už menej známe súvislosti a objasnili významnú časť dejín našej priemyselnej „každodennosti“. Posledný príspevok Miroslava Eliáša zo Šurian Dokumentácia dejín slovenského cukrovarníctva sa týka pripravovaného múzea cukru, ktoré zakladajú historici priemyslu a nadšenci, často bývalí zamestnanci zaniknutých slovenských cukrovárov. Predmetom ich zberateľského záujmu sú všetky písomné dokumenty, napr. pracovné knižky, zmluvy, ale aj pamätné listy a ocenenia či iné hmotné akvizície. Dnes už majú historickú hodnotu aj akékoľvek propagačné materiály cukrovárov, obrazový a fotografický materiál budov, strojov, ľudí z cukrováru, pohľadnice, pečiatky, vyzname-

ania, odznaky, obaly (vrecká, škatule, balenia cukru) týkajúce sa cukrovarov a ich pridružených prevádzok, napr. konzervárni. Ale aj knihy o cukrovarníctve a repárstve. Ak by ste chceli do týchto zbierok prispieť, môžete napísať na adresu muezumcukru@gmail.com a dohodnúť sa so zakladateľmi.

„Projekt naplnil naše očakávania a aj podľa ohlasov jeho účastníkov zisťujeme, že prispel k popularizácii histórie industriálneho dedičstva v potravinárskom odbore v trnavskom regióne. Našou snahou je nielen pripomínať bohatú históriu tovární, ktoré sa už 150 rokov starajú o výrobu cukru, čokolády a pečiv-

várenských výrobkov, ale ide nám aj o ochranu a záchranu historických objektov i technologických zariadení. Dôležitou otázkou, na ktorú sa usilujeme nájsť odpoveď, je nové využitie továrenských objektov, ktoré už nefungujú, a ich opätovné začlenenie do urbanistickej štruktúry miest a obcí,“ hovorí o podujatí organizátorka Eva Sudová, zakladateľka združenia Ponvagli a milovníčka regionálnej histórie.

Pri aktivitách spojených s historickým výskumom sa stretáva s kolegami – profesionálnymi i amatérskymi historikmi s podobnými záujmami a seminár považuje za vhodnú platformu

na prezentovanie najnovších výsledkov bádania a zároveň za priestor na konzultácie. Zúčastnili sa ho archivári, profesionálni i amatérski historici, zástupcovia miest a obcí, ale aj pracovníci jednotlivých tovární. Organizátori v spolupráci s Mestským múzeom v Sereďi a Slovenskými cukrovarmi účastníkom pripravili zaujímavý program vrátane exkurzie do jedného z dvoch fungujúcich slovenských cukrovarov. „Veľký záujem nás, samozrejme, potešil,“ uviedla v spomienkach na podujatie pri predstavení publikácie Eva Sudová a prisľúbila, že v týchto aktivitách budú pokračovať. ■

Martin Jurčo, foto archív JJ

Storočnica významného trnavského hudobníka Jána Jauru

Hovorí sa, že hudba lieči. A potvrdzujú to aj mnohí muzikanti, prichádzajúci do kontaktu s hudbou do vysokého veku. Potvrdzuje to napríklad deväťdesiatka dodnes veľmi aktívneho skladateľa, aranžéra, hudobného publicistu Pavla Zelenaya, rodáka zo Zohora, ktorý často a rád chodil na trnavské čaje o piatej. Dnes sa však pristavíme pri trnavskom hudobníkovi Jánovi Jaurovi. Pozitívne ovplyvnil viaceré telesá v Trnave. Je silvestrovských dieťaťom, narodil sa 31. decembra 1917 v Pule, na juhu Istrie, dnešnom Chorvátsku, vtedy v Taliansku. Hral už od 30. rokov dobovú tanečnú i koncertnú hudbu, a to najmä v dvoch veľkých podnikoch v Trnave – cukrovare i Kovosmalte. No nielen tam.

„V Pule sa narodil aj môj brat. Za monarchie to bol strategický prístav,“ hovorí Ján Jaura. Otec narukoval do rakúskej armády, bol dôstojníkom námornej flotily, a tam sme vtedy bývali. Moja matka bola Slovenka – Trnavčanka. Z otcovej strany sa celá rodina narodila v Česku a prišli koncom 19. storočia do Trnava na

Ján Jaura (v strede) počas vystúpenia ľudového rozprávača na jednom z podujatí v najlepších rokoch

pozvanie baróna Stummera, vtedajšieho prevádzkovateľa cukrovaru. Dedo bol totiž varič cukru. Dedo z matinej strany bol poľnohospodár a mal majer za cukrovarom.“ Ján Jaura študoval na obchodnej škole v Trnave, neskôr zmaturoval na gymnáziu. Hudobné vzdelanie začal získať už ako sedemročný v Trnave hrou na husliach u učiteľov prof. Trpíka (1926 – 28) a Ľudovíta Vaňousa (1933 – 37). Dôležitá šanca predstaviť sa ako hudobník prišla v polovici 30. ro-

kov. V roku 1935 vznikol hudobný krúžok pri 64. zbore Slovenskej ligy, ktorý dostal neskôr názov Jazz Slovenskej ligy. Liga prechádzala postupne rôznymi zmenami v troch obdobiach: V prvom období (1935 – 36) ho viedol konzervatorista Ľudovít Vaňous. Hral prvé husle a na saxofóne a Ján Jaura hral druhé husle. V roku 1936 sa súbor rozpadol. K obnoveniu prišlo v roku 1937 a vedením bol poverený Ján Jaura. Hral na saxofóne a akordeóne. Toto obdobie sa skončilo na konci 30.

rokov núteným odchodom Jána Jaura do Čiech. Jazz Slovenskej ligy pokračoval od roku 1939 v inom obsadení a postupne sa v ňom vystriedalo viacero hudobníkov. „Celá naša rodina musela po roku 1939 odísť z Trnavy. V roku 1938 som rukoval do Bratislavy a brat do Olomouca. Po niekoľkých mesiacoch nás s bratom pustili do civilu, pretože sme boli českých národnosti. Za brata sa prihovorili na úrade práce a mohol v Trnave zostať. Ja som odišiel do Kroměříža, kde som študoval náuku o harmónii a hru na klasickej gitare,“ hovorí Ján Jaura a spomína aj na obdobie po roku 1945, keď sa do Trnavy vrátil a bol zamestnaný v cukrovare. „V roku 1951 som sa stal členom Bradlanu ako člen inštrumentálnej sprievodnej skupiny. V rovnakom roku sme založili spevácky súbor učňovského strediska v Kovosmalte. Bolo to na dnešnom Prednádraží. Neskôr v týchto miestach boli priestory Bratislavských automobilových závodov,“ hovorí. V roku 1957 pracoval Ján Jaura ako inštruktor pri Ervínovi Frimmelovi vo vedení hudobno-speváckej skupiny na trnavskom gymnáziu. Spevácky súbor obohatil o hudob-

(red)

Druhú májovú nedeľu prežijeme na korze

Mestská televízia Trnava pripravila podujatie pre všetky generácie s názvom Trnavské korzo. Kedysi kultové miesto stretnutí mladých ľudí ožije 13. mája o 17.00 h.

„Pre jednu celú generáciu Trnavčanov je korzo fenomén. Zdroj najkrajších spomienok, príjemnej nostalgie. Je to mladosť a bezstarostnosť. Minisukne, štýlové nohavice, vzácne gramoplatne, zbieranie klebiet, uličné partie. Korzo ako životný štýl, trend, spoločenská udalosť. Túžim aspoň na jedno popoludnie darovať starším Trnavčanom milú spomienku a mladším priniesť nový zážitok,“ hovorí autorka myšlienky obnovy korza riaditeľka Mestskej televízie Trnava Dália Šaškovičová.

MTT, ktorá mapuje dianie v meste a blízkom okolí, sa stáva organizátorom podujatia Trnavské korzo

nú zložku (štvoro huslí, violončelo, kontrabas, akordeón, trúbka, dva klarinety a bicie). Písal pre súbor všetky partitúry, čo nebolo jednoduché. Rozpis pre každý nástroj, to znamenalo množstvo hudobných podkladov. V rokoch 1952 – 54 Ján Jaura zostavil a viedol kultúrnu brigádu Mier pri závodnom klube vtedajších odborov vtedajšieho národného podniku Cukrovar v Trnave (neskôr Cukrovar P. Jilemnického). Bola to hudobno-spevácka skupina, zbor pozostával prevažne zo spevákov bývalého cukrovarského spevokolu vedeného Viktorom Brósom. Hudobná zložka bola zložená z mandolínových nástrojov, gitár, harmoník, dvoch klarinetov a kontrabasu. Neskôr boli mandolínové nástroje nahradené sláčikmi a orchester bol doplnený o flautu, hoboju, trúbku a bicie.

Hudobno-spevácky súbor Mier fungoval v období rokov 1955 – 1962 pri trnavskom Kovosmalte. Skladal sa z veľkého miešaného speváckeho zboru a z orchestra. Zbor viedli striedavo Ján Lauko a Lýdia Ventúrová (Žoldošová) a dirigentom telesa bol Ján Jaura. Hudobná i spevácka zložka boli variabilné, fungovalo aj malé sym-

fonické obsadenie (namiesto päťdesiatich hudobníkov zhruba tridsať, komorný dvadsaťčlenný zbor so štrnástimi hudobníkmi a vokálne trio). Repertoár bol typický pre obdobie, v ktorom súbor existoval: ľudové, budovateľské piesne a zborové skladby. Orchester mal aj vlastný inštrumentálny repertoár a naopak, zbor mal i repertoár bez hudobného sprievodu. V roku 1955 sa zúčastnili na celoštátnom festivale Ľudovej umeleckej tvorivosti v Prahe, kde získali 1. cenu v kategórii začínajúcich súborov. Počas svojej existencie získali aj veľa ďalších ocenení.

Súbor zanikol v roku 1962, keď sa Ján Jaura vážne zranil pri leteckom nešťastí v Česku. Po nútenej prestávke pôsobil v období 1967 – 1982 ako externý pedagóg hry na gitare v Ľudovej škole umenia v Trnave. Spolu s prof. Kořínkom je autorom notového materiálu k výučbe hry na gitaru a spolu spracovali duetá klasických autorov pre gitaru a klavír, ktoré vyšli ako notový materiál vo vydavateľstve Opus. V mene všetkých hudobníkov a redakcie Noviniek z radnice prajeme Jánovi Jaurovi všetko najlepšie k jeho významnému životnému jubileu. ■

s ambíciou spojiť všetky generácie na hromadnej prechádzke po meste. Pripomenúť si minulé časy, absolvovať legendárnu trasu v smere od mestskej veže po Kostol sv. Heleny a späť. Víťaní sú, samozrejme, účastníci oblečení v štýle 60. a 70. rokov 20. storočia, keď sa korzo tešilo najväčšej obľube. Počas prechádzky bude hrať DJ Andrej Šipka, ako inak, z vinylov, moderátor Vlado Voštinár sa na pódiu porozpráva so známymi „korzistami“ a na záver odohrá Duo Live Guitars koncert.

Okrem toho si môžu účastníci podujatia odniesť na pamiatku fotografiu, štýlový odznak s logom

Trnavského korza, poobdivovať veterány, vychutnať si sladké a slané retro občerstvenie, osviežiť sa kávou, čajom či horúcou čokoládou. „Ide nám o okamih návratu v čase, o obnovu stratených kontaktov a najmä o príjemné stretnutia tvárou v tvár, nielen prostredníctvom sociálnych sietí. Chceme potešiť generáciu, ktorá sa kedysi korzovala po centre a zároveň oslovíť mladšiu generáciu, ktorá pozná korzo z rozprávania rodičov, starých rodičov, prípadne z nášho nového dokumentu Chodili sme na korzo,“ dodáva Šaškovičová a verí, že prechádzka priláka čo najviac Trnavčanov. ■

Miroslava Kuracinová Valová, TS DJP, foto: René Miko

Divadelná rodina ako parlamentná demokracia

Divadlo Jána Palárika uviedlo 21. apríla 2018 v slovenskej premiére súčasnú hru Cristiny Clemente Rodinný parlament. Preklad: Katarína Zubácka, réžia: Juraj Bielik, dramaturgia: Zuzana Šajgalíková, scéna: Ján Zavarský, kostýmy: Katarína Žgancíková, hudba: Juraj Bielik. Účinkujú: Petra Blesáková, Martin Kochan, Vladimír Jedľovský, Tatiana Kulíšková, Michal Jánoš.

Ako hovorí samotný názov hry Rodinný parlament, hlavné témy tejto „transgeneračnej“ komédie od súčasnej španielskej autorky Cristiny Clemente (1977) sú dve: rodina a parlament. Niekomu by sa mohla zdať hrou o „tradičnej“ rodine a jej úskaliach, keď deti dospelujú a trvajú na svojej možnosti spoluproduhovovať. V stave, v akom je naša spoločnosť dnes, je však zároveň aj zrkadlom „tradičnej“ parlamentnej demokracie. Jej koreňov, hodnôt, ktoré presadzuje, a tiež jej budúcnosti. Prečo vôbec vznikla, v čom sú jej klady, kam smeruje a kto nakoniec bude držať opraty. (Pomôcka pre naivných: predsa ten, kto má peniaze.) A v tom je moment, ktorý je napriek salvám smiechu pri prekvapivých pointách a vtípných situáciách, veľmi poučný.

Vezmime mamu, otca a dve dospelé deti: dcéru a syna (a pomerne obmedzený rodinný rozpočet). Otvára sa 926. zasadnutie rodinného parlamentu, kde je otec predseda, a pod jeho vedením je práve potrebné každému členovi odhlasovať škrty v rozpočte, konkrétne v položke záujmovo-umelecká činnosť. Dospelá dcéra Jimena (Petra Blesáková) však potrebuje kvôli vážnej známosti odhlasovať aj investíciu do zmeny detskej izbičky na izbu, do ktorej by si mohla priviesť priateľa Nicolasa (Michal Jánoš). Na bubny pre Gonzalesa (Martin Kochan) peniaze sú, na prestavbu Jimeninej izby však už nie sú, a tak nastane kríza. Dcéra sa vzdáva mandátu, otec Ramon (Vladimír Jedľovský) abdikuje. Už samotné poradové číslo zasadnutia hovorí o tom, že táto rodina dlhodobo trvá na demokratických základoch a zákonoch, v ktorých sa však nájde „malá diera“. Otec s mamou (Tatiana Kulíšková) kedysi pri schvaľovaní volebného zákona

vôbec nerátali s tým, že na základe zle zvoleného slova sa do predsedníctva môžu dostať aj deti.

Kandidáti na predsedu sú teda s mamou Marianou až traja, o všetkom rozhodne Gonzalesov hlas, preto preň treba veľa urobiť... Keď sa však aj tento pohodlný lenivec rozhodne pre kandidatúru, nastane po voľbách skutočný problém, keďže nik nemôže získať väčšinu hlasov, teda viac ako jeden. A tak trochu narýchlo prívú do rodiny a k volebnej urne aj Nicolasa, ktorý nakoniec zamieša karty oveľa viac, ako by sa to ostatným páčilo...

Nuž, parlamentná demokracia má svoje úskalia, ale ako sa ukáže, i svoje prednosti... Zvlášť, keď jednotliví členovia spoločnosti stále nie sú schopní prevziať svoj diel zodpovednosti, ku ktorej ich mala demokracia viesť.

„Politika neustále zasahuje do našich životov. Sú dokonca dni a obdobia, keď do nich zasahuje o niečo viac a intenzívnejšie. A možno až vtedy si naozaj uvedomujeme, ako veľmi je ňou naša existencia podmienená. Život rodiny z našej inscenácie Rodinný parlament je však politikou doslova presiaknutý. Na svoje každodenné fungovanie totiž využívajú princípy parlamentnej demokracie. Schvaľujú rozpočty na nákup spot-

rebičov, prijímajú uznesenia o upratovaní, rojújú o investičných projektoch do domácnosti. Nevyhnú sa im však ani volebné škandály, korupcia či kupovanie hlasov. Snažia sa správať transparentne a liberálne, no napokon sa aj tak všetko končí inak, než si predstavovali. Autorka Cristina Clemente vo svojej inteligentnej komédii nehovorí len o problémoch demokracie, ale aj o tom, že predseda nemusí byť vždy otec a že aj tá najlepšia myšlienka sa dá zneužiť,“ povedal o hre režisér a skladateľ Juraj Bielik.

Premiérou tejto hry divadlo pokračuje v línii uvádzania titulov súčasnej svetovej drámy v slovenskej premiére (napr. Plastický obraz Mariusa von Mayenburga; Letné osy, ktoré nás štípu ešte aj v novembri od Ivana Vyrpajeva), obohacujúc repertoár divadla o kvalitný komediálny žáner reflektujúci znepokojivé témy našej súčasnosti. Na rozdiel od predchádzajúcich má však táto hra vyslovene inšpiratívny rozmer: spraviť doma rodinný parlament nemusí byť na škodu. Jednak si musíte niečo naštudovať o pilieroch parlamentnej demokracie, jednak sa veľa dozviete o samotnej rodine. A všetci získajú hlas, a ako vieme, i jeden hlas môže veci zmeniť (občas aj) k lepšiemu. ■

Martin Jurčo, foto: autor

Najstarší dirigent na svete študoval aj v Trnave

Každý z nás má určený úsek existencie na tomto svete, niekto dlhší, iný kratší. Najlepšou alternatívou je, keď aktívni a tvoriví ľudia majú žiaru života čo najdlhšiu. Tak to bolo aj v živote a tvorivých aktivitách nášho najdlhšie pôsobiaceho dirigenta Viliama Karmažina (*23. september 1922 Leopoldov †10. apríl 2018 Galanta). Dodnes mám odloženú emailovú korešpondenciu z roku 2013, keď mi písal, ako ho oficiálne uviedli v Guinnessovej knihe rekordov ako najstaršieho dirigenta na svete za 76 rokov jeho kariéry. Prekonal vraj Španiela Juana Garcésa Queralta, ktorý pôsobil ako dirigent o päť rokov kratšie. Viliam Karmažin svoje aktivity spojil aj s našim mestom, študoval na tunajšom gymnáziu.

Jeho dirigentská kariéra sa začala v roku 1936 v Leopoldove na tzv. stromkovej slávnosti. Ako viackrát spomenul, aj vo svojej knihe Spomienky dirigenta, keďže bol nízkej postavy, stáť musel na kopčeku z hlíny. Od roku 1942 dirigoval spevácky zbor Zvon v Seredi a viedol ho do deväťdesiatky, absolvoval s ním množstvo zahraničných zájazdov po celom svete. Okrem toho bol aktívny vo viacerých kostoloch ako organista.

Viliam Karmažin mal viacero súrodencov, študoval v Trnave. Jeho brat Ladislav po štúdiu na obchodnej akadémii pracoval ako finančný úradník, najmladší brat Vojtech bol tiež absolventom Obchodnej akadémie v Trnave a pôsobil ako úradník. Viliam začal študovať na československom gymnáziu v Hlohovci a viackrát sa pokúšal dostať do Trnavy. Napokon sa to podarilo. „Nové prostredie, noví ľudia, noví kamaráti, to všetko pôsobilo na mňa veľmi skľučujúco. Nemohol som si zvyknúť a často som bol na pokraji plaču. Ba stalo sa niekoľkokrát, že som namiesto do Serede cestoval do Leopoldova, aby som sa stretol so svojimi kamarátmi,“ spomínal neraz V. Karmažin a pripomenul aj éru, keď sa štátne školstvo muselo zmeniť. Školu po zmene aj premenovali na biskupské gymnázium a vyučovali ich predovšetkým kňazi. „Všetci sme cestovali vlakom ráno o siedmej a obyčajne sme sa vracali okolo 15. hodiny. Štúdiom na gymnáziu bolo rozdelené do dvoch vetiev. Prvá vetva boli tzv. základniari, druhá klasici a tretia realisti, kde som bol aj ja. Líšili sme sa vyučovacími predmetmi, ale aj cudzími jazyk-

mi. My sme mali francúzštinu a deskriptívnu geometriu. Latinčinu sme mali iba po kvintu. Francúzštinu nás učil prof. Jarábek, potom prof. Peško a deskriptívu prof. Baján. Telocvik prof. Kaprál. Len títo traja neboli kňazi,“ spomínal V. Karmažin na svoje trnavské študentské obdobie. „Disciplína bola tvrdá. Boli prípady, keď sme museli absolvovať aj tzv. duchovné cvičenia. V septime sme mali klavír v triede – krídlo a ja som robil triedneho klaviristu. Každé ráno som musel sadnúť za klavír a spustiť našu hymnu: A ty Anča rapavá, nesadaj si vedľa mňa (smiech). Samozrejme, spievala celá trieda. Nie dlho sa nám to darilo, pretože do triedy vletel zväčša službukonajúci profesor, a tak sme museli prestať. Raz, už toho bolo asi veľa, sa rozhodli, že klavír premiestnia. Dali ho na prízemie do prímly a ešte zamkli na zámok. Keď sme to po čase zistili, kolektívne sme všetci zišli dolu, spolužiak Oršula zobral kdesi z kotolne sekeru, zámok odrazil a my sme si svoju hymnu zaspievali aj v príme. To bol už ale vrchol opovážlivosti pre prof. Moncmana, ktorý mal v ten deň dozor. Podaktorí sme si vykoledovali riaditeľské napomenutie a hlavný organizátor i dvojku z mravov (smiech).“

Viliam Karmažin často aj so svojím zborom účinkoval v Trnave a najmä vo vysokom veku rád spomínal na chvíle, ako sa dostal k hudbe. Bolo to v Leopoldove – Mestečku. „Ako študent gymnázia som mal vlastný detský spevácky zbor, ktorý pozostával z detí dozorcov väzenskej stráže, bolo tam asi 30 spevákov. Prvé naše vystúpenie bolo pri prí-

ležitosti odhalenia busty generála Milana Rastislava Štefánika na námestí väznice. Bolo to 8. mája 1938. No dlho mi toto dirigovanie nezostalo. Dochádzanie do gymnázia v Hlohovci a učenie mi bralo dosť času. Po skončení kvarty sa skončila aj moja púť v Hlohovci, pretože otec odchádzal do dôchodku a už sme sa sťahovali do Serede,“ hovoril V. Karmažin a pripomenul aj, kedy nastal zlom a začal sa profesionálne orientovať na hudbu a dirigovanie. „Z Hlohovca som musel prestúpiť na gymnázium do Trnavy. V rokoch 1939 – 40 som prišiel do Serede. Tam bol spevácky zbor, kde som sa hlásil, že by som chcel dirigovať. Dirigoval ho dr. Fischer, ktorý bol správcom školy a organistom. Patrila trošku do našej rodiny, mal mojej krstnej mamy dcéru. Videl, že mám záujem. Trošku ma zacvičoval na klavíri, a to aj preto, že občas potreboval voľno, aby ho mal kto zastúpiť. Tak som sa aj v Seredi dostal k organu. V roku 1942 bol

menovaný za inšpektora hudobných škôl, potom som sa postupne dostal k dirigovaniu bližšie. Vtedy prišiel nový organista Jozef Bittner, keďže hral, musel niekto dirigovať. Spočiatku to bol repertoár chrámový, neskôr aj ľudové piesne. Mal som možnosť sa stretnúť aj s veľkými osobnosťami, chodil som na rôzne dirigentské školenia, napríklad v Trenčianskych Tepliciach,

Banskej Štiavnici. Tam sme sa stretávali aj so skladateľmi a napríklad som osobne spoznal Mikuláša Schneidera Trnavského. Dokonca som s ním v Trenčianskych Tepliciach aj popíjal, bol to veľmi veselý človek a vedel rozprávať zaujímavé príbehy. Podobne som sa poznal aj s Alexandrom Moyzesom, Šimonom Jurovským, Andrejom Očenášom, Bartolomejom Urbancom.

Boli to skladatelia, s ktorými sme mali dlhé roky kontakty. Pamätám si, keď sme sa dostali v roku 1958 na ústredné kolo súťaže na festival speváckych zborov do Prahy, vystupovali sme v Smetanovej sieni. To si najviac cením, to sa hociktorému spevokolu nepodarí,“ spomínal Viliam Karmažin, ktorý bol aj čestným občanom Trnavského samosprávneho kraja. ■

Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

V Múzeu knižnej kultúry môžeme vidieť raritné vydanie diela Tita Livia Ab urbe condita

Staroveký rímsky historik Titus Livius (59 pred n. l. – 17 n. l.) je známy ako autor monumentálneho diela *Ab urbe condita – Od založenia mesta [Ríma]*. Názov Liviovho diela vychádza z tradície rímskej historiografie, ktorá sa zaoberala obvykle dejinami Ríma od jeho počiatkov do čias napísania dejepisnej práce. *Ab urbe condita* preto sleduje udalosti rímskych dejín v chronologickom poradí a datuje ich menami konzulov, ktorí každý rok nastúpili do úradu, aj keď tým prerušuje niť svojho rozprávania. Jeden vzácny exemplár tohto diela sa nachádza v historickej knižnici Západoslovenského múzea.

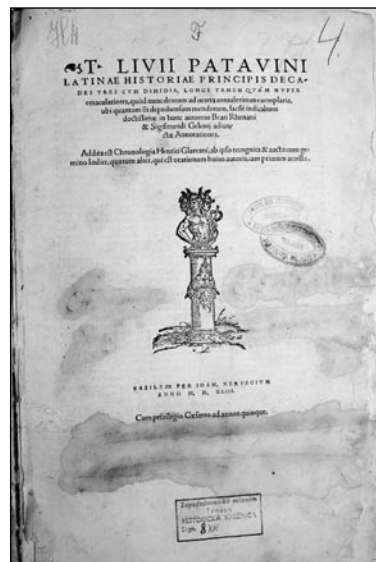
Z pôvodných 142 kníh sa dochovali knihy 1 – 10 pojednávajúce o počiatkoch starovekého Ríma a knihy 21 – 45 popisujúce vojnu s Hannibalom. Titus Livius vytvoril veľkú časť svojho diela počas vlády Augusta. *Ab urbe condita* poukazuje na poetický, archaizujúci štýl, ktorým Livius písal a ktorý kontrastuje s jednoduchým štýlom Cícera či Caesara. Často písal dejiny z pohľadu rímskych nepriateľov, čím mohli vyniknúť rímske úspechy a cnosti. Tiež u neho dochádza k miešaniu faktu a fikcie, pretože Liviovým hlavným zámerom je vyložiť slávu rímskeho národa, a nie objektívny pohľad na dejiny. Opakované vyzdvihovanie rímskych cností a úspechov má zároveň slúžiť ako príklad pre Liviových súčasníkov.

V historickej knižnici Západoslovenského múzea je vydanie tohto diela z roku 1543. Kniha T. Livii Patavini *Latinae Historiae Principis Decades Tres...* vyšla vo švajčiarskom Bazileji a vydal ju Joannes Hervagium (Johann Herwagen, 1522 – 1557). Toto vydanie patrí medzi raritné tlače nachádzajúce sa iba v niekoľkých historických knižniciach sveta (katalóg tlačí 16.

storočia VD16 eviduje iba desať exemplárov), na Slovensku evidujeme jediný exemplár. V Slovenskej národnej knižnici sa nachádzajú iné vydania tohto diela.

Múzejný exemplár bol v zlom fyzickom stave – bol napadnutý plesňou, zatečený, krehký papier sa rozpadal, väzba aj chrbát knihy boli ťažko poškodené. Vďaka vlastným finančným zdrojom a príspevku z grantu Ministerstva kultúry sa podarilo knihu zreštaurovať. Reštaurovaním starých a vzácných tlačí ohrozených nenávratným poškodením ide o záchranu nášho i svetového kultúrneho dedičstva, jeho zachovanie pre ďalšie generácie i sprístupnenie súčasným bádateľom. Tlačená kultúra je základom kultúry ako takej, a preto je záchrana starých a vzácných tlačí jednou z priorít múzea.

Pri reštaurovaní bola rozobraná knižná väzba, došlo k zreštaurovaniu jednotlivých súčastí, vyčisteniu jednotlivých strán, dolievaním papierovinou boli doplnené chýbajúce časti strán a nakoniec došlo k rekonštrukcii celej knihy (nová väzba) na základe pôvodných technológií. Celý zásah bol vedený tak, aby sa čo najviac zachovala

historická identita dokumentu. Reštaurovanie vykonala Mgr. Alexandra Šamková v roku 2012. Kniha je súčasťou novej výstavy v Západoslovenskom múzeu – Múzeu knižnej kultúry (Nám. sv. Mikuláša 10) *Zachránené poklady: Zreštaurované historické tlače z fondov Západoslovenského múzea*. Výstava bola sprístupnená 10. apríla 2018 a potrvá do 25. marca 2019. Autorom je kurátor historickej knižnice Mgr. Milan Ševčík. ■

Miroslava Kuracinová Valová, TS GJK

Výstava ako návrat domov.....

Hlava hmatateľná je názov monografickej výstavy Lenky Vilhelmovej pod kuratelou Vilmy Hubáčkovej v Kopplovej vile na Zelenom kríčku. Jej tvorbu sme už mali možnosť v Galérii Jána Koniarka vidieť, ale teraz je to „trochu iné“. Oplatí sa vrátiť, zostať, dať sa vyrušiť... Výstava potrvá ešte do 9. mája 2018.

Lenka Vilhelmová od roku 2010 pôsobí na katedre výtvarnej výchovy Jihočeskej univerzity v Českých Budějoviciach. Vyštudovala v rokoch 1976 – 1982 na Akadémii výtvarných umení v Prahe a v roku 2005 habilitovala (ako docentka) na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave. Má za sebou množstvo samostatných aj kolektívnych výstav v Českej republike aj zahraničí a jej diela patria do majetku Národnej galérie v Prahe, ale aj iných súkromných či verejných inštitúcií. V Trnave vystavovala nedávno v rámci výstavy Zrcadlo ticha, teraz sa však predstavuje so samostatným projektom, ktorého hlavnou témou je hlava – avšak nielen hmatateľná. Autorský výstavný projekt Lenky Vilhelmovej v Kopplovej vile na Zelenom kríčku ponúka prierez jej tvorbou od roku 1998 po súčasnosť. Ústredným motívom je ľudská hlava, ktorá je prezentovaná ako nadčasový vizuálny objekt a súčasne symbol subjektívnej reflexie stavu mysle, pamäti, pocitov a intuície. Hlava je symbol myslenia, ale v dejinách umenia je známa napr. aj ako atribút sv. Denisa / Dionýza z Paríža (ktorý o ňu prišiel mučeníckou smrťou). Samotná ľudská hlava na mise bola používaná už od stredoveku ako sochárske zobrazenie Jána Krstiteľa. Hlavou myslíme, riešime aj vyrábame si problémy, hlava nás občas bolí, niekedy býva riadne tvrdá, a niekedy napriek tomu zisťujeme, že ňou múr neprerazíme. Hlava na ohybnom krku, nabitá emóciami či neurónovými spojeniami, je našou pravou osobitosťou, bez nej to jednoducho nejde.... To je tá „reálna“, symbolická časť príbehu. Druhá je výtvarná, „logický rébus“. Ako dostať hlavu na papier či do inštalácie? Lenka Vilhelmová nie je,

samozrejme, prvá autorka, ktorá rieši vo svojej tvorbe problém tohto „nepravdivého ovoidu“ a jeho plošného či priestorového zobrazenia. Ale rieši ho uzvato až tvrdohlavo, koncízne a prekvapujúco esteticky. Možno je namieste hovoriť o „estetike umenia“ jednotlivých krajín vyvíjajúcej sa v čase a historických súvislostiach. Vojsť do výstavy Lenky Vilhelmovej je ako vrátiť sa v čase, a to až 60 rokov späť. Do doby, keď aj do Československa, kde už desaťročie mučili (nielen) výtvarníkov požiadavky socialistickeho realizmu, zavial čerstvý vánok. Slovenskí umelci si ho nosili z Prahy a cez Skupinu Mikuláša Galandu a Konfrontácie priniesli do umenia nové témy a nové možnosti zobrazenia: Informel a Novú figuráciu. Bol to návrat k svojbytnosti umenia, ktoré už nepotrebuje popisovať skutočnosť, ale siaha k prapodstate tvorivosti autora, k prapodstate bytia. Spojiť diela konca 50. a začiatku 60. rokov 20. storočia s tvorbou Lenky Vilhelmovej nie je degradáciou ani umelým porovnaním. Je to len silný pocit neprerušenej línie, uzavretého kruhu, poctivosti výpovede, budovania diela, „lebo musím“, lebo napriek vonkajšiemu tlaku (či práve preň) zo mňa vyviera niečo, čo (možno) má trvalú hodnotu. Pochybnosti patria k hľadaniu, tak ako umelecká výpoveď k tvorbe hodnej toho mena. Hlava v zovretí a hlava v ohni, hlava plná spomienok a myšlienok... Pre samotnú autorku znamená „sídlo osobnej subjektivity, je to komnata pobytu (Dasein), spižirna, ložnice, postel, hrob, také väznice, karentína, samotka, čítárna, ateliér, modlitebna, brány, branky, tajné chodby, prúhly, zříčené hradby,

parkány, hlásky, rajské dvory, ale rovněž tekoucí dům, tekoucí hlava, tekoucí srdce, průnik energií“. Samotná výstava vo svojej prevažne zemitých farebnosti pôsobí teplo, vľúdne, ako návrat domov. Keď nemáme vyriešené všetky otázky a keď je znepokojujúci a krásny zároveň. Hlava v autorských grafických technikách (tlač z koláže, mezzotinta) je prieskumom a zároveň sebedomým, svojbytným autorským prvkom. Ešte zaujímavejšie pôsobia inštalácie s použitím prírodných materiálov (jutových vriec, dreva, kokosového vlákna), ktoré odkazujú na archeológiu ľudskej pamäti... Časozberný záznam hlavy v okne je príjemným sociálnym experimentom, súčasným vkladom do zmnoženého archetypálneho motívu hlavy (Dům není sám). Aj pri inštalácii výstavy umelkyňa a kurátorka využili silný cit pre farbu a priestor. Miestnosť s názvom Dopis nevinnému zas svojimi objektmi predstavuje autorkinu tvorbu spracúvajúcu knihu ako objekt pamäti, strácajúci sa záznamov, výsledkov premýšľania v určitom čase a priestore. Aj prírodné i architektonické motívy majú v tvorbe Lenky Vilhelmovej vždy hlboký symbolický a zároveň akoby čisto estetický význam. V máji prináša GJK v Trnave dve nové výstavy, o ktorých budeme informovať v nasledujúcom čísle NzR. Výstavu poľského sochára Martina Berdyszaka Shadow of time v Synagóge – Centre súčasného umenia otvorila 10. mája o 18. hodine a potrvá do 22. júla. Vernisáž zaujímavého projektu kurátorky Ivany Moncoľovej Total Romantic sa uskutoční v Kopplovej vile 17. mája o 18. hodine a výstava potrvá do 29. júla. ■

Pripravil: Martin Jurčo, foto archív M.S.

Michal Horský: Netreba sa báť tých, čo sa mýlia, ale tých, čo klamú

Odchod politológa, Trnavčana Michala Horského (1943 – 2018) sme si pripomenuli v minulom čísle Novínok z radnice. Mal mnoho spolupracovníkov a kolegov, ktorí naňho dodnes s úctou spomínajú. Napríklad aj v súvislosti s formovaním Trnavskej univerzity a najmä Katedry politológie, no aj iných pracovísk. Najbližšie na novovznikajúcej univerzite v roku 1992 mal Michal Horský k archeológovi Michalovi Slivkovi (nar. 9. júla 1948 v Letanovciach). Venuje sa archeológii stredoveku v oblasti strednej Európy a je špecialistom v oblasti kresťanskej archeológie, monasterológie a fortifikačných útvarov. Na Trnavskej univerzite pôsobil do roku 1996, dnes je pedagógom a vedcom na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. A takto si na svojho kolegu zaspomínal:

„Michal Horský bol odo mňa o päť rokov starší, no poznali sme sa dôverne 45 rokov, a to vo dvoch výrazných životných úsekoch poznamenaných spoločným zamestnanecným pôsobením. Jednak na pracovisku pamiatkového ústavu, vtedy sídliacom na Bratislavskom hrade, a neskôr na Trnavskej univerzite. Na pamiatkovom ústave to bolo v časoch normalizácie, no pre nás tam bolo pokojné prostredie, akési politicky azylové miesto. Dištancovali sme sa od tzv. režimistov a nahlas sme mohli rozmýšľať pri káve nášho šéfa, inak bývalého politického väzňa Vendelína Janoviča. Od roku 1983 som viedol archeologický výskum na Kláštorsku v Slovenskom raji a o tri roky neskôr sme založili dobrovoľné stromárske hnutie Strom života. Mišo Horský sa v lete často zastavil na debaty a opekačky pri táborovom ohni.

Prišla sviečková manifestácia a tichý pochod študentov FF UK od vtedajšieho Domu pionierov v Bratislave (dnešný prezidentský palác) až po univerzitu. O príprave tejto akcie som vedel týždeň dopredu, keďže študent Peter Maťovčík a študentka Aďa Hostovecká sa boli u mňa poradiť, či to môžu risknúť. S Mišom Horským sme sa pozorovateľsky akcie zúčastnili. A o dva dni nato sa rozvinula tzv. nežná revolúcia, ktorej sme sa naplno zapojili. Mišo viedol volebnú kampaň VPN (Verejný proti násilniu) a v prvých voľbách bol zvolený za poslanca Federálneho zhromaždenia a stal sa členom ústavno-

Michal Horský so svojou manželkou Terezou a priateľom Michalom Slivkom.

-právneho výboru. Dvojiročné obdobie snemovne sa skončilo, a tak sa ocitol takpovediac na ulici. Bolo to v roku 1992. Ja som v tom čase pracoval v Archeologickom ústave SAV v Nitre, a sčasti aj na sekretariáte Úradu predsedníctva SAV u tajomníka Antona Hajduka. Vtedy sa začalo uvažovať o založení (alebo obnovení) Trnavskej univerzity. Navštívil ma priateľ – archívár Jozef Šimončík a prizval som aj Miša Horského. Politické peripetie založenia univerzity sú všeobecne známe. Bol to aj prvý boj s pohrobkami komunizmu, v pozadí aj Štátnej bezpečnosti, zgrupujúcimi sa okolo Vladimíra Mečiara. Len na margo spomínaného: Keď prišla štvorčlenná poslanecká komisia šetriť pripravenosť školy, vtedy jeden z nich – poslanec Milan Ftáčnik – otvoril náš jediný počítač,

v ktorom našiel len dvoch ľudí pracujúcich s trvalým úväzkom. Boli to Mišo Horský a Elena Kohuciková. Ja som bol spolu s A. Hajdukom pracovníkom SAV. Pripravovali sme prijímacie konania, kreovali sme učiteľský zbor. Založili sme dve fakulty: pedagogickú a fakultu humanistiky. Stáli sme pred veľkou zodpovednosťou za učiteľov i za prijatých študentov. Navyše, Anton Hajduk nebol zorientovaný v humanitných odboroch, pokiaľ ide o personálny výber (bol uznávaný odborník v astronómii). V tom sme sa zblížili s J. Šimončíkom, ale najmä s Alexandrom Avenariom a Mišo Horský prizval aj Milana Zemka. Všeobecne sme dali na papier výučbovú štruktúru pre jednotlivé študijné odbory (história, dejiny umenia a kultúry, psychológia, sociológia a politológia)

a akých – takých garantov. Zároveň bolo treba vybaviť učebne po materiálnej stránke (zabezpečoval J. Regenda), jedáleň (zabezpečoval vtedajší primátor I. Borbély), no hlavne knižnicu. S Michalom sme autom behali do Poľska a do Prahy. Sám sa vtedy so svojou priateľkou, neskôr manželkou vybral na svojej škodovke 120 do Londýna, kde bol na štúdiách náš spoločný priateľ Dino Hochel. Chcel, aby do Trnavy prišla bývalá premiérka Margaret Thatcherová, no prišiel minister školstva John Patten.

Na slávnostnú inauguráciu 8. novembra 1992 zavítali mnohí akademickí funkcionári z Poľska, z Prahy brat prezidenta V. Havla, ale i mnoho predstaviteľov zo slovenských univerzít. Na katedre politológie sa vystriedalo mnoho odborníkov

i predstaviteľov vtedajšieho politického života (napr. filozof Jan Sokol, ktorý bol začas českým ministrom školstva), s ktorým sme vždy v Michalovom byte povečerali.

Univerzita dnes žije svojím životom, no výsledok boja s mečiarizmom zostal v tom, že Trnava má dnes dve univerzity humanitného zamerania! V roku 1996 sme obaja s Michalom Horským opustili pôdu univerzity za okolností, o ktorých niekedy aj napíšem. Michal sa nato oženil so svojou priateľkou Terkou Grellovou a z manželstva je jediný, dnes už 20-ročný syn Miško, ktorý študuje na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity. Pracovne odišli do Bruselu, kde 13. júna 2007 Terka zomrela. S bolesťami a ťažkosťami sa každý musí vyrovnáť sám, ale o radosť sa

musí s niekým podeliť. Každoročne okolo sviatku Petra a Pavla (to znamená pred narodeninami M. Horského) sme sa schádzali v jeho záhrade v Trnave a v spomienkach podebatovali, hlavne o dobových pomeroch a o situácii v štáte. Mišo v názoroch, často aj odlišných, bol tolerantný a prízvukoval, že netreba sa báť tých, čo sa mylia, ale tých, čo klamú. V úsudkoch bol triezvy, vecný a dodával istú myšlienkovú energiu. Neskôr sme sledovali jeho televízne úvahy a analýzy. S niektorými sme sa nestotožňovali, ale viedol zmysluplné diskusie. Jeho nasledovník – syn Miško – dovŕšil dospelý vek, no naďalej potrebuje našu všestrannú pomoc,“ uzavrel svoje spomienky priateľ Michala Horského Michal Slivka. ■

(TS DJP)

Výstava významného scénografa Jána Zavarského v Divadle Jána Palárika

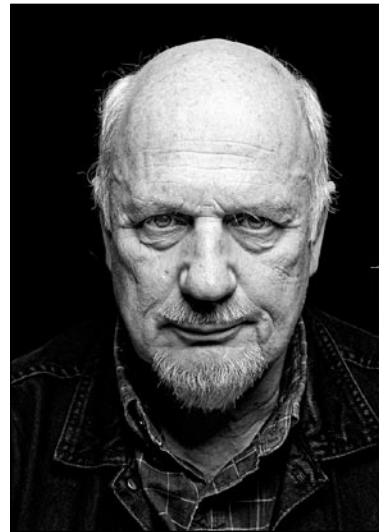
Divadlo Jána Palárika v spolupráci s Divadelným ústavom Bratislava pripravilo výstavu významného slovenského scénografa a dlhoročného umeleckého šéfa a scénografa Divadla Jána Palárika Jána Zavarského. Vernisáž sa uskutočnila v Zrkadlovej sále Divadla Jána Palárika 21. apríla po premiére hry Rodinný parlament, ktorej scénografiu sám navrhol. Výstava sa koná pri príležitosti 70. narodenín Jána Zavarského a potrvá do konca júna.

Ján Zavarský sa narodil v Banskej Bystrici, ale strednú aj vysokú školu absolvoval v Bratislave. V roku 1974 ukončil štúdium na VŠMU v Bratislave pod vedením profesora Ladislava Vychodila. Pôsobil v Divadle Andreja Bagara v Nitre, v Štátnom bábkovom divadle v Bratislave a dodnes pôsobí v Divadle Jána Palárika v Trnave. Spolupracoval s viacerými českými divadlami, so Štátnou operou a Národným divadlom v Prahe, pravidelne s Divadlom Husa na provázku. Pre Národnú operu vo Varšave pripravil výpravu pre operu Salome. Pracoval na činoherných, bábkových, baletných, muzikálových a operných inscenáciách aj pre divadlá v Maďarsku, Nemecku, Švajčiarsku, USA a i. Uplatnil sa aj ako filmový architekt (Úsmev diabla, Zlatý chlieb).

Prednášal na Vysokej škole múzických umení v Bratislave a dodnes pôsobí na Janáčkovej akadémii múzických umení v Brne. Ako pedagóg a scénograf sa zúčastnil študijného pobytu na Miami University.

Spolupracoval s mnohými režisérmi – Blahom Uhlárom, Jozefom Pražmárom, Jurajom Nvotom, Karlom Křížom, Petrom Scherhaferom, Petrom Mikulíkom, Romanom Polákom, Mariánom Peckom, Jánom Zemanom, Martinom Otavom, Břetislavom Rychlíkom, Arnoštom Goldflamom, Piotrom-Tomaszukom, Kristiánom Kobylkom, Karlou Staubertovou-Sturm, Vladimírom Strniskom.

Získal viaceré ocenenia na medzinárodných súťažných prehlídkach. Je spoluautorom manifestu Biely priestor v Bielom

priestore (1974). Napísal publikáciu Kapitoly zo scénografie (1980). Okrem dejín a teórie scénografie sa venuje grafickému dizajnu, tvorbe plagátov, voľnej tvorbe a architektúre. ■

(red)

Malý Berlín v máji

■ **BÉTON BRUT. Výstava fotografií Viery Levitt**

Výstava s názvom BÉTON BRUT obsahuje sériu fotografií neskoro modernej architektúry Viery Levitt, Trnavčanky a bývalej riaditeľky Galérie Jána Koniarka žijúcej v USA. Práve tu bolo jej pôsobenie úzko späté s brutalistickými budovami, ktoré v nej postupne vzbudzovali čoraz väčší záujem. Ten od roku 2011 prirodzene vyplynul do vzniku série fotografií, ktoré prezentujú zaujímavý vzťah a v určitom zmysle výmenu pozície teoretičky a kurátorky k autorskému pohľadu fotografa na architektúru. Autorka prostredníctvom fotografií skúma geometrickú formu, rytmus, abstrahované tvary a detaily architektúry ako aj utopický impulz jej vzniku rovnako na Slovensku ako aj v USA. Fotografická výstava bude počas vernisáže sprevádzaná video-projekciou Beauty in The Beast: Photography of Brutalist Architecture. Výstava bude otvorená 3. Mája o 18. hodine v arkieri mestskej veže a potrvá do konca mesiaca. Vstup zadarmo. Podrobnosti o výstave a autorku nájdete na www.malyberlin.sk.

■ **Divadlo Dogma: Komunál**

Inscenácia Komunál trenčianskeho Divadla Dogma je sled mikropríbehov ľudí, ktorí sa rozhodli vstúpiť na javisko verejného života. Konanie postáv vyzerá navonok otvorené a úprimné, no postupne sa demaskuje ako manipulatívna hra s emóciami a očakávaniami publika. Inscenované modely správania sa stávajú základom na vytvorení hereckého prístupu k inscenácii, v ktorej sa prelína prirodzené s hraným, submisívne s dominantným. Príbeh je banálny a dôraz je kladený na diváka, ktorý je priamou súčasťou teatrálnych hry na vieru, sebaobetovanie a kolektívne šťastie. V réžii Kamila Bystrického hrajú Ivan Kubica a Tomáš Plánka. Divadelné predstavenie Komunál sa uskutoční vo štvrtok 10. mája

v kultúrnom centre Malý Berlín. Vstupné 5 €. Lístky v predpredaji sú na www.maxiticket.sk.

■ **Premietanie filmu Válek a diskusia s režisérom**

V máji má premiéru nový slovenský dokument o Miroslavovi Válkovi. Trnavčan Válek ostáva osobnosťou spätou s trnavským kultúrnym životom. Pozvanie na premietanie prijal režisér filmu Patrik Lančarič, ktorého sa v diskusii budete môcť opýtať všetko, čo vás zaujíma.

Básnik a politik Miroslav Válek (1927 – 1991) bol výraznou osobnosťou, ktorá v uplynulom storočí natoľko poznamenala slovenskú kultúru, že nevyrovnať sa s ňou by znamenalo ponechať bez reflexie jej nezanedbateľnú časť. Dodnes je považovaný za jednu z najrozporupnejších postáv slovenského kultúrneho a spoločenského prostredia, spojenú s mnohými legendami a kontroverziami. Tvorcovia filmu sa snažia pátrať po ich koreňoch. Významnú, priam determinujúcu úlohu v jeho životnom príbehu zohrala doba, ktorá poznamenala vývoj celej našej krajiny a osudy všetkých jej obyvateľov.

Premietanie filmu spojené s diskusiou sa začne v stredu 23. mája o 18. hodine v Malom Berlíne. Vstupenky v hodnote 3 € sa budú dať kúpiť na mieste pred začiatkom podujatia.

■ **Kladivo na čarodejnice a ich dopad na Uhorsko**

Druhá prednáška etnologičky Kataríny Nádaskovej. Tentoraz sa dozviete, aký bol rozdiel medzi vedmou a bosorkou a aj to, prečo bolo viac žien –bosoriek než mužov – bosorákov. Kto a prečo napísal Kladivo na čarodejnice a čo boli bosorácke sabaty? Prečo sa bosorky upaľovali a nestínali? Ako sa skúmajú v súčasnosti? Neobídeme ani históriu a genézu bosoriek či bosoráckych sabatov a ďalšie zaujímavé informácie o ich prenasledovaní.

Katarína Nádaská je jednou z najvýznamnejších etnologičiek na Slovensku. Venuje sa slovenskej ľudovej kultúre, náboženskej etnológii, etnomedicíne, ľudovej mágii, výročným zvykom, vizuálnej antropológii, muzeológii a kultúrnemu dedičstvu, dejinám kresťanstva na území Slovenska. Má za sebou množstvo vedeckých či vedecko-popularizačných publikácií. Podujatie sa uskutoční vo štvrtok 24. mája o 19. hodine v Malom Berlíne. Vstupné 2 €. Zraz bude tentoraz pri pranieri na Nádvorí, kde vám sprievodca Slavomír porozpráva niečo o bosorkách v Trnave.

■ **Nedeľa s rozprávkou**

Príjemné nedeľné popoludnie s rozprávkami vás v Malom Berlíne čaká 13. mája. Deň s rozprávkou, ktorý je určený rodinám a deťom od 6 rokov, spája téma knižnej a rozhlasovej rozprávky. Vstup na celý program je voľný, no tvorivé dielne sú kapacitne obmedzené.

Na návštevníkov čakajú dve predstavenia. O 13.15 h vystúpia študenti Divadelnej fakulty VŠMU s hrou Smolíček a Stratenko na návšteve v rozprávke a o 16.30 h zas divadlo Tuš zahrá príbeh o zvedavom klbku Guľko Bombuľko. Medzitým si deti môžu o 14.30 h oddýchnuť pri počúvaní či sledovaní rozprávok v programe Mimi, Líza a Trpaslíci na návšteve u Websterovcov.

Pre tie deti a rodičov, ktorí radšej trávia čas tvorivými aktivitami, sú pripravené tri tvorivé dielne. O 13.30 h spolu so zážitkovou dielňou Martiny Matlovičovej a Vladimíra Krála zabľúdime do nekonečného sveta rozprávok. Približne o hodinu ich vystrieda výtvarník a ilustrátor Bystrík Vančo, ktorý zas zavedie deti do sveta magických bytostí. O 16.00 h je na programe literárno-výtvarný workshop, na ktorom sa necháme inšpirovať rozprávkou Ľubomíra Feldeka o čarovných rybkách a rozprávkových snoch. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: zdroj KTC

Grand Prix Tyrnavia jubiluje

Prvý májový víkend bude v znamení dvadsiateho ročníka medzinárodného festivalu tanečného športu o Pohár primátora mesta Trnavy

V apríli 1999 sa v našom starobylom meste oprašovala tradícia voľakedajších obľúbených prehliadok spoločenského tanca. Ibaže priekopnícku atmosféru z odborárskeho kultúrneho domu Trnavských automobilových závodov na Ulici Jozefa Barčovského presťahovala hŕstka nadšencov pod strechu mestskej športovej haly. Nové podujatie dostalo názov Grand Prix Tyrnavia. Začiatky boli skromné. Pri premiére dokonca súťažili trnavské páry iba v kategórii neregistrovaných.

Chvíľu teda trvalo, kým sa odvážne zámery vyprofilovali do súčasnej podoby. Na víťazné stupne doteraz siahli rôzne vekové a výkonnostné skupiny zo všetkých častí Európy, no cestu do Trnavy si už napríklad našli aj hostia z Argentíny, Japonska, Juhoafrickej republiky či Nového Zélandu. Za povšimnutie stojí, že od samého zrodu GPT drží riaditeľskú taktovku známy odchovanec trnavskej tanečnej školy Miroslav Balún. Ako uviedol pre Novinky z radnice, veľmi sa teší, že v sezóne 2018 má česť už dvadsiaty raz stáť na čele vrcholného festivalu. S výraznou pomocou mestského magistrátu majú dvojdnové dianie pod palcom technickí realizátori z KTC, TTC a agentúry RTA.

„Pri sledovaní stúpajúceho počtu odtancovaných ročníkov si nezriedka uvedomím výnimočnosť tohto veľdiela z oblasti telesnej kultúry. Je akiste obdivuhodné, koľko úsilia už musel vynaložiť široký štáb spolupracovníkov. A samozrejme mi neraz preletí myslou rýchle plynutie času. Mám úprimnú radosť, keď sa festival podarilo natrvalo zapísať do kultúrneho života mesta Trnavy takýmto výrazným spôsobom. Naše dvojdnové podujatie si od deväťdesiateho deviateho roku získalo

Apríl 1999: M. Balún (vľavo, Karloveské tanečné centrum) a J. Lieskovský (Mesto Trnava), zakladateľa medzinárodného festivalu Grand Prix Tyrnavia.

dobré hodnotenie na Slovensku aj v zahraničí. Patrí medzi vrcholy populárneho spoločenského tanca v celom stredoeurópskom regióne,“ pokračoval lodivod a jeden zo zakladateľov GPT.

Ako ďalej uviedol, tanečné páry s radosťou súťažajú na trnavskej palubovke, no a medzinárodný rozhodcovský zbor si každoročne zasa pochvaľuje priateľskú atmosféru a prostredie fair play. Tiež teraz očakávajú v Trnave približne štyri stovky tanečných dvojíc z pätnástich krajín. Tak avizuje predbežná štartová listina. Elitní športovci v elegantnom oblečení budú opäť súperiť o body do sve-

tového rebríčka WDSF Open. Hodiny tréningovej driny pretavia do náročných zostáv v popoludňajších a večerných blokoch.

„Na dvadsiaty ročník sme však chceli priniesť nejakú atraktívnu novinku. To sa podarilo v podobe Európskeho pohára detí a juniorov, čo predstavuje najvyššiu súťaž pre mladú generáciu v rámci starého kontinentu. Som rád, že i takýmto spôsobom podporíme ďalšie napredovanie a spopularizovanie tanečného športu u mladej generácie v Trnave aj okolí,“ konštatoval šéf organizačného výboru. Víkendovú prehliadku detskej radosti, mladíckej elegancie

a súťažnej dynamiky dospelých ponúklo vlni 383 dvojíc (prvý deň 186, druhý 197). Na najvyšší post WDSF Open z chytľavej latinskoamerickéj nádielky vystúpil zaujímavý tandem. Víťazné šerpy si zo slovenského Ríma odniesol národnostne miešaný pár Tanabaz Tokgöz – Miroslava Ondrejková. Turecký tanečník sa prístáhoval pod Tatry koncom januára 2017 a v Trnave získal pôdiový triumf

pre svoju rodnú krajinu polmesiaca vedno s novou slovenskou partnerkou.

„Na parkete mestskej športovej haly uvidia priaznivci aj v 20. dejstve všetky vekové zastúpenia, od najmladších začiatovníkov až po seniorov. Výber toho najlepšieho sa predstavi v záverečných gala-programoch. Som presvedčený, že z nášho jubilejného festivalu športových a spoločenských tan-

cov si všetci odnesú tie najkrajšie zážitky,“ dodal M. Balún. Pohár primátora mesta Trnava v tanečnom športe teda pozve divákov do hľadiska MŠH na Rybníkovej v sobotu 5. a nedeľu 6. mája. Po oba víkendové dni zaplavia prvé kategórie súťažný parket už o desiatej hodine. Bodku za celodennými maratónmi štandardných a latinskoamerických tancov dajú finálové večery. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: Ján Melicher

Kritérium v historickom centre Trnavy

CK Olympik má na konte ďalšie vydarené preteky, tentoraz išlo o úvod tohtoročného Slovenského pohára v cestnej cyklistike

Zlatý hetrik Petra Sagana v majstrovstvách sveta pobláznil cyklistické Slovensko. Olympijskému športu na dvoch kolesách sa darí aj v našom meste. Hneď skraja minulého mesiaca dostali priestor dve pozvánky, prológ Trnavskej cyklistickej ligy v príjemnej lesnej scenérii na Kamennej ceste a kritérium Slovenského pohára v historickom centre nášho starobylého kráľovského mesta. Skúsení organizátori z CK Olympik, pod vedením Bohuslava Kujoviča a Kataríny Ďurkovej, zapísali do účastníckeho zoznamu pohárovej ouvertúry vyše 350 štartujúcich. Pricestovali z celej SR aj spoza hraníc. Navyše, na úvod takmer päťhodinového programu dali možnosť náborovému súťaženiu detí. Po najmenších adeptoch si vychutnali atmosféru mestského kritéria rekreační masovkári. Krajská mlad' zároveň súperila o medaily v rámci 12. župnej olympiády. Najväčšia pozornosť sa však ušla registrovaným cyklistom pohárového rozpisu. Vhodne zvolený kilometrový okruh ponúkol priaznivcom hlboký športový zážitok. Zo záplavy výsledkov uvedme aspoň hlavné kategórie. V oboch dominovali favorizované mená z kádra slovenskej reprezentácie. Medzi mužmi sa v plnej paráde predviedol sólo spôsobom Juraj Bellan. Člen banskobystrickej Dukly ušiel súperom už v treťom z tridsiatich kôl a s výraznou prevahou vyhral

Všetky kategórie cyklistického kritéria mali štart na Štefánikovej ulici.

úvodnú časť Slovenského pohára 2018. Víťazné libreto ženského zápolenia napísala takticky jazdiaca Alžbeta Bačíková z bratislavskej Dukly. Po nezabudnuteľnom zážitku z lanských dvoch etáp Okolo Slovenska teda dostali Trnavčania ďalšiu možnosť na bližšie zoznámenie sa s medzinárodnou cyklistikou v podmanivom prostredí Trojičného námestia a cez susedné ulice. O deň neskôr sa pretekárska komunita presunula do Suchej nad Parnou, kde Kujovičova partia z trnavského Olympiku držala liace 2. kola SP.

Výročná oslava úzkych galusiek v slovenskom Ríme aktuálne núka do pozornosti aj zmienku o výnimočnej udalosti spreď rovných tridsia-

tich rokov. Cez Trnavu totiž viedla 1. etapa 41. ročníka Pretekov mieru, v tom čase najvýznamnejšieho svetového podujatia amatérskych cyklistov. Úvodnej kapitole po západoslovenských cestách predchádzal bratislavský prológ s cieľom na Slavíne. O deň neskôr, 10. mája 1988, absolvoval pelotón 137 km z Bratislavy do Levíc. V našom meste bola pri Merkure rýchlostná prémie. V tom roku k nám zavítali šesťčlenné reprezentačné výbery z dvadsiatich krajín. V celoštátnej súťaži o najkrajšie prijatie skončila Trnava na cennom treťom mieste. Plným právom, veď hustý divácky špalier lemoval pri prejazde pelotónu PM celú trasu od Ružindolskej po Bučiansku cestu. ■

(jls)

Šport v skratke

■ **PRVENSTVO DO BRATISLAVY** – Prologom po asfaltovom chodníku Kamennej cesty sa začal 24. ročník Trnavskej cyklistickej ligy. Má dvadsať častí a záverečná dostane zelenú v sobotu 8. septembra na Malženickej ceste. Úvodný diel TCL-ky vyhral Bratislavčan Matúš Padyšák (Cycling Academy). Trať dlhá 2 799 metrov absolvoval za 3:55,48 min (priemerná rýchlosť 42,80 km/h). Na druhú priečku odsunul obhajcu prvenstva Martina Chrena (3:57,39). Talentovaný odchovanec trnavského Olympiku prestúpil v novej sezóne do Spartaka Tlmače. Tretí najrýchlejší čas dosiahol víťazov tímový kolega Matej Pilka (4:04,66). Štvrté miesto celkového poradia obsadil Roman Bachratý zo Zelenča (4:07,76), zároveň najlepší vo výkonnostnej B-kategórii. Minuloročný štart v prologu si zopakoval aj primátor mesta Trnava Peter Bročka. Prvý muž trnavskej radnice prevzal záštitu nad celým seriálom TCL 2018. Tento mesiac sa jazdia štyri časti – v stredu druhého, deviateho, šestnásteho a dvadsiateho tretieho mája.

■ BEŽECKÉ OCENENIA –

V rámci celoslovenskej konferencie a spoločenského večera Running Gala v Bratislave dostalo priestor aj odovzdávanie výročných cien pre laureátov za rok 2017. Slovenský atletický zväz pri tejto príležitosti odmenil troch činovníkov za celoživotné pôsobenie v bežeckom hnutí. Išlo o kategóriu Organizátor – rozhodca – dobrovoľník. Ocenenie udelili Štefanovi Daňovi (Košice), Petrovi Blahovi (Bratislava) a Jaroslavovi Lieskovskému (Trnava).

■ TRIDSAŤ ROKOV

OD PREMIÉRY – Prvý medzinárodný futbal A-mužstiev sledovali trnavskí priaznivci 27. apríla 1988, teda pred tridsiatimi rokmi. Stret-

nutie ČSSR – ZSSR sa skončilo 1:1. Našu reprezentáciu viedol Jozef Vengloš. Vo vypredanom štadióne spartakovského štadióna sa tiesnilo vyše 20-tisíc divákov. Bola medzi nimi aj hviezda brankárska dvojica Imrich Stacho a jeho veľký priateľ Lev Jašin. Populárny Trnavčan s prezývkou Capan si v to sviatočné popoludnie oprášil spomienky na 6. september 1959, keď v Moskve odchytal za Československo oficiálny medzinárodný zápas, v ktorom zborná komanda

covalo. Všetkým aktérom zostalo na pamiatku štartové číslo 75 s podpisom oslávenca. Navyše si v účastníckej tombole vyžrebovali jednu z vecných cien, ktoré vybral J. Pinter zo svojej bohatej zbierky. Džongingu sa aktívne začal venovať až ako 66-ročný, predtým jazdil motocyklové preteky.

■ HĽADAJÚ NOVÝCH ZÁUJEMCOV

– Lakros je prastará indiánska hra. V Trnave sa jej venuje tím Sabers (v preklade

Momentka zo zápasu lakrosovej ligy Trnava Sabers – Zvolen Punishers (5:12). Foto: Marián Bartoš

zvíťazila 3:1. Mimochodom, pred Trnavou boli dejiskami futbalových konfrontácií na medzinárodnej scéne iba tri slovenské mestá (Bratislava, Košice, Nitra).

■ ROVNAKÉ ŠTARTOVÉ ČÍSLO

– Ešte jedno výnimočné výročie z mája osemdesiateho ôsmeho roku sa núka do pozornosti. Klub rekreačného behu pripravil originálnu oslavu sedemdesiatych piatich narodenín svojho najstaršieho člena, Trnavčana Jána Pintera (* 2. 5. 1913 – † 14. 5. 1997). Sedemdesiatpäť pozvaných bežcov a bežkyň absolvovalo v Kamenom Mlyne manifestačných 7,5 km. Poradie sa totiž nevyhodno-

šable). Na Slovensku aktuálne prebieha lakrosová liga za účasti štyroch klubov. Dejiskom úvodného dvojzápasu SLL bol umelý trávnik Lokomotívy. V prvom stretnutí nestačili domáci na umenie Zvolenčanov (5:12). Ďalší súboj, už pod umelým osvetlením, bol v réžii prievádzskych lakrosárov, ktorí deklasovali Skalíččanov 21:3. Čierno-zelený kolektív Trnavčanov, majúci svoje hlavné tréningové centrum v SOŠ obchodu a služieb na Lomonosovovej ulici, prešiel pred novou sezónou veľkou hráčskou obmenou. Podľa slov Radovana Urbana, do svojich radov prijímú ďalších záujemcov nad pätnásť rokov. ■

Gorazd Kollárik

Mladá trnavská šachová nádej, ktorá dokáže vyhrať už aj nad veľmajstrom

Pravdepodobne zdedil šachové gény po svojom otcovi, ale v šachových úspechoch ho už prekonal, hoci má len 18 rokov. Veľa svojho voľného času venuje štúdiu šachovej literatúry. Splnil už prvú normu z troch pre udelenie titulu medzinárodného šachového majstra. Je študentom Arcibiskupského gymnázia v Trnave. Plánuje ďalej študovať informatiku alebo matematiku a fyziku. Okrem šachu rád hráva futbal, tenis a stolný tenis. Mladý trnavský šachista sa volá Martin Jablonický (* 16. 3. 1999).

■ Kto ťa naučil hrať šach a koľko si mal vtedy rokov?

– Šach ma naučil hrať otec. Ani neviem presne kedy, ale zdá sa mi, že som mal vtedy asi osem rokov.

■ Čím ťa priťahuje kráľovská hra?

– Šach ma veľmi baví, to v prvom rade. Ďalej mi umožňuje cestovať po celom svete na turnaje a spoznávať nových ľudí. Tiež mi veľmi pomáha aj v praktickom živote.

■ Ktoré svoje šachové úspechy považuješ za najvýznamnejšie?

– Pre mňa asi najlepší výsledok bol na majstrovstvách Európy 2016 jednotlivcov do 18 rokov, kde som skončil na 31. mieste z asi 200 hráčov. Tam som porazil aj majstra sveta do 16 rokov Haika Martyrosiana, ktorý má aktuálne rating niečo pod 2 600 bodov, čo je úroveň silného veľmajstra. Bol som majster Slovenska 2016 jednotlivcov stredných škôl, na MSR 2016 mládeže v klasickom šachu som skončil na 3. mieste do 18 rokov a do 20 rokov na 2. mieste na MSR 2016 mládeže v rapid šachu a na dorasteneckej lige MSR 2016 mládeže družstiev sme skončili s tímom ŠK Komplet Modranka na 1. mieste. Ďalej 1. miesto na Majstrovstvách Maďarska 2017 tímov do 18 rokov za družstvo Génus Tata-Naszály, kde som dosiahol veľmi dobrý výsledok: zo siedmich partíí 5 výhier a 2 remízy na 2. šachovnici.

■ Riešil si niekedy šachové problémy z novin a časopisov? Hral si šach aj korešpondenčne?

– Riešil som diagramy, napríklad z odborného časopisu Česko-slovenský šach. Korešpondenčne nehrávam, pretože v dnešnej

dobe je to len súboj šachových počítačov.

■ Koľko hodín denne venuješ šachu a akým spôsobom trénuješ?

– Nevieťm povedať presne, koľko denne trénujem. Sú dni, keď aj 6 – 8 hodín denne, a sú dni, keď len 10 minút denne, ale deň bez šachu nemám skoro nikdy. Väčšinou pred turnajmi trénujem viac. Spôsob tréningu je rôzny: Riešenie taktických a strategických diagramov – taktické diagramy sú úlohy, kde treba nájsť motív a presne spočítať kombináciu, sú to úlohy na prepočet variantov a strategické diagramy sú úlohy, kde treba nájsť plán, napríklad ako môžem vylepšiť túto figúru, na ktorom poli by stála najlepšie atď., štúdium otvorení a koncoviek.

■ Aký je tvoj názor na zaradenie šachu do škôl ako povinný alebo nepovinný predmet?

– Je to dobrý nápad, lebo sa dokázalo podľa viacerých štúdií, že

šach je veľmi prospešný aj pre praktický život a takisto aj v škole pomáha pri rôznych predmetoch, pretože zlepšuje koncentráciu, logiku, učí plánovať a predvídať, zvyšuje kreativitu, učí nás vedieť prijať prehru, resp. neúspech, zlepšuje pamäť, zvyšuje schopnosť riešiť problémy atď. Šach ako povinný predmet v škole funguje napr. v Arménsku, kde prioritným cieľom nie je vychovať šachových veľmajstrov, ale inteligentných a vzdelaných ľudí. Na Slovensku štartuje niečo podobné – Projekt MDH (Matematické didaktické hry).

■ Dokážeš zladit' svoje školské povinnosti s účasťou na šachových turnajoch?

– Aktuálne mám v škole individuálny plán, čiže s týmto nemám žiadny problém.

■ V čom vidíš príčinu tvojich šachových úspechov? Je v tom len tvoj talent alebo aj usilovná práca nad šachovnicou?

– Myslím si, že omnoho viac zaváži práca nad šachovnicou ako talent, ale ťažko povedať. Možno niekto, keby trénoval tak veľa ako ja, bol by omnoho slabší hráč, alebo naopak, omnoho silnejší hráč, v tom je dôležitý talent.

■ Aké sú tvoje šachové plány do budúcnosti?

– Krátkodobé ciele sú do konca strednej školy dosiahnuť titul medzinárodného majstra a vyhrať MSR 2017 mládeže v klasickom i rapid šachu, ale keď sa to nepodarí, tak sa nič nestane. Dlhodobý cieľ je dosiahnuť titul medzinárodného veľmajstra, čo je najvyšší šachový titul, ale to je ešte ďaleko. ■

GK

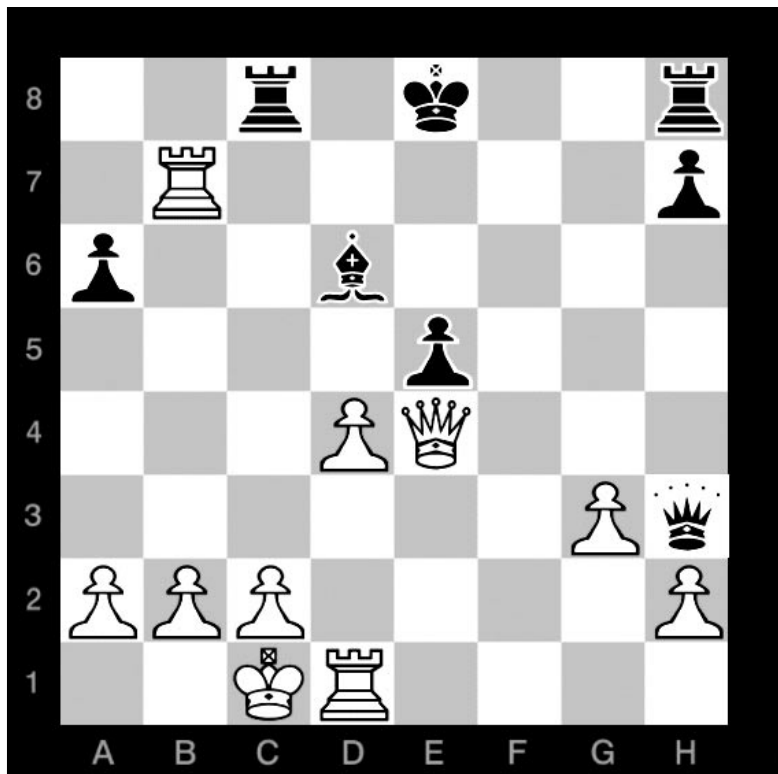
Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Stredná hra v šachovej partii: Fischer – Matulovič, Belehrad 1970, Postavenie po ťahu 22.0-0-0 (10 – 8)

Kráľovská hra sa ešte začiatkom 19. storočia hrala bez merania času.

Prečo? Z jednoduchej príčiny, lebo šachové hodiny ešte neboli vyrobené. Preto šachová partia niekedy trvala aj niekoľko dní. Časomiera sa vraj prvýkrát objavila 1. júna 1862 na šachovom turnaji v Londýne s tempom hry dve hodiny na dvadsať ťahov. Podľa MEŠ (Malá encyklopédia šachu, Praha – Olympia 1989) sa tak stalo o päť rokov neskôr na turnaji v Paríži. Prvé šachové hodiny boli mechanické. Po stlačení páčky sa jedny zastavili a druhé spustili. Dnes sa už používajú elektronické, ktoré umožňujú pridávať sekundy navyše za každý vykonaný ťah. Tak nemôže hráč prehrať na čas, ak má matujúcu figúru a dostatočne rýchlo ťahá. Hrajú sa partie alebo aj turnaje so skráteným časom, napr. päť minút pre každého hráča. Tak to bolo aj v Belehrade r. 1970, kde sa po skončení stretnutia ZSSR vs. Svet odohral bleskový šachový turnaj s účasťou najlepších svetových hráčov vrátane americkej megahviezdy Roberta Fischera.

Proti Milanovi Matulovičovi (* 1935 – †2013) z Juhooslávie hral s bielymi figúrami. Rozohrali ostrý variant v Španielskej hre – Janischov gambit (C63). Po ťahoch: 1.e4 e5 2.Jf3 Jc6 3.Sb5 f5 4.Jc3 (4.d4 f:e4 5.S:c6 d:c6 6.J:e5 Sf5 7.0-0 Sd6 8.Dh5+ g6 9.De2 Dh4 10.Jc3 Jf6 11.f3 S:e5 12.d:e5 e:f3 13.V:f3 Dd4+ 14.Kh1?! J. Polgárová vs. Ivančuk, Dortmund 1997, 14.Df2!? D:f2+ 15.V:f2 Jd7 16.Sg5 0-0 17.Ve1; 4.d3 f:e4 5.d:e4 Jf6 6.0-0 Sc5!?! 7.S:c6 b:c6 8.J:e5 0-0 9.Sg5 De8 10.S:f6 V:f6 11.Jd3 Sd4 12.Jd2 Sa6 13.Vab1 d6 14.c4 c5 15.b4 Df7 16.Kh1?! Anand vs. Radžabov, Linares 2008, 16.b:c5!?! d:c5 17.Da4; 4.e:f5?! e4 5.De2 De7 6.S:c6 d:c6 7.Jd4 De5 8.Je6 S:e6 9.f:e6 Sd6 10.d3 Jf6 11.Jd2 0-0 12.J:e4 D:e6 13.J:d6 D:e2+ 14.K:e2 c:d6 15.Se3 Vae8 16.Kd2 c5, 10. - e:d3 11.c:d3 Je7 12.D:e5 S:e5 13.Jd2 0-0 14.Jc4 Sf6 15.Se3 V:d3 16.Ke2 Vd5

17.S:a7 Jg6 18.Vhe1 b5 19.Je3 Vd6 20.Vad1 S:b2 21.V:d6 c:d6 22.Jf5 Kc7 atd.) 4. - f:e4 5.J:e4 d5 (5. - Jf6!?! 6.J:f6+ D:f6 (6. - g:f6 7.d4! d6 8.a4 a6 9.Se2 Je7 10.Jh4 c6 11.Sh5+ Kd7 12.d:e5 f:e5 13.c4+/-) 7.De2 Se7 8.S:c6 d:c6 9.J:e5 Sf5 10.0-0 0-0 11.d4 Sd6 12.c3 Se6 13.f4 Vae8 14.Se3 Df5 15.b3 a5 16.Vae1 a4 17.c4 a:b3 18.a:b3 h5 19.h3 Dh7 = Kramnik vs. Radžabov, Monako 2007, 5. - Se7 6.d4 e:d4 7.0-0 Jf6 8.J:f6+ S:f6 9.Ve1+ Je7 10.Jg5 0-0 11.J:h7 K:h7 12.Dh5+ Kg8 13.Sd3 Ve8 14.g4 d6 15.g5 Se5 16.Sh7+ Kf8 17.Df3+ +/- Trifunovič vs. Kostič, Rog. Slatina 1937)) 6.J:e5 (6.Jg3 Sg4 7.h3 S:f3 8.D:f3 Jf6 9.0-0 Sd6, Karpov vs. Lautier, Ubeda 1994, 9. - Dd6!) 6. - d:e4 7.J:c6 Dg5 (7. - Dd5 8.c4 Dd6 9.Dh5+ g6 10.De5+ D:e5 11.J:e5+ c6 12.Sa4 Se6 13.d4 e:d3 14.Sg5 Sg7 15.0-0-0 S:e5 16.Vhe1 h6?! +/- Timman vs. Piket, Wijk an Zee 1995, 16. - Kf7! 17.V:e5 S:c4) 8.De2 Jf6 9.f4 D:f4 10.d4 (10.Je5+

c6 11.d4 Dh4+ 12.g3 Dh3 13.Sc4 Se6 14.Sf4 Vd8 15.0-0-0 Sd6 16.Sg5 Df5 17.S:f6 g:f6?! +/- Bologan vs. Chandler, Nemecko 1994, 17. - D:f6 18.D:e4 0-0) 10. - Dh4+ 11.g3 Dh3 12.Sg5 a6 13.Sa4 Sd7 14.S:f6 g:f6 15.D:e4 Kf7 16.Je5+ f:e5 17.Vf1+ Ke7 18.S:d7 K:d7 19.Vf7+ Ke8 20.V:c7 Sd6 21.V:b7 Vc8 22.0-0-0 dospela partia do pozície na diagrame, kde čierny padol do pripravenej pasce v podobe otráveného bieleného pešáka: 22. - D:h2? a po desiatich ťahoch dostal mat: 23.d:e5 Se7 24.V:e7+ K:e7 25.Db7+ Ke6 26.Dd7+ K:e5 27.Dd5+ Kf8 28.Vf1+ Kg6 29.De6+ Kg5 30.Vf5+ Kg4 31.Vf4+ K:g3 32.Dg4 X. Mohol hrať čierny v 22. ťahu lepšie? Otázkou kladieme našim čitateľom – riešiteľom. Americký veľmajster vyhral nielen túto partiu, ale ešte aj ďalšie, a tak sa stal neoficiálnym majstrom sveta v bleskovej hre, keď druhého Michaila Taľa (* 1936 – †1992) predbehol o 4,5 bodu!

Začiatkom tohto roka uplynulo 75 rokov od narodenia a 10 rokov od úmrtia legendárneho amerického veľmajstra a 11. majstra sveta Roberta Jamesa Fischera (*9. 3. 1943 – †17. 1. 2008), ktorý sa stal populárnym nielen svojimi víťazstvami na šachovnici, ale aj extravagantnými požiadavkami i výstrelkami na turnajoch a hlavne počas súboja o šachovú korunu s Borisom Spasským (*30. 1. 1937) v Reykjavíku na Islande r. 1972. Dožil sa toľko rokov, koľko je políčok na šachovnici. Iste to bude len náhoda a netreba v tom hľadať žiadnu symboliku. Pochovaný je na malom cintoríne v skromnom hrobe na Islande, teda na sopečnom ostrove, kde sa skončila aj jeho krátka, ale úspešná šachová kariéra. Celý šachový svet doteraz banuje, že v nej nepokračoval ďalej a neobhajoval svoj titul v r. 1975 proti Anatolijovi Karpovovi

(*1951), ktorý sa na duel dôkladne pripravoval a tešil spolu so šachistami celého sveta, ale nakoniec zbytočne. Spoločne s Bobbym, ako ho familiárne oslovovali, máme len toľko, že tak ako sa on zaslúžil o veľkú popularitu šachu vo svete, tak sa i my snažíme s našou skromnou šachovou rubrikou o to isté aspoň v krajskom meste a jeho blízkom okolí prostredníctvom mesačníka o živote a kultúre v Trnave alebo s pomocou webovej stránky aj ďalej.

Riešenie koncovky z partie

Franzen vs. Plachetka: 41. – Jd4 42.Jd6+ Ke7 43.S:d5 e:d5 (43. – K: d6 44.Sb7 Jb5 45.S:a6 Kc6 46.Sa5 Jc3 47.a3 Sd4+ 48.Kf1 Kd6 49.Sb4+ Kc7 50.f4 Jd5 51.Sf8 h5 52.Ke2 h4 53.Kf3 h:g3 54.h:g3 +/-) 44.Jb7 Je6 45.Ke2 Sd4 46.S:d4 J:d4+ 47.Ke3 Je6 48.Ja5 d4+ 49.Kd3 Kd6 50.Kc4 h5 51.f4 h4 52.Jb3 d3 53.K:d3 Kd5

54.a4 h:g3 55.h:g3 Jg7 56.Jd2 Je6 57.Kc3 a5 58.Jb3 Ke4 59.Kc4 Kf3 60.Kd5 Jg7 61.Ke5 +-; 41. – Sd4+ 42.S:d4 J:d4 43.Je5+ Kf6 44.Jd7+ Ke7 45.S:d5 K:d7 46.Sc4 a5 47.f4 Kd6 48.Ke3 Jc2+ 49.Kd2 Jb4 50.a3 Jd5 51.Kd3 Je7 52.Sa6 Kc5 53.Sb7 Kb6 54.Sf3 Kc5 55.Sd1 Jc6 56.Sa4 Jd4 57.h3 Kd5 58.Se8 e5 59.Sf7+ Kd6 60.Sg8 h6 61.g4 f:g4 62.h:g4 Jf3 63.Ke4 Jd2+ 64.Kd3 Jf3 65.Ke4 Jd2+ 66.Kd3 Jf3 =, 41. – Jd4 42.f4 J: b3 43.a:b3 Ke7 44.Ke3 Kd7 45.Kd3 Se4+ 46.Kd2 Kc6 47.Se3 Sd5 48.Kc2 Kb5 49.Je5 Se7 50.Sd4 Sd6 51.Jd7 Kb4 52.Kb2 h6 53.Sc3+ Kb5 =/+ Pravdepodobne by sa bola hra oboch duelantov skončila podaním si rúk na znak zmieru, ak by niektorý z nich neurobil hrubú chybu, lebo iné je robiť analýzu partie v domácom pokoji a iné v turnajovej sále s obmedzeným časom na premýšľanie. ■

Jaroslav Lieskovský, foto: František Uhrovič

Po extralige na 10. svetový tenis žien

V areáli TC Empire sa rozhodne aj o medzinárodných majsterkách Slovenska 2018

Máj v Trnave je každoročne o atraktívnom tenise. Po trojkolovej extralige mužských a ženských tímov si milovníci vrcholového športu s raketou môžu dosýta vychutnať atmosféru medzinárodných majstrovstiev SR 2018 pre nežné pohlavie. Na extraligovej antuke sa v ostatných sezónach súperia o tímové tituly koncom apríla a začiatkom mája. Systémom k. o. aktuálne zápolí po osem elitných družstiev od 30. 4. do 4. 5. a oba kolektívy TC Empire majú i teraz vysoké ambície. Vlni získali trnavské ženy zlaté medaily, kým mužom z malého Ríma pripadla po záverečnom zvození strieborná priečka. Na extraligové konfrontácie nadviaže 10. ročník kvalitného medzinárodného turnaja z okruhu ITF. Tiež popredné svetové tenistky zavítajú od 12. do 20. mája do najmodernejšieho tenisového areálu na Slovensku. Úvodný víkend bude vyhradený pre singlovú kvalifikáciu. Trnavskí priaznivci tu

môžu sledovať deväťdňový turnaj bezplatne. Empire Slovak Open 2018 má štvrtý raz za sebou dotáciu 100-tisíc dolárov. Entuziazmus tenisovej partie okolo Miroslava Hlavnu je naozaj obdivuhodný. Zo skromných začiatkov (2009) sa vyprofiloval v lokalite Na rybníku vrcholný turnajový festival domácich i zahraničných tenistiek v rámci SR. Vlni naň prišli aktérky z dvadsiatich piatich krajín celého sveta. Účastníčky to bol doteraz najvyšší počet štátov. Enormný záujem avizuje aj desiatka kapitola. Hoci v čase uzávierky tohto čísla Noviniek z radnice ešte nebol známy kompletný menoslov jubilejnej edície, predbežné prihlášky aj tentoraz signalizovali príchod viacerých popredných hráčok z prvej stovky svetového rebríčka WTA. Na trnavských kurtoch si otestujú formu krátko pred chýrnym francúzskym grandslamom Roland Garros. Pre osvieženie pamäti uvedme, že v minuloročnom finále trnavskej

dvojhry uspela iba sedemnásťročná reprezentantka ČR Markéta Vondroušová (* 28. 6. 1999). Ľavoruká, 172 cm vysoká rodáčka zo západočeského Sokolova hrala v našom meste tretí rok. V rozhodujúcom súboji, dvojsetovom, zostala na jej rakete o osem rokov staršia Paraguajčanka Verónica Cepedeová Roygová. Víťazné ceny vo štvorhre si z Empire Slovak Open odniesol popredný brátský tandem Heather Watsonová – Naomi Brodiová. Skôr menovaná športovkyňa opatruje vo vitríne aj pohár za prvenstvo v mixe grandslamového Wimbledonu 2016. Na Ostrovoch triumfovala po boku Fína Kontinena. Za kratší koniec finálového povrazu naposledy ťahala v Trnave skúsená Renata Voráčová z moravského Zlína, trojnásobná premiantka trnavskej štvorhry (2011, 2012, 2013). Pred rokom bola jej partnerkou na zápasoslovenskej antuke deblová špecialistka Chia-Jung Chuang z exotického Taiwanu. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

BUDOVA NA MÚZEJNOM NÁM. 3
 tel. 033/55 12 913, 033/55 12 911,
 e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk, info:
 www.zsmuzeum.sk

Expozície

Príroda Malých Karpát, Sakrálna pamiatka, Ľudová hrnčína, Kampa-nologická expozícia, Archeologická expozícia, História Trnavy, Gotická Trnava, Krása zašlých čias, Orató-rium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti špor-tu TTSK, Klarisky v Trnave, Ľudový textil trnavského regiónu a História a súčasnosť dobrovoľného hasič-stva v TTSK

Výstavy.....

■ **TRNAVSKÝ OBJEKTÍV 2018**
 Výstava 48. ročníka súťaže nepro-fesionálnych fotografov okresov Trnava, Piešťany a Hlohovec do 21. mája 2018

■ **MINERÁLY SVETA**
 geologická výstava doplnená foto-grafiami do konca februára 2019

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Predmet z archeologickej zbierky ZsM

SPOLUPRÁCA S NÁVŠTEVNÍKMI**■ CYKLUS PREDNÁŠOK NA OBJEDNANIE**

Minerály sveta – komentovaný sprievod mineralogickou výstavou RNDr. Miroslava Hornáčka (na objednávku)

■ HOLLÉHO PAMÄTNÍK

okresné kolo Trnava: 10. a 11. apríla regionálne kolo: 17. apríla Podujatie organizované Trnavským osvetovým strediskom

■ KVÍZ O MÚZEU – vedomost-ný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ

Sprievodné podujatie k návšteve expozícií a výstav ZsM Kvíz rozširuje informácie o činnosti múzea ako pamäťovej inštitúcie V cene vstupného do múzea – na požiadanie

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

LETNÁ SEZÓNA: 1. 3. – 31. 10.

OTVÁRACIE HODINY:

V pondelok zatvorené

Ut – pia: 8.30 – 12.30 h – na ob-jednanie

13.00 – 14.30 h – prítomný lektor
 Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 náv-števnikov

Expozície

Príroda Malých Karpát, Sakrálna pamiatka, Ľudová hrnčína, Kampa-nologická expozícia, Archeologická expozícia, História Trnavy, Gotická Trnava, Krása zašlých čias, Orató-rium, Štefan Cyril Parrák – pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti špor-tu TTSK, Klarisky v Trnave, Ľudový textil trnavského regiónu a História a súčasnosť dobrovoľného hasič-stva v TTSK

Expozície**■ DOTKNI SA HLINY**

Expozícia z dejín tehly a tehliarstva trnavského regiónu

Vernisáž v sobotu 19. mája 2018 o 19.00 h

■ TRNAVSKÝ OBJEKTÍV 2018

Výstava 48. ročníka súťaže nepro-fesionálnych fotografov okresov Trnava, Piešťany a Hlohovec do 21. mája 2018

■ MINERÁLY SVETA

geologická výstava doplnená foto-grafiami do konca februára 2019

ZBIERKOVÝ PREDMET MESIACA

Z nových akvizícií múzea: Faksi-mile privilegálnej listiny Belu IV. Trnave

PODUJATIA**■ 19. mája od 17.00 do 22.00 h NOC V MÚZEU**

19.00 – otvorenie expozície Dotkni sa hlíny z dejín tehly a tehliarstva trnavského regiónu
 20.30 – prednáška z dejín tehly a tehliarstva

SPOLUPRÁCA S NÁVŠTEVNÍKMI**■ CYKLUS PREDNÁŠOK NA OBJEDNANIE**

Minerály sveta – komentovaný sprievod mineralogickou výstavou RNDr. Miroslava Hornáčka (na objednávku)

■ KVÍZ O MÚZEU – vedomost-ný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ

Sprievodné podujatie k návšteve expozícií a výstav ZsM Kvíz rozširuje informácie o činnosti múzea ako pamäťovej inštitúcie V cene vstupného do múzea – na požiadanie

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

LETNÁ SEZÓNA: 1. 3. – 31. 10.

OTVÁRACIE HODINY:

V pondelok zatvorené

Ut – pia: 8.30 – 12.30 h – na ob-jednanie

13.00 – 14.30 h – prítomný lektor
 Víkend: 11.00 – 17.00 h pre vopred objednané skupiny nad 10 náv-števnikov

EXPOZÍCIE:

Pamätná izba Mikuláša Schneidera Trnavského, Dvorana slávy dobra, S láskou za pravdu – expozícia z cirkevných dejín Trnavy

Výstavy.....**■ KAROL ELBERT – SKROMNÝ LYRIK SWINGU**

Dokumentárna výstava o živote s diele hudobného skladateľa v spo-lupráci s Hudobným múzeom SNM Sprístupnená od 4. mája 2018 do 10. januára 2019

POZNÁTE HUDOBNÉ NÁSTROJE?

výstava zo zbierok ZsM do 31. 12. 2018

PODUJATIA**PROGRAM SPOLUPRÁCE SO ŠKOLOU****■ MIKULÁŠ SCHNEIDER TR-NAVSKÝ – vedomostný kvíz pre žiakov II. stupňa ZŠ**

Sprievodný program k expozícii o

živote a diele hudobného skladateľa Mikuláša Schneidera Trnavského Kvíz nasleduje po absolvovaní sprievodného slova v expozícii

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10,
tel. č. 033 / 5514421
LETNÁ SEZÓNA od 1. 3. do 31. 10.
Otváracie hodiny
V pondelok je zatvorené
Ut. – Pia: 8.30 – 12.30 h – prítomný lektor
13.00 – 15.00 – na objednanie
So. – Ne.: 11.00 – 17.00 h pre voľne pred objednané skupiny nad 10 návštevníkov

EXPOZÍCIA WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

Výstavy.....

■ **ZACHRÁNENÉ POKLADY**
zreštaurované historické tlače z fondov ZsM
do 25. 3. 2019

SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!

Výstava k 250. výročiu narodenia A. Bernoláka
do 31. 12. 2018

PODUJATIA

■ **16. 5. o 18.00 v Múzeu knižnej kultúry
NOC LITERATÚRY**

Jan Kalfař: Kosmonaut z Čech
Číta: Tomáš Mosný – herec Divadla Jána Palárika v Trnave
V spolupráci s Knižnicou Juraja Fándlyho

■ **19. mája od 17.00 do 19.00 h
NOC V MÚZEU**

17.00 h komentovaný sprievod výstavou Zachránené poklady
17.00 – 18.30 h výtvarná dielňa: záložka do knihy – nakresli si iniciálu

■ **PROGRAM SPOLUPRÁCE
SO ŠKOLOU**

Knižné iniciály – tvorivé dielne pre 1. stupeň ZŠ, kreslenie farebných iniciál podľa vzoru
Program pre 2. stupeň ZŠ: čítanie z kníh Antoine de Saint-Exupéry – Malý princ, Richard Bach – Čajka Jonathan Livingston

GALÉRIA J. KONIARKA

tel.: +421 33 55 11 659
imfobjk., www.gjk.sk

Kopplova vila

■ **17. mája o 18.00 h
TOTAL ROMANTIC**

Vernisáž výstavy prezentujúcej niekoľko prístupov súčasnej imaginácie v tvorbe súčasných maliarov. Mala by artikulovať osobitosť, prežívanie, autenticitu, vlastný prístup, autorskú originalitu a zároveň osamelosť v tomto maliarskom vytrvalom úsilí. Vystavujú: J. Farmanová, V. Holcová, S. Krivošíková, M. Machatová, V. Rónaiová, V. Šramatová.

Kurátorka: Ivana Moncoľová
Trvanie výstavy: do 29. 7. 2018

■ **Lenka Vilhelmová:
HLAVA HMATALELNÁ**

Autorský výstavný projekt Lenky Vilhelmovej ponúka prierez tvorbou od roku 1998 po súčasnosť. Ústredným motívom je ľudská hlava, ktorá je prezentovaná ako nadčasový vizuálny objekt a súčasne symbol subjektívnej reflexie stavu mysle, pamäte, pocitov a intuície

Kurátorka: PhDr. Vilma Hubáčková
Trvanie výstavy: do 9. 5. 2018

■ **AKVIZÍCIE 2017**

GJK v roku 2017 nadobudla do zbierok aj diela, ktoré boli podporené z verejných zdrojov Fondom na podporu umenia: Miloš Balgavý ml. – Zem, Martin Kochan – Superkompozícia – zatepľovanie, Palo Macho a Ivan Csudai – Irónia imaginácie

Koncepcia: Filip Krutek
do 29. 7. 2018

■ **Sochár JÁN KONIAREK
(1878 – 1952)**

Zakladateľ moderného slovenského sochárstva – stála expozícia jeho tvorby

■ **KLENOTY DOMOVA – výber diel zo slovenského výtvarného umenia 20. storočia**

■ **GALÉRIA PORTRÉTOV – výber diel z kolekcie portrétno žánru reprezentujúcich vývoj portrétno maliarstva od konca**

18. storočia po súčasnosť zo zbierok GJK

Synagóga – Centrum súčasného umenia

■ **10. mája o 18.00 h
Marcin Berdyszak: SHADOW OF TIME**

Vernisáž site-specific inštalácie známeho poľského sochára. Výstava ako umelecká intervencia do priestoru. S využitím symboliky artefaktov a posolstva znakov. Kurátori: Roman Popelár a Peter Molari
Trvanie výstavy: 22. 7. 2018

AKCIE / AKTIVITY.....

■ **2. mája o 18.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia
Osobnosti Trnavy: AKO SA RODÍ POSLANIE**

100. rokov od narodenia Alfréda Wetzlera

Literárno-hudobné podujatie venované jubileu Alfréda Wetzlera (Jozefa Lánika) trnavského rodáka, spisovateľa a jedného z dvoch väzňov, ktorému sa podarilo ujsť z koncentračného tábora, po odkryje historické zlomy, motívy tvorby a jej odkaz. Na podujatí vystúpi slovenský básnik, spisovateľ a prekladateľ Milan Richter, historik Ivan Kamenec, skladateľka a speváčka Jana Andevska a Felicitas.

Podujatie pripravili Mesto Trnava, Knižnica Juraja Fándlyho, Galéria Jána Koniarka, Klub priateľov Trnavy, Spolok slovenských spisovateľov, Slovak PEN centrum. Vstup voľný

■ **19. mája od 13.00 do 23.00 h
NOC MÚZEÍ A GALÉRIÍ**

Deň otvorených dverí v rámci Medzinárodného dňa múzeí a galérií Kopplova vila, Galéria Jána Koniarka, Zelený krížek 3
Synagóga – Centrum súčasného umenia, Halenárska 2
Vstup voľný

■ **ART Laboratórium 2018**

Tvorivé dielne a výtvarná tvorba k aktuálnym výstavám pre MŠ, ZŠ, SŠ podľa záujmu škôl

KNÍŽNICA J. FÁNDLYHO

Rázusova 1, www.kniznicatrnava.sk,
kniznica@kniznicatrnava.sk, zákazníc-
ka linka: 033/55 13 896

■ 2. mája o 18.00 h v Synagóge – Centre súčasného umenia

AKO SA RODÍ POSLANIE

100 rokov od narodenia Alfréda Wetzlera. Hostia: Milan Richter, Ivan Kamenec. Hudba: Jana Andevska

Hlavný partner projektu: Fond na podporu umenia

■ 4. mája o 17.00 h v čitárni POETICKÝ VEČER S BEÁTOU VARGOVOU KURACINOVOU

Podujatie v rámci Fóra humoristov. Účinkujú: recitátorka Zlatica Kazimírová, hudba: Hlboká plytčina Hlavný partner projektu: Fond na podporu umenia

■ 9. – 11. mája

na Trojičnom námestí MALICKÍ A MAMIČKY

Stretnutie s mamičkami a ich deťmi na na Májovom kvete

■ 10. mája o 17.00 h v čitárni ZABITE EDVARDA BENEŠA

Prednáška českého novinára a spisovateľa Stanislava Motla. V spolupráci s Českým spolkom v trnavskom regióne

■ 15. mája o 14.00 h v oddelení pre deti

KINO PRE NEVIDIACICH A SLABOZRAKÝCH

■ 16. mája NOC LITERATÚRY 2018

10. ročník čítania textov európskych autorov. Hlavný organizátor: České centrum

17.00 h v Knížnici Juraja Fándlyho Thomas Melle: Svet za chrbtom (DE)

Číta Bohumil Chmelík – vysokoškolský pedagóg, spisovateľ

■ 18.00 h v Múzeu knižnej kultúry, Námestie sv. Mikuláša 10

Jan Kalfa: Kosmonaut z Čech (CZ) Číta Tomáš Mosný – herec Divadla Jána Palárika

■ 19.00 h v Malom Berlíne, Štefánikova 4

Paolo Cognetti: Osem hôr (IT) Číta Pero Le Kvet – spisovateľ, kníhkupec, patafyzik

■ 20.00 h v západnom krídle radnice

Ondrej Štefánik: Som Paula (SK)

Číta Pavol Tomašovič – hovorca Mesta Trnava, spisovateľ

■ 21.00 h v Rotunde Spiegelsaal

Hendrik Groen: Tajný denník Hendrika Groena (NL)

Číta Anton Vydra – redaktor časopisu .týždeň

■ 23. mája o 10.00 h v učebni ROZPRÁVANIE O STAREJ TR- NAVE

Stará Trnava na fotografiách. Prezentáciu sprevádza hovoreným slovom Simona Jurčová. Stretnutie pre seniorov v rámci projektu Aktivita ako dominantný spôsob starnutia

Hlavný partner projektu: Fond na podporu umenia

■ 25. mája o 10.00 h v hudob- nom oddelení, Ul. M. Schneidera Trnavského MŮJ ŽIVOT S HUD- BOU

Stretnutie s Tomášom Köpplom, talentovaným hudobníkom, študentom kompozície a dirigovania na Konzervatóriu v Bratislave, spojené s klavírnym koncertom

■ 31. mája o 10.00 h v čitárni ÚSKALIA DEMOKRACIE

Beseda orientovaná na výchovu a podporu vzdelávania študentov SŠ. Hostia: Tomáš Zálešák, Milan Katuninec. Moderuje Pavol Tomašovič.

Hlavný partner projektu: Fond na podporu umenia

■ 31. mája o 17.00 h v čitárni BESEDA S MARIÁNOM ŠIDLÍ- KOM

Besedu so básnikom a prekladateľom Mariánom Šidlíkom moderuje Martin Jurčo. Hudba: Kristína Prekopová.

Hlavný partner projektu: Fond na podporu umenia

■ MIKULÁŠ

SCHNEIDER-TRNAVSKÝ

Hudobno-slovné pásmo o významnom hudobnom skladateľovi pre žiakov 2. stupňa ZŠ a študentov SŠ

Hudobné oddelenie, Ul. M. Schneidera Trnavského 5

■ FRANK SINATRA

Hudobno-slovné pásmo o americkom spevákovi tradičného popu, džezu a swingu pre žiakov 2. stupňa ZŠ a študentov SŠ

Záujemcovia o kolektívnu návštevu si môžu dohodnúť termín osobne v hudobnom oddelení, telefonicky (033/55 11 590) alebo e-mailom (hudobne_oddelenie@kniznicatrnava.sk)

DIVADLO J. PALÁRIKA

Tel.: 033 /551 11 25

email: pokladnadjp.sk, www.djp.sk

VEEKÁ SÁLA.....

■ 3. štvrtok 19.00 TRI LETUŠKY V PARÍŽI

■ 4. piatok 19.00 SLUHA DVOCH PÁNOV

■ 9. streda 10.00 ZMIERENIE alebo DOBRODRUŽSTVO PRI OBŽINKOCH

■ 10. štvrtok 10.00 DIVNÝ JANKO

■ 11. piatok 10.00 MALÝ PRINC

■ 12. sobota 19.00 PRED OPONOU – divadelná talkshow so živou kapelou a hosťami

■ 14. pondelok 10.00 ĎAPÁKOVCI

■ 15. utorok 19.00 RODINNÝ PARALAMENT

■ 18. piatok 10.00 MODRÝ VTÁK

■ 20. nedeľa 16.00 MYŠKA NIE JE LÍŠKA – Bratislavské bábkové divadlo

■ 21. pondelok 9.00 MYŠKA NIE JE LÍŠKA – Bratislavské bábkové divadlo

■ 22. utorok 10.00 OSTROV PO KLADOV

■ 23. streda 10.00 OSTROV PO KLADOV

■ 24. štvrtok 19.00 VEĽKÝ GATSBY

■ 25. piatok 19.00 ČASOSTROJ – Súkromné tanečné konzervatórium Dušana Nebylu

■ 28. pondelok 19.00 VLÁDA TMY

■ 29. utorok 19.00 RODINNÝ PARALAMENT

■ 31. štvrtok 10.00 MLYNÁRKIN PYTAČ

19.00 FATS JAZZ BAND – koncert swingového orchestra

ŠTÚDIO.....

- 10. štvrtok 19.00 PALÁRIK alebo BESKYDOV
- 17. štvrtok 19.00 LETNÉ OSY, ktoré nás štípu ešte aj v novembri
- 21. pondelok 19.00 [NA GUT] ZAČÍNAME!

SAKRÁLNE PAMIATKY

Otváracie hodiny pre verejnosť

■ BAZILIKA SV. MIKULÁŠA
Máj, jún, september,
október

Po – Pia: 10.00 – 12.00 h,
14.00 – 16.00 h
Ne: 14.00 – 17.00 h

Júl, august

Po – Pia: 10.00 – 12.00 h,
14.00 – 17.00 h
Ne: 14.00 – 17.00 h

■ KATEDRÁLA
SV. JÁNA KRSTITEĽA
Máj – október

Po – Pia: 10.00 – 12.00 h,
14.00 – 17.00 h
So: 11.00 – 16.00 h

november

So: 11.00 – 16.00 h

TRNAVSKÉ MATERSKÉ
CENTRUM

*Okružná 20, tel. 0907 790 046,
www.trnavskemc.sk,
www.facebook.com/
TrnavskeMaterskeCentrum*

■ 2. 5. streda / 9.00 GITARO-
VÝ KRÚŽOK pre začiatočníkov

a mierne pokročilých
10.00 ZDRAVÉ NÔŽKY – cviče-
nia hravou formou, potrebné nah-
lásiť sa vopred

16.30 VESELÁ GITARA – anglič-
tina s Ikou Kraicovou pre deti do
štyroch rokov

■ 3. 5. štvrtok / 10.00 MON-
TESSORI HERNÍČKY – potrebné
nahlásiť sa vopred, vstupné 2 €
/rodina

18.00 CVIČENIE PRE ŽENY
VLASTNOU VÁHOU
19.00 CVIČENIE PRE TEHOTNÉ

■ 4. 5. piatok / 10.00 ŠIKOVNÉ
RÚČKY – servítková technika,
tvorivé dielne s Jankou

■ 7. 5. pondelok / 9.30 CVIČE-
NIE NA FITLOPTÁCH – ďalšie
skupiny o 10.15 a o 11.00 podľa
veku dieťaťa

15.45 ZDRAVÉ NÔŽKY – cviče-
nia hravou formou, potrebné nah-
lásiť sa vopred

16.30 ENGLISH TEATIME – ang-
lické konverzácie s Mackou, nahla-
sovanie vanma@seznam.cz

■ 9. 5. streda / 9.00 GITARO-
VÝ KRÚŽOK pre začiatočníčky
a mierne pokročilé s Mgr. Máriou
Durcovou

10.00 SPIEVANKY – detské pes-
ničky pri gitare s Ľubošom

16.30 VESELÁ GITARA – anglič-
tina s Ikou Kraicovou pre deti do
štyroch rokov

■ 10. 5. štvrtok / 10.00 LIFE
KOUČING – Matka ako základ
rodiny, Mgr. Evou Michalcová,
vstupné 5€

18.00 CVIČENIE PRE ŽENY
VLASTNOU VÁHOU

19.00 CVIČENIE PRE TEHOTNÉ

■ 11. 5. piatok / 10.00 POD-
PORNÁ SKUPINA NOSENIA
DETÍ – nahlasovanie nosime.de-
ti.trnava@gmail.com

■ 12. 5. sobota / 9.00 UČÍME
SA ŠIŤ – Ako na zipsy, nahlasova-
nie do 9. 5.

■ 14. 5. pondelok / 10.00 ŠI-
KOVNÉ RÚČKY – jednoduché ší-
tie pre deti, tvorivé dielne s Jankou

16.30 ENGLISH TEATIME – ang-
lické konverzácie s Mackou, nahla-
sovanie vanma@seznam.cz

■ 15. 5. utorok / 9.00 HUDOB-
NÁ ŠKOLA YAMAHA – Robík
10.00 Prvé krôčiky k hudbe

18.00 CVIČENIE PRE ŽENY
VLASTNOU VÁHOU s trénerkou
Mgr. Ankou Surjakovou

■ 16. 5. streda / 8.30 VÝLET DO
PRÍRODY na gazdovský dvor Náš
sen, pre rodiny s deťmi, stretnutie
so zvieratkami, opekačka, hry, dar-
ček... nahlasovanie do 10. 5.

16.30 VESELÁ GITARA – anglič-
tina s Ikou Kraicovou pre deti do
štyroch rokov

17.30 KURZ PRÍPRAVY NA DOJ-
ČENIE A MATERSTVO – vhodné
pre tehotné mamičky, s RNDr. Vie-
rou Červenou FCP, potrebné nahlá-
siť sa vopred

■ 17. 5. štvrtok / 10.00 MON-
TESSORI HERNÍČKY – potrebné
nahlásiť sa vopred, vstupné 2 €
/rodina

18.00 CVIČENIE PRE ŽENY
VLASTNOU VÁHOU

19.00 CVIČENIE PRE TEHOTNÉ

■ 18. 5. piatok / 10.00 HRANI-
CE VO VÝCHOVE SÚ NUTNÉ,
ale ide o to, ako ich vytvárame
– moderovaná diskusia s Ing. Vier-
kou Babečkovou, lektorkou Akadé-
mie praktického rodičovstva

■ 21. 5. pondelok / 9.30 CVI-
ČENIE NA FITLOPTÁCH – ďalšie
skupiny o 10.15 a o 11.00 podľa
veku dieťaťa, potrebné nahlásiť sa
do 16. 5. na daniela.golisova@g-
mail.com

15.45 ZDRAVÉ NÔŽKY – cviče-
nia hravou formou, potrebné nah-
lásiť sa vopred

16.30 ENGLISH TEATIME – ang-
lické konverzácie s Mackou, nahla-
sovanie vanma@seznam.cz

■ 22. 5. utorok / 9.00 HUDOB-
NÁ ŠKOLA YAMAHA – Robík
10.00 Prvé krôčiky k hudbe

18.00 CVIČENIE PRE ŽENY
VLASTNOU VÁHOU s trénerkou
Mgr. Ankou Surjakovou

■ 23. 5. streda / 9.00 GITARO-
VÝ KRÚŽOK pre začiatočníčky
a mierne pokročilé

10.00 SPIEVANKY – detské pes-
ničky pri gitare s Ľubošom

16.30 VESELÁ GITARA – anglič-
tina s Ikou Kraicovou pre deti do
štyroch rokov

■ 24. 5. štvrtok / 10.00 LIFE
KOUČING – Budovanie zdravého
sebavedomia, Mgr. Eva Michalco-
vá, vst. 5 €

18.00 CVIČENIE PRE ŽENY
VLASTNOU VÁHOU
19.00 CVIČENIE PRE TEHOTNÉ

■ 25. 5. piatok / 10.00 POD-
PORNÁ SKUPINA DOJČIACICH
MATIEK

■ 26. 5. sobota / 9.30 – 12.00
BLŠIE TRHY – letná burza det-
ského a tehotenského ošatenia
a detských potrieb, spojená
s HAND MADE burzou – nahláste
sa vopred

■ 28. 5. pondelok / 9.30 CVI-
ČENIE NA FITLOPTÁCH – ďalšie
skupiny o 10.15 a o 11.00

16.30 ENGLISH TEATIME – anglické konverzácie s Mackou, nahlasovanie vanma@seznam.cz

■ **29. 5. utorok / 9.00 HUDOBNÁ ŠKOLA YAMAHA** – Robík

10.00 Prvé krôčiky k hudbe

18.00 CVIČENIE PRE ŽENY

VLASTNOU VÁHOU s trénerkou Mgr. Ankou Surjakovou

■ **30. 5. streda / 9.00 GITAROVÝ KRÚŽOK** pre začiatočníčky a mierne pokročilé s Mgr. Máriou Durcovou

10.00 ZDRAVÉ NÔŽKY – cvičenia hrovou formou, potrebné nahlásiť sa vopred

16.30 VESELÁ GITARA – angličtina s Ikou Kraicovou pre deti do štyroch rokov

■ **31. 5. štvrtok / 10.00 MONTESSORI HERNÍČKY**, potrebné nahlásiť sa vopred, vstupné 2 € /rodina

18.00 CVIČENIE PRE ŽENY VLASTNOU VÁHOU

19.00 CVIČENIE PRE TEHOTNÉ

KINO HVIEZDA

kinohviezd@gmail.com,

www.kinohviezda.trnava.sk

■ 1. 5. / 16.00 DVE NEVESTY A JEDNA SVADBA

18.00 MOTÝLE

20.00 TOM OF FINLAND

■ 2. 5. NEPREMIETAME

■ 3. 5. / 16.00 NEZNÁMY VOJAK

18.30 POMSTA

20.30 TICHÉ MIESTO

■ 4. 5. / 16.00 POMSTA

18.00 NEZNÁMY VOJAK

20.40 TICHÉ MIESTO

■ 5. 5. NEPREMIETAME

■ 6. 5. / 13.30 DVE A POL KAČKY

15.30 DVE A POL KAČKY

17.30 POMSTA

19.30 NEZNÁMY VOJAK

■ 7. 5. / 16.30 DVE A POL KAČKY

18.30 TICHÉ MIESTO

20.30 NEZNÁMY VOJAK

■ 8. 5. / 16.00 DVE A POL KAČKY

18.00 PRÍSEUB ÚSVITU

20.00 VÁLEK

■ 9. 5. / 16.00 TICHÉ MIESTO

10. 5. / 16.30 TAXI 5

18.30 PSÍ OSTROV

20.30 POLNOČNÁ LÁSKA

■ 11. 5. / 16.00 PSÍ OSTROV

18.00 TAXI 5

20.00 POLNOČNÁ LÁSKA

■ 12. 5. / 15.30 VČIELKA MAJA 2

17.30 POLNOČNÁ LÁSKA

19.30 TAXI 5

21.30 TICHÉ MIESTO

■ 13. 5. / 13.30 VČIELKA MAJA 2

15.30 VČIELKA MAJA 2

17.30 PSÍ OSTROV

19.30 POLNOČNÁ LÁSKA

■ 14. 5. / 16.30 TAXI 5

18.30 POLNOČNÁ LÁSKA

20.30 PSÍ OSTROV

■ 15. 5. / 16.00 PSÍ OSTROV

18.00 GANGSTERDAM

20.00 MESIAC JUPITERA

■ 16. 5. / 16.00 POLNOČNÁ LÁSKA

18.00 TAXI 5

20.00 Cestovateľské kino: ČERNOBYL

■ 17. 5. / 16.00 UKRADNUTÁ

PRINCEZNÁ

18.00 NEZNÁMY VOJAK

20.30 DEADPOOL 2

■ 18. 5. / 16.00 UKRADNUTÁ

PRINCEZNÁ

18.00 DEADPOOL 2

20.10 DEADPOOL 2

■ 19. 5. / 15.30 UKRADNUTÁ

PRINCEZNÁ

17.30 POMSTA

19.30 DEADPOOL 2

21.30 TICHÉ MIESTO

■ 20. 5. / 13.30 UKRADNUTÁ

PRINCEZNÁ

15.30 UKRADNUTÁ PRINCEZNÁ

17.30 POMSTA

19.30 DEADPOOL 2

■ 21. 5. / 16.30 UKRADNUTÁ

PRINCEZNÁ

18.30 DEADPOOL 2

20.30 DEADPOOL 2

■ 22. 5. / 16.00 UKRADNUTÁ

PRINCEZNÁ

18.00 PROFESORI ZLOČINU

20.00 FLÁKAČI

■ 23. 5. / 16.30 UKRADNUTÁ

PRINCEZNÁ

18.30 DEADPOOL 2

20.30 POMSTA

■ 24. 5. / 16.00 DÁMSKY KLUB

18.00 SOLO: A STAR WARS STORY

3D dabing

20.30 SOLO: A STAR WARS STORY

2D titulky

■ 25. 5. / 16.00 DÁMSKY KLUB

18.00 SOLO: A STAR WARS STORY

2D dabing

20.30 SOLO: A STAR WARS STORY

2D titulky

■ 26. 5. / 15.30 UKRADNUTÁ PRINCEZNÁ

17.15 DÁMSKY KLUB

19.15 SOLO: A STAR WARS STORY

2D titulky

21.35 SOLO: A STAR WARS STORY

2D titulky

■ 27. 5. / 13.30 UKRADNUTÁ

PRINCEZNÁ

15.30 UKRADNUTÁ PRINCEZNÁ

17.30 DÁMSKY KLUB

19.30 SOLO: A STAR WARS STORY

3D dabing

■ 28. 5. / 16.00 SOLO: A STAR

WARS STORY 2D dabing

18.30 DÁMSKY KLUB

20.30 SOLO: A STAR WARS STORY

2D titulky

■ 29. 5. / 16.00 DÁMSKY KLUB

18.00 FK NAOKO

20.00 FK NAOKO

■ 30. 5. / 17.00 SOLO: A STAR

WARS STORY 3D dabing

20.00 SmartTalk – AKO ŽIŤ BEZ

ODPADU

■ 31. 5. / 16.30 BELLA A SEBASTIÁN 3.

NAVŽDY PRIATEĽMI

18.30 PARRALEL

20.30 VEZMI SI MA, KAMOŠ

■ 1. 6. / 16.00 NEUVERITEĽNÝ

PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE

18.00 BELLA A SEBASTIÁN 3: NA-

VŽDY PRIATEĽMI

20.00 VEZMI SI MA, KAMOŠ

■ 2. 6. / 15.30 NEUVERITEĽNÝ

PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE

17.30 / BELLA A SEBASTIÁN 3:

NAVŽDY PRIATEĽMI

19.30 KÝM PRIŠLA BÚRKA

21.30 VEZMI SI MA, KAMOŠ

■ 3. 6. / 13.30 NEUVERITEĽNÝ

PRÍBEH O OBROVSKEJ HRUŠKE

15.30 NEUVERITEĽNÝ PRÍBEH

O OBROVSKEJ HRUŠKE

17.30 KÝM PRIŠLA BÚRKA

19.30 PARRALEL

■ 4. 6. / 16.00 BELLA A SEBASTIÁN 3:

NAVŽDY PRIATEĽMI

18.00 PARRALEL

■ 5. 6. / 16.00 PARRALEL

18.00 FK NAOKO

20.00 FK NAOKO

■ 6. 6. / 16.30 BELLA A SEBASTIÁN 3:

NAVŽDY PRIATEĽMI

18.30 KÝM PRIŠLA BÚRKA

20.30 VEZMI SI MA, KAMOŠ ■

Kalendár kultúrno-spoločenských podujatí

■ **2. mája o 18.00 h v Synagóge**
– Centre súčasného umenia

Osobnosti Trnavy: AKO SA RODÍ POSLANIE

100. rokov od narodenia Alfréda Wetzlera

Literárno-hudobné podujatie venované jubileu Alfréda Wetzlera (Jozef Lánik) trnavského rodáka, spisovateľa a jedného z dvoch väzňov, ktorému sa podarilo ujsť z koncentračného tábora, poodkryje historické zlomy, motívy tvorby a jej odkaz

Účinkujú: spisovateľ a prekladateľ Milan Richter, historik Ivan Kamenec, skladateľka a speváčka Jana Andevska a hostia

Organizátori: Mesto Trnava, Knížnica Juraja Fándlyho, Galéria Jána Koniarka, Klub priateľov Trnavy, Spolok slovenských spisovateľov, Slovak PEN centrum

■ **od 3. mája v mestskej veži**
Viera Levitt: BÉTON BRUT

Výstava fotografií neskoro modernej architektúry Viery Levitt, Trnavčanky a bývalej riaditeľky Galérie Jána Koniarka žijúcej v USA. Práve tu bolo jej pôsobenie úzko späté s brutalistickými budovami, ktoré v nej postupne vzbudzovali čoraz väčší záujem

■ **3. mája o 19.30 h**
v Malom Berlíne

ROBOTY VO FILME A ROBOTIKA

Walle-e, Terminátor alebo C-3PO. Kto by nepoznal týchto slávnych robotov zo sci-fi filmov? Sú však filmové roboty stále iba sci-fi, alebo sa postupne stávajú realitou? Bude niečo ako Skynet a aké budú roboty budúcnosti? Aj tieto otázky si položíme v diskusií s odborníkmi o filmových robotoch a robotike

■ **6. mája o 17.00 h**
v Malom Berlíne

Backpackerské kino: 30 DNÍ HRDINOM + diskusia

Jar volá do prírody, tak sme si na začiatok mája zavolali Matúša Lašana, aby prišiel porozprávať o Ceste hrdinov SNP a ukázať svoj film o prechode trasy – 30 dní hrdinom. Je to jeden z víťazných filmov festivalu Hory a mesto

■ **9. – 11. mája na Trojičnom námestí a Hlavnej ulici**
MÁJOVÝ KVET 2018

Deviaty ročník obľúbeného trnavského kvetinového rínku spojený s pestrým kultúrnym programom, tvorivými dielňami, ukázkami aranžovania kvetov a výstavou kaktusov

■ **10. mája o 20.00 h**
v Amfik Café

MODRÝ ŠTVRTOK / BLUE THURSDAY

skladateľ a gitarista Willie Jones ako hosť skupiny Second Band

■ **10. mája o 14.00 h**
v západnom krídle radnice
MOJA TRNAVA

Vernisáž 21. ročníka súťažnej výstavy žiackych výtvarných prác

■ **10. mája o 19.00 h**
v Malom Berlíne

Divadlo Dogma: KOMUNÁL

Sled mikropríbehov ľudí, ktorí sa rozhodli vstúpiť na javisko verejného života. Konanie postáv vyzerá navonok otvorené a úprimné, no postupne sa demaskuje ako manipulatívna hra s emóciami a očakávaniami publika

■ **12. mája od 9.00 do 17.00 h**
na Kapitulskej ulici

TRNAVSKÝ RÍNEK

Obľúbený mestský trh vám spríjemní sobotný jarný deň. Môžete sa tešiť na krásne hand-made výrobky, produkty od lokálnych výrobcov a predajcov, dobré jedlo a celodenný program pre malých aj veľkých návštevníkov

9.30 h GYPSY ELEGANCE – parádna kapela priamo z Námestia sv. Mikuláša

12.00 h STRINGBOW TRIO

– mladá skupina, ktorá hrá gypsy jazz a worldmusic vo vlastných aranžmánoch.

14.00 h SALONREVUE – Hot jazz, blues, foxtrot a mnoho ďalšie prvorepublikovej hudby

16.00 h MELUZÍNA – potulná pesničkárka, autorka a zberateľka piesní divokého Východu. Všade, kam príde, sa strhne nefalšovaný cigánsko-balkánsky-ethno-folk-punkový bašavel

DIVADLO PRE DETI

10.30 h Divadlo Morgonrock: O ČERTOVI KOLOFONOVI

15.00 h Stopka n.o.: O TROCH PRASIATKACH

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

14.00 h Vstup do Domu hudby Mikuláša Schneidera Trnavského
15.00 h Vstup do Múzea knižnej kultúry

■ **12. mája od 16.00 h**
v Kamennom mlyne
COUNTRY DEŇ

16.00 Sídlo

17.00 Peter Luha

18.00 Kaktus Band

19.00 HOP TROP (CZ)

20.15 Slniečko

21.30 Návrat – country bál

Atrakcie pre deti, Indiáni, kone, típi a lukostrelba

■ **12. mája o 19.00 h**
v koncertnej sieni Marianum
KONCERT – 5 ROKOV
Spevácky zbor VOCI ALLEGRE
dirigent Andrej Rapant

■ **13. mája od 13.00 h**
v Malom Berlíne
DEŇ S ROZPRÁVKOU

Príďte stráviť príjemné nedeľné popoludnie s rozprávkami v Malom Berlíne. Mestská knižnica mesta

Piešťany v spolupráci s Mestom Piešťany a RTVS pre vás pripravili Deň s rozprávkou, ktorý predchádza 10. ročníku piešťanského festivalu ZÁZRAČNÝ ORIEŠOK 2018

■ **13. mája o 17.00 h na Hlavnej ulici TRNAVSKÉ KORZO**

Podujatie Mestskej televízie Trnava oživí legendárne trnavské korzo, s ktorým sa spájajú najkrajšie spomienky jednej generácie Trnavčanov: minisukne, zvonové nohavice, vzácne gramoplatne a všetko, čo patrilo k životnému štýlu zlatých šesťdesiatych rokov. Nebudú chýbať fotografie na pamiatku, odznak s logom trnavského korza, veterány a retro občerstvenie
Moderuje Vlado Voštinár, účinkujú DJ Andrej Šipka a Duo LiveGuitars

■ **15. mája o 17.00 h v Malom Berlíne KALENDÁRENIE**

Hudobno-slovné uvedenie novej publikácie hudobníka a novinára Petra Bonza Radványiho. Popri úsmevnom sprevádzaní po jednotlivých mesiacoch roka v nej nájdú čitatelia texty a obrázky zo starých kalendárov, niekoľko fejtónov a články uverejnené v regionálnej tlači. Podľa slov autora má kniha okrem úsmevného pohľadu na svet a udržiavania spoločnej pamäti aj jednu výhodu: strany nie sú číslované, preto je možné čítať ju kedykoľvek a na ktorejkoľvek strane. Účastníci stretnutia s autorom Petrom Radványim a vydavateľom Jozefom Šelestiakom si pripomenú aj hudobníka a novinára Mariána Mrvu, ktorý pred piatimi rokmi prijal angažmán v nadčasovej kapele
Moderuje Pavol Tomašovič, hudba: Beata Kuracinová

■ **16. mája od 17.00 h NOC LITERATÚRY 2018**

10. ročník čítania textov európskych autorov. Hlavný organizátor: České centrum

17.00 h v Knížnici Juraja Fándlyho Thomas Melle: Svet za chrptom (DE)

Číta Bohumil Chmelík, vysokoškolský pedagóg, spisovateľ

18.00 h v Múzeu knižnej kultúry, Námestie sv. Mikuláša 10 Jan Kalfář: Kosmonaut z Čech (CZ)
Číta Tomáš Mosný, herec Divadla Jána Palárika

19.00 h v Malom Berlíne, Štefánikova 4 Paolo Cognetti: Osem hôr (IT)
Číta Pero Le Kvet, spisovateľ, kníhkupec, patafyzik

20.00 h v západnom krídle radnice Ondrej Štefánik: Som Paula (SK)
Číta Pavol Tomašovič, hovorca Mesta Trnavy, spisovateľ

21.00 h v Rotunde Spiegelsaal Hendrik Groen: Tajný denník Hendrika Groena (NL)
Číta Anton Vydra, redaktor časopisu .týždeň

.....
■ **17. mája o 19.00 h v Malom Berlíne RASTER: Kapitoly ku kritike umenia na Slovensku**

Čo je to kritické myslenie? Na čo je kritika umenia a aké má u nás historické podoby? Položíme si otázku: kto písal, o čom písal, o čom nepísal, ako písal o umení a prečo? Príspevok je sondou do problematiky dejín kritiky výtvarného umenia, kladie si za cieľ preskúmať podmienky jej existencie, priblížiť vybrané osobnosti a ich kritické koncepcie, priniesť sumár informácií z dosiaľ nespracovanej oblasti slovenskej umenovedy

■ **17. a 18. mája od 15.00 do 23.00 h na trnavskom korze a nádvorí radnice VÍNO TIRNAVIA 2018**

16. ročník medzinárodnej vinárskej súťaže – jarný festival skvelých vín a príjemnej hudby v historickom centre Trnavy

■ **19. mája od 17.00 do 22.00 h v Západoslovenskom múzeu NOC V MÚZEU**

19.00 h DOTKNI SA HLINY Vernisáž expozície z dejín tehly a tehliarstva trnavského regiónu
20.30 h prednáška z dejín tehly a tehliarstva

■ **20. mája od 15.00 do 19.00 h v Centre pomoci pre rodinu, Štefánikova 46 DEŇ RODINY**

Kúzelná fyzika Michala Figuru, bábkové divadlo Zajko Fajko a hadík Vadík od divadla KaSia, vystúpenia umeleckých súborov z Trnavy a okolia, skákačí hrad, maľovanie na tvár a rôzne ďalšie aktivity

■ **21. mája o 19.00 h v Malom Berlíne Divadlo DEMOscéna: KASTELÁNKA**

Hľadanie rôznych podôb pravdy v tých najnepravdepodobnejších podmienkach. V priestoroch stredivového hradu, jeho nadprirodzených hlasov a nevypovedaných príbehov. V zajatí vlastnej nevedomosti a maminho rizota. Autobiografická tragikomédia s prvkami hororu a investigatívnej dokumentaristiky

■ **22. mája o 19.00 h v Malom Berlíne Whiskyho cestovateľské kino: GRUZÍNSKO**

Na konci marca bola otvorená nová pravidelná linka z Bratislavy do gruzínskeho hlavného mesta Tbilisi. Gruzínsko je teraz omnoho dostupnejšie ako kedykoľvek predtým. O tom, že sa do tejto kaukazskej krajiny oplatí ísť, vás presvedčí Whisky, ktorý do Trnavy prináša nové premietanie zo siedmich ciest do Gruzínska

■ **23. mája o 16.00 h na radnici PREDNÁŠKOVÉ POPOLUDNIE**

Pohľad na ochorenia štítnej žľazy: mýty a realita
MUDr. Jozef Lacka, PhD., MBA
Psychohygienu ako cestu k dobrej imunite
Mgr. Lukáš Vaško, PhD.
Zdravie s betaglukánom
Mgr. Juraj Jakubík

SPRIEVODNÉ AKTIVITY: Meranie krvného tlaku a hladiny cukru
Organizátori: Liga zdravia Slovensko v spolupráci s Mestom Trnavou a Dia Tyrnavia

26. mája od 15.00 h na Trojičnom námestí a na Nádvorí

LOVELY EXPERIENCE

Multimediálny festival plný audiovizuálneho umenia, svetelných inštalácií, elektronickej hudby a silent party až do rána

26. mája o 20.00 h v Divadelnom štúdiu DISK Blaho Uhlár a kolektív DISK: OPULENTNÁ SVIŇA

Účinkujú: Monika Babicová, Jozef Belica, Daniel Duban, Missi Chudá, Braňo Mosný, Ján Rampák, Betka

Sersenová a Peter Tilajčík
Vo svojej päťdesiatej deviatej sezóne divadelný súbor DISK Trnava stavia opäť na kvalitných hereckých výkonoch, na paradoxnom pohľade na svet, kde sa vulgárne mieša s krásnym, tragické s komickým a groteskným. Opulentná sviňa je významový nezmysel, pretože tento prívlastok ťažko možno priradiť k životnému podstatnému menu. Zároveň je kontradiktické hovoriť o opulენტnosti v súvislosti s ochotníckym divadlom, ktoré historicky stavia primárne na nehmotných hodnotách. Predstavenie je vhodné pre diváka od 18 rokov
Vstupné 4 eurá, študenti 3,50
Predaj v mestskej veži, rezervácie na tel. 0905 930 923 a na daniel@duban.sk

28. mája. – 1. júna na Hlavnej ulici a nádvorí radnice DNI ZDRAVIA 2018

Tradičné trnavské dni zdravého životného štýlu: Poradenstvo, preventívne vyšetrenia, odbery vzoriek vody a zeleniny, diskusné večery na nádvorí radnice na témy z oblastí psychiatrie, psychológie, chirurgie, imunológie a športu vo vzťahu k nášmu zdraviu atď.

30. mája o 9.30 h pred radnicou DVOR NÁDEJE

Tradičné podujatie zamerané na prezentáciu talentov a záujmovej činnosti detí aj dospelých s rôznym zdravotným znevýhodnením Moderovať bude Bibiana Ondrejková a ako hosť zaspieva Robo Opatovský ■

.....
DNI ZDRAVIA 2018 Tradičné trnavské dni zdravého životného štýlu
28. máj – 1. jún

28. mája (pondelok)..... 16.30 h pred radnicou OTVORENIE DNÍ ZDRAVÉHO MESTA: Bubnovačka pod radnicou, koncert skupiny La3no Kubano, škola bubnovania pre verejnosť 18.00 h Diskusné večery na nádvorí radnice:

Vyhorenie, depresia alebo len bežná únava? (MUDr. Ivan Karbula)
O tom, ako dnes na nás doliehajú termíny, ako sme tlačení do výkonu a nevieme (alebo nechceme?) relaxovať. Ako z toho von, pomôžeme si drogami? Ako rozlíšiť, či vyhladáme psychológa alebo psychiatra?

29. máj (utorok)..... 9.00 – 13.00 h DEŇ ZDRAVIA PRE DETI v Kalokagatii 18.00 h Diskusné večery na nádvorí radnice:

Trávi nám dobre? (MUDr. Radovan Škuta) Zvýšil sa výskyt rakoviny hrubého čreva tam, kde sa udomácnilo stravovanie západných krajín? Tabuizovaná téma nekontrolovaného úniku stolice a možnosti jeho riešenia

30. máj (streda) 9.00 – 18.00 h pred radnicou DVOR NÁDEJE

18.00 h Diskusné večery na nádvorí radnice: Naozaj sa dnes šport rovná zdraviu? (Mgr. Michal Rafajdus, PhD.) Behať, robiť crossfit, cvičiť pilates, jogu, tabatu, aerobik, trampolíny... to všetko je „in“ a dobre to znie. Naozaj nám akýkoľvek pohyb garantuje zdravie?

31. máj (štvrtok)..... 8.00 – 15.00 h DEŇ ZDRAVIA NA RADNICI

Poradenstvo, preventívne vyšetrenia, odbery vzoriek vody a zeleniny
18.00 h Diskusné večery na nádvorí radnice:

Imunita v 21. storočí (MUDr. Viera Karlubíková) Oslabená imunita – termín často skloňovaný i v laických kruhoch. Čo to presne znamená, ako sa to odráža na zvýšenej chorobnosti, ako odlíšiť alergiu od intolerancie, ale i o tom, či je očkovanie prospešné

1. jún (piatok)..... 8.00 – 15.00 h DEŇ ZDRAVIA NA RADNICI
Poradenstvo, preventívne vyšetrenia, odbery vzoriek vody a zeleniny, ochutnávka liečivých čajov
18.00 h Diskusné večery

na nádvorí radnice: Vzťahová väzba (doc. MUDr. Jozef Hašto, PhD.) Každé dieťa je už od narodenia geneticky vybašené, aby hľadalo osobu, ktorá mu môže zabezpečiť ochranu a bezpečie. Avšak čo nastáva, keď je tento proces narušený?

Sprievodné podujatia: 23. máj ŠPORTOVÉ NÁBORY A TÁBORY

Aké športové kluby sú v našom meste?
31. máj – 1. jún DNI ZDRAVIA na Športovom gymnáziu J. Herdu v Trnave

6. a 7. jún na radnici 40. DNI ZDRAVOTNEJ VÝCHOVY MUDr. Ivana Stodolu

Vedecká konferencia
9. jún SLOW FASHION MARKET – Trh s oblečením, ktorý dbá na kvalitu a ohľaduplnosť k životnému prostrediu. „Slowfashion“ predstavuje lokálne značky, miestnych dizajnérov, ktorí bojkotujú masovú produkciu oblečenia, medzinárodné reťazce a sezónne módné kúsky. Vlastnoručne šijú kvalitné kúsky oblečenia, ktoré naozaj niečo vydržia. ■

MÁJOVÝ KVET 2018

9. – 11. mája na Trojičnom námestí, Hlavnej ulici a nádvorí radnice

9. mája (streda).....

■ 10.30 h

na Trojičnom námestí
MAŽORETKY „SAŠETKY“
Z HLOHOVCA

slávnostné otvorenie podujatia

■ 9.00 – 18.00 h

na Trojičnom námestí
KVETINOVÝ RÍNOK – špeciali-
zovaný jarmok zameraný
na kvety a záhradníctvo

■ 9.30 – 11.30 h

na Trojičnom námestí
DETI SÚ NAŠE KVETY

Vystúpenia detí z trnavských ma-
terských a základných škôl

■ 10.00 – 17.00 h

na Trojičnom námestí
MALÍČKÍ A MAMIČKY

Namaľuj kvet pre mamičku, pre-
čítaj si rozprávku, prived' brata
i sestričku

■ 9.00 – 14.30 h

na Hlavnej ulici
KOZMETICKÉ SLUŽBY
A STOLÁRSKE VÝROBKY

do záhrad od študentov Strednej
odbornej školy obchodu a slu-
žieb na Lomonosovovej ulici
v Trnave

■ 15.00 h na Hlavnej ulici

UKÁŽKY REZU
OVOCNÝCH STROMOV

Inštruktor Ing. Eduard Jakubek,
predseda Republikového výboru
Slovenského zväzu záhradkárov

■ 10.00 – 17.00 h

na Hlavnej ulici
KERAMICKÉ SRDIEČKO

Detské keramické dielne

■ 10.00 – 18.00

na nádvorí radnice

PICHLAVÁ KRÁSA

Výstava kaktusov KK Islaya,
vstup voľný

■ 15.30 h

na Trojičnom námestí
DRIENKA – detský folklórny
súbor

■ 16.45 h

na Trojičnom námestí
ZUZANA SUCHÁNKOVÁ &
FINE BOOSTERS

10. mája (štvrtok).....

■ 9.00 – 18.00 h

na Trojičnom námestí
KVETINOVÝ RÍNOK – špeciali-
zovaný jarmok zameraný
na kvety a záhradníctvo

■ 9.30 – 11.30 h

na Trojičnom námestí
DETI SÚ NAŠE KVETY

Vystúpenia detí z trnavských ma-
terských a základných škôl

■ 10.00 – 17.00 h

na Trojičnom námestí
MALÍČKÍ A MAMIČKY

Namaľuj kvet pre mamičku, pre-
čítaj si rozprávku, prived' brata
i sestričku

■ 10.00 – 17.00 h

na Hlavnej ulici
KERAMICKÉ SRDIEČKO

Detské keramické dielne

■ 10.00 a 15.00 h

na Hlavnej ulici
UKÁŽKY REZU
OVOCNÝCH STROMOV

Inštruktor Ing. Eduard Jakubek,
predseda Republikového výboru
Slovenského zväzu záhradkárov

■ 15.30 na Trojičnom námestí

POVIEME TO TANCOM

Súkromná ZUŠ pri štúdiu baletu

Dušana Nebylu, Súkromné ta-
nečné konzervatórium Dušana
Nebylu

■ 16.45 na Trojičnom námestí
DUO LIVE GUITARS – hudob-
né spomienky

11. mája (piatok).....

■ 9.00 – 18.00 h

na Trojičnom námestí
KVETINOVÝ RÍNOK – špeciali-
zovaný jarmok zameraný
na kvety a záhradníctvo

■ 9.30 – 11.30 h

na Trojičnom námestí
DETI SÚ NAŠE KVETY

Vystúpenia detí z trnavských ma-
terských a základných škôl

■ 10.00 – 17.00 h

na Trojičnom námestí
MALÍČKÍ A MAMIČKY

Namaľuj kvet pre mamičku, pre-
čítaj si rozprávku, prived' brata
i sestričku

■ 10.00 – 17.00 h

na Hlavnej ulici
KERAMICKÉ SRDIEČKO

Detské keramické dielne

■ 10.00 – 17.00 h

na Hlavnej ulici
JARNÉ FLORISTICKÉ UKÁŽKY

– študenti SOŠ Rakovice
BALKÓNOVÉ VARIÁCIE – aran-
žérske práce študentov SOŠ Ra-
kovice

■ 15.30 h

na Trojičnom námestí
FOLKLÓRNY SÚBOR

TRNAVČEK

■ 16.45 h

na Trojičnom námestí
HUDOBNÁ SKUPINA

TRINITY

Mesto Trnava pozýva

780

na jarný
festival
vín

VÍNO
TIRNAVIA

2018

18. – 19. mája od 14.30 do 23.00 h
na Hlavnej ulici a nádvorí radnice

V ponuke sú vína medzinárodnej súťaže Víno Tirnavia